

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

VERPLICHTE VERZEKERINGEN : EEN NIEUW VERSCHIJNSEL IN BELGIË ?(*)

De jongste tijd werd in ons land meer dan eens overwogen nieuwe verplichte verzekeringen in te voeren.

Bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers was kort vóór de jongste kamerontbinding ingediend een «Wetsontwerp betreffende de brandvoorkoming en de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake brand of ontploffing»¹. Ook was toen in de maak een voorontwerp van wet betreffende de verplichte verzekering der burgerrechtelijke aansprakelijkheid «privé-leven».

Vooral naar aanleiding van dit laatste voorontwerp sloeg een verbruikersvereniging enigszins alarm bij haar leden onder het motto : «Er is meer en meer sprake van dat U verplicht zal zijn om een aantal verzekeringen af te sluiten. Die evolutie is verontrustend»².

Achter de titel van deze lezing heb ik echter wel bewust, ja zelfs met opzet een vraagteken geplaatst : uit de verdere uiteenzetting zal nl. blijken dat in België reeds talrijke — zeer uiteenlopende — verplichte verzekeringen bestaan. Mijn bedoeling is dan ook hier een *schetsmatig overzicht* van de thans in België bestaande verplichte verzekeringen te geven.

Dit overzicht beperk ik echter tot die verzekeringen die *door de Staatsoverheid verplicht gesteld* zijn. In de praktijk gebeurt het immers ook dat het sluiten van een verzekering opgelegd wordt b.v.

— door een privé-persoon : de verhuurder van een gebouw b.v. legt de huurder vaak de verplichting op zijn aansprakelijkheid als huurder voor brand en aanverwante gevaren te verzekeren ; bouwheren leggen dikwijls de voor hen werkende aannemers de verplichting

op hun aansprakelijkheid voor schade aan derden te verzekeren ;

— door allerlei verenigingen : sport- of andere verenigingen b.v. leggen hun toetredende leden meestal de verplichting op 'een verzekering te sluiten tegen ongevallen die hen tijdens de activiteiten van die verenigingen kunnen overkomen.

Tussen deze verzekeringen die door de staatsoverheid verplicht gesteld zijn, beperk ik mij tot die verzekeringen die bij *privé-verzekeringsondernemingen* kunnen worden gesloten.

Ook al nemen zij in ons maatschappelijk bestel een zeer belangrijke plaats in, toch zal ik niet handelen over verzekeringen zoals de verplichte verzekering tegen ziekte- en invaliditeit, de pensioenverzekering e.d. die onder de sociale zekerheid van de werknemers of de zelfstandigen vallen, evenmin als over verzekeringen zoals die tegen beroepsziekten die enkel met een Rijksfonds aangegaan kunnen worden.

Met het oog op een beter overzicht breng ik de aldus omschreven *verplichte privé-verzekeringen* samen onder de navolgende acht rubrieken :

- I. risico's i.v.m. motorrijtuigen en vervoer
- II. arbeidsrisico's
- III. geneeskundige risico's
- IV. risico's i.v.m. kernenergie
- V. risico's i.v.m. vrijetijdsbesteding
- VI. verontreinigingsrisico's
- VII. allerlei risico's
- VIII. thans geplande nieuwe verplichte verzekeringen.

In dit beperkt bestek moet dit *overzicht noodzakelijkerwijze vrij schetsmatig* blijven. De bedoeling is nl. elke lezer een algemeen inzicht te geven in de basisprincipes en de draagwijdte van de verschillende verplichte verzekeringen. Ten behoeve van de meer geïnteresseerde lezer zal ik evenwel telkens — voor zover als mogelijk — ook andere bronnen vermelden.

* Lezing gehouden in het Instituut voor Actuariële Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Leuven in het voorjaar 1977. De tekst werd nadien nog bijgewerkt tot op 31 juli 1977.

¹ *Parl. Besch.*, 1976-77, nr. 1054/1 van 5 januari 1977.

² *Budget-test*, nr. 25, oktober 1976, blz. 3 — 5, «Verplichte Verzekeringen».

I. Risico's i.v.m. motorrijtuigen en vervoer

Onder deze eerste rubriek breng ik een zevental verplichte verzekeringen bij elkaar waarvan sommige wel en andere veel minder of zelfs in het geheel niet door iedereen gekend zijn ; zij hebben allemaal dit gemeen dat zij op een of andere manier betrekking hebben op *vervoerrisico's*.

1. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen

Voor dit risico is de verzekering algemeen verplicht gesteld door de Wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen³.

a) In het algemeen is deze verzekering beslist door iedereen gekend zodat de commentaar hieromtrent zeer beknopt kan blijven : deze verzekering moet nl. onderschreven worden door iedereen die met een *motorrijtuig* wil deelnemen aan het verkeer op de *openbare weg* of op *publieke* terreinen, d.w.z. terreinen «die toegankelijk zijn voor het publiek of voor een zeker aantal personen, die het recht hebben om er te komen»⁴.

Verduidelijkt kan worden dat hier onder *motorrijtuigen* wordt verstaan : «rij- of voertuigen, bestemd om zich over de grond te bewegen en die door een mechanische kracht kunnen worden gedreven, zonder aan spoorstaven te zijn gebonden ; de aanhangwagen, al dan niet met het rij- of voertuig verbonden, wordt als een deel daarvan aangemerkt»⁵.

Deze verzekering moet dekking verlenen voor de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de eigenaar, van iedere houder en van iedere bestuurder van het verzekerde motorrijtuig (behalve wangebruik ingevolge diefstal of geweldpleging) ; de verzekering moet betrekking hebben zowel op de lichamelijke als op de stoffelijke schade waartoe het aangeduide motorrijtuig voor derden aanleiding kan geven.

De verzekeringsdekking moet *in principe onbeperkt* zijn ; alleen voor stoffelijke schade aan derden veroorzaakt door brand of ontploffing kan die dekking be-

perkt worden tot een bedrag van 5 miljoen fr. per ongeval⁶.

b) Dezelfde Wet van 1 juli 1956⁷ opent de mogelijkheid om van de verzekering uit te sluiten «de schade, die voortvloeit uit het deelnemen van het motorrijtuig aan *snelheids-, regelmatigheids-, of behendigheidsritten en -wedstrijden*». Deze uitsluiting is inderdaad opgenomen in het zgn. modelcontract dat voor deze verzekering in gebruik is⁸.

Krachtens dezelfde wet mogen dergelijke snelheids-, regelmatigheids- of behendigheidsritten of wedstrijden wel ingericht worden maar dan mits voorafgaand van overheidswege verlof daartoe is verleend. Dat verlof moet aangevraagd worden bij de Gouverneur van de provincie op het grondgebied waarvan de competitie plaatsvindt of bij de Gouverneur van de provincie waar het startsein wordt gegeven wanneer de competitie zich over meer dan een provincie uitstrekt. Dit verlof wordt slechts verleend nadat bewezen is dat, overeenkomstig deze Wet van 1 juli 1956, een *bijzondere verzekering* gesloten is ter dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de inrichters alsook van iedere eigenaar, houder en bestuurder van motorrijtuigen die aan deze ritten of wedstrijden deelneemt⁹.

Krachtens dezelfde wetsbepaling blijft ook dan nog elk ander wettelijk of reglementair voorgeschreven verlof vereist.

Zo zijn krachtens de wet betreffende de politie over het wegverkeer¹⁰ het inrichten van en het deelnemen aan *onverschillig welke sportwedstrijden of sportcompetities* die geheel of ten dele op de openbare weg plaatshebben, inderdaad verboden behoudens *voorafgaand en schriftelijk verlof van de burgemeesters* van de gemeenten op welker grondgebied die wedstrijden of competitities plaatshebben.

Bij koninklijk besluit kunnen de voorwaarden vastgesteld worden waaraan bepaalde wedstrijden en competitities, alsmede het verlenen van het verlof moeten voldoen ; deze voorwaarden hebben dan onder meer betrekking op de *aansprakelijkheidsverzekering*. Een dergelijk koninklijk besluit is reeds getroffen voor de wielervedstrijden en de veldritten : daar kom ik op terug onder V, 19 hierna.

³ Wet 1 juli 1956, *Staatsblad*, 15 juli 1956. Zie omtrent deze verzekering in het algemeen, b.v. : E. BEYENS, *L'assurance des véhicules automobiles. Les Nouvelles, Droit commercial*, V. Les assurances, vol. I, Brussel, F. Larcier, 1966, blz. 537-685 ; G. CASSART, P. BODSON en J. PARDON, *L'assurance automobile obligatoire de responsabilité civile. Loi du 1er juillet 1956*, Brussel, F. LARCIER, 1957, 318 blz. ; H. MEYHI, *Kluwers Verzekeringshandboek*, III, *Directe Verzekeringen — Motorrijtuigenverzekering*, Deurne, Kluwer, 148 + 74 blz. ; M. VANDEUR, *De verzekering van motorrijtuigen*, Tongeren, G. Michiels, 1974, 339 blz. ; J. WAUTIER, *L'assurance automobile obligatoire*, Brussel, Ed. Publipresse, 1957, 266 blz. ; S. FREDERICQ, *De wet van 4 juli 1972 tot wijziging van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen*, R.W., 1973-74, 1025-1034.

⁴ Wet 1 juli 1956, art. 2, § 1, lid 1.

⁵ Wet 1 juli 1956, art. 1, lid 1.

⁶ Wet 1 juli 1956, art. 3, laatste lid. Deze beperking tot 5 miljoen fr. is inderdaad in het modelcontract (art. 5) opgenomen.

⁷ Wet 1 juli 1956, art. 4, § 2.

⁸ Modelcontract, art. 8, 4, en art. 25, 7.

⁹ Wet 1 juli 1956, art. 4, § 2, en art. 20, en K.B. 27 december 1956, *Staatsblad*, 29 december 1956. Deze verzekeringen worden overwegend gesloten bij COVIRA (Consortium van verzekeringen van snelheids-, regelmatigheids- en behendigheidsritten en -wedstrijden met motorrijtuigen).

¹⁰ Zoals gecoördineerd bij K.B. 16 maart 1968, *Staatsblad*, 27 maart 1968 ; zie art. 9 van de vermelde wet. Benadrukt moet worden dat het in dit geval gaat om onverschillig welke sportwedstrijden en sportcompetities en niet enkel die waaraan met motorrijtuigen wordt deelgenomen.

2. Vervoer van personen met motorrijtuigen tegen vergoeding

Voor motorrijtuigen die gebruikt worden voor het *betalde personenvervoer* bestond reeds lang voor het van kracht worden van de onder 1 hierboven vermelde Wet van 1 juli 1956 een verplichte aansprakelijkheidsverzekering : zij werd voor het laatst opgelegd en blijft nu nog, wat de basisprincipes betreft, geregeld door een Besluit van de Regent van 15 juni 1947¹¹.

In dit besluit worden twee soorten van verplichtingen opgelegd.

a) Een eerste verplichting¹² geldt voor de exploitanten :

1 van elke *openbare autobusdienst*. Hieronder worden de diensten tot gemeenschappelijk vervoer van personen verstaan, die «geregeld of op gezette tijden, volgens een bepaalde reisweg, tussen twee punten of als rondrit verzekerd worden, vooraf opgegeven localiteiten en plaatsen bedienen en waarvan een ieder kan gebruik maken tegen betaling van de vervoerprijs»¹³ ;

2 van elke *bijzondere autobusdienst*. Hieronder worden de diensten tot gemeenschappelijk vervoer van personen verstaan, die «hoewel zij de algemene kenmerken der openbare autobusdiensten vertonen, uitsluitend voor bepaalde categorieën van reizigers bestemd zijn»¹⁴.

Bedoeld worden meer bepaald de vervoerdiensten voor :

— werknemers, om ze van huis naar de onderneming te vervoeren en omgekeerd, wanneer zij de vervoerkosten geheel of gedeeltelijk dragen ;

— al dan niet gegroepeerde landbouw- of andere producenten om ze naar de markten te vervoeren ;

— de leden van de handels- en nijverheidsgroeperingen, om ze naar de beurscentra, enz. te vervoeren ;

— bezoekers aan hospitalen of sanatoria ;

— kinderen, om ze naar openluchthuizen of -kuuroorden te vervoeren,

— en meer in het algemeen «al de rechtstreeks of onrechtstreeks bezoldigde diensten van dezelfde aard, onverschillig op welke wijze de reizigers betalen of gegroepeerd worden, die noch in de categorie der openbare autobusdiensten noch in die der autocardiendiensten te rangschikken zijn» ;

3 van elke *autocardiendienst*. Dit is een dienst voor het

gemeenschappelijk vervoer van personen die omtrent een vooraf vastgesteld gemeenschappelijk programma hoofdzakelijk met toeristisch karakter hebben afgesproken¹⁵.

Elk van deze exploitanten is ertoe verplicht bij één enkele verzekeringsonderneming een verzekering aan te gaan ter dekking van zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt niet alleen aan derden maar in ieder geval ook aan alle vervoerde personen¹⁶.

Bedoeld wordt hier de schade veroorzaakt naar aanleiding van het gebruik van de voertuigen die voor het gemeenschappelijk vervoer bestemd of gebruikt worden en tot de exploitatie van de betrokken dienst dienen¹⁷.

De verzekeringsdekking mag wat het verzekerde bedrag betreft, *in principe niet beperkt* worden noch per voertuig noch per schadegeval : alleen voor stoffelijke schade kan de verzekeringsdekking beperkt worden tot 1 miljoen fr. per schadegeval¹⁸.

Wat de autobusdiensten betreft mag de polis, zonder toelating van de minister van Verkeerswezen niet voorzien in een *franchise* van meer dan een tiende van de schade met een maximum van 10.000 fr. per schadegeval.

Buiten deze aansprakelijkheidsverzekering :

— is elke *exploitant* van een van deze diensten *verplicht zijn voertuigen tegen brandgevaar te verzekeren*¹⁹ ;

— is elke *exploitant* van een *autobusdienst* verplicht de *vervoerde zaken* te verzekeren tegen de risico's die het gevolg zijn van een tijdens het vervoer overkomen *ongeval* alsmede tegen *diefstal* als gevolg van een tijdens het vervoer overkomen ongeval²⁰.

b) Een tweede verplichting²¹ geldt voor de houder van elk *motorrijtuig* dat bestemd is :

¹⁵ Besl. Wet 30 december 1946, art. 14. Zie ook art. 15.

¹⁶ Alleen de personeelsleden van de exploitant mogen uitgesloten worden wanneer zij recht hebben op schadeloosstelling overeenkomstig de Arbeidsongevallenwet. In de onder 1,1 hierboven bedoelde verzekering kunnen meer personen uitgesloten worden.

¹⁷ De hier besproken verplichting geldt eigenlijk *in globo* voor alle motorrijtuigen die voor de betrokken autobus- of autocardiendienst aangewend worden terwijl de onder 1,1 hierboven besproken verplichting veeleer geldt voor elk motorrijtuig afzonderlijk en geïndividualiseerd. Onder 11,2, b) hierna is er eveneens sprake van elk motorrijtuig.

¹⁸ Eigenlijk is deze mogelijke beperking tot 1 miljoen fr. per schadegeval voor stoffelijke schade voorbijgestreefd sinds de Wet van 1 juli 1956 waarvan sprake onder 1,1 hierboven en die slechts voorziet in een mogelijke beperking tot 5 miljoen fr. per ongeval voor stoffelijke schade aan derden veroorzaakt door brand of ontploffing (zie 1, 1, a) in fine). M.i. primeert deze algemene Wet van 1 juli 1956 de andere (vroegere) speciale wetgevingen.

¹⁹ Reglement vermeld in voetnoot 12, art 6, lid 2. Over de door deze brandverzekering te verlenen waarborgen worden geen nadere preciseringen verstrekt.

²⁰ Besl. Reg. 15 juni 1947, art. 5. Verwezen wordt hier naar art. 11, § e, van de zeepolis van Antwerpen waarvan sprake onder 1, 4, b). Volgens het reglement vermeld in voetnoot 12 zouden deze verplichtingen ook gelden voor autocardiendiensten.

²¹ Besl. Reg. 15 juni 1947, art. 2.

¹¹ Besl. Reg. 15 juni 1947, *Staatsblad*, 4 juli 1947. Zie omtrent deze wetgeving in het algemeen b.v. Chr. DE MIOMANDRE en G. MINET, *Assurance obligatoire de la responsabilité civile des transporteurs rémunérés de personnes et des transporteurs de choses par véhicules automobiles. Code pratique*, Brussel, F. LARCIER, 1950, 314 blz.

¹² Besl. Reg. 15 juni 1947, art. 1. Zie ook het reglement gevoegd bij K.B. 20 september 1947 (*Staatsblad*, 5 november 1947), art 6 zoals gewijzigd bij art 4, § 1, van K.B. 14 december 1951 (*Staatsblad*, 23 december 1951).

¹³ Besl. Wet 30 december 1946, *Staatsblad*, 20-21 januari 1947, art. 3, Zie ook art. 4 t.e.m. 10.

¹⁴ Idem, art 11. Zie ook art. 12-13.

1° voor een taxidienst ²² ;

2° voor een dienst voor het *verhuren van auto's met chauffeur*. Bedoeld worden meer bepaald ²³ auto's (voor ten hoogste negen personen) die :

— ofwel ter beschikking van het publiek gesteld worden voor hetzij een ceremonie, hetzij een verplaatsing van ten minste drie uur ;

— ofwel bestemd zijn voor het vervoer van de cliënteel van een bepaald hotel ingevolge een schriftelijke overeenkomst met de directie van dat hotel ;

— ofwel een ambulance zijn of, bij gebrek aan een beschikbare taxi, gebruikt worden voor vervoer met medische doeleinden ;

— ofwel ter beschikking worden gesteld van een bepaalde persoon ingevolge een schriftelijke overeenkomst aangegaan voor een geheel van tijdens ten minste één week te verrichten prestaties ;

3° voor vervoerdiensten ²⁴.

— georganiseerd en geëxploiteerd door een werkgever voor zijn eigen personeel zonder dat dit personeel de vervoerkosten geheel of gedeeltelijk moet dragen ;

— georganiseerd door de hotels, van en naar de stations, uitsluitend ten behoeve van hun cliënteel ;

— georganiseerd door de luchtvaartmaatschappijen, van en naar de luchthavens, ten behoeve van hun cliënteel ;

— zoals de ambulancediensten van de hospitalen en klinieken, e.d.

Elke houder van de aldus bedoelde motorrijtuigen is ook hier ertoe verplicht bij één enkele verzekeringsonderneming, vanaf het in dienst stellen van het betrokken motorrijtuig, een verzekering aan te gaan ter dekking van zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt niet alleen aan *derden* maar in ieder geval ook aan *alle vervoerde personen*. Bedoeld wordt ook hier de schade veroorzaakt naar aanleiding van het gebruik van het betrokken motorrijtuig. Ook hier mag de verzekeringsdekking wat het verzekerde bedrag betreft, *in principe niet beperkt* worden noch per voertuig noch per schadegeval ; alleen voor stoffelijk schade kan de verzekeringsdekking beperkt worden tot 1. miljoen fr. per schadegeval ²⁵.

3. Gemeenschappelijk vervoer van leerlingen van onderwijsinstellingen

Krachtens een Wet van 26 april 1962 ²⁶ wordt het gemeenschappelijk vervoer van leerlingen van de instellingen voor bewaarschool-, lager, middelbaar, normaal, technisch en kunstonderwijs, wanneer het

verricht wordt met motorrijtuigen (met minder dan zes plaatsen), al dan niet tegen directe of indirecte vergoeding, onderworpen aan de regeling die voor de *bijzondere autobusdiensten* is vastgelegd.

Logischerwijze moet hieruit afgeleid worden dat voor dit gemeenschappelijk vervoer van leerlingen dezelfde verzekeringsverplichtingen gelden als vermeld onder 2, a) hierboven. Krachtens een Koninklijk Besluit van 28 juni 1962 ²⁷ is het behoud of het inleggen van een dergelijke vervoerdienst onderworpen aan een machtiging en moet bij de aanvraag van die machtiging o.a. mededeling worden gedaan van naam en adres van de verzekeringsmaatschappij «waarop een beroep is gedaan tot dekking van :

a) de burgerlijke aansprakelijkheid van de vervoerder ;

b) de burgerlijke aansprakelijkheid van de leraren die over de leerlingen toezicht houden op de weg naar en van de school alsook de lichamelijke risico's van deze leerlingen».

4. Vervoer van zaken met motorvoertuigen tegen vergoeding

Dit vervoer is thans geregeld door de Wet van 1 augustus 1960 betreffende het vervoer van zaken met motorvoertuigen tegen vergoeding ²⁸. Krachtens deze wet ²⁹ is bij koninklijk besluit een algemeen reglement vastgesteld waarin o.m. zijn vastgelegd «de *verzekeringsvoorwaarden* waaraan tegen vergoeding te vervoeren zaken onderworpen zijn, alsmede de nodige vrijstellingen».

a) Verduidelijkt kan worden ³⁰ dat in dit verband onder *vervoer van zaken tegen vergoeding* verstaan wordt, elk vervoer van zaken dat verricht wordt :

1° ofwel voor een *tegenprestatie* in geld, in natura of in de vorm van onverschillig welke directe of indirecte voordelen ;

2° ofwel met een *verhuurd* voertuig. Behoudens het door het reglement zelf toegelaten gebruik van een vervangingsvoertuig, wordt bij verhuur van een voertuig als bezoldigde vervoerder van zaken beschouwd :

— degene die een voertuig verhuurt dat uitsluitend wordt gebruikt voor het vervoer van zaken die in eigendom aan de huurder toebehoren of het voorwerp zijn van zijn handel, zijn bedrijf of zijn exploitatie, ongeacht of de dienst van het voertuig al dan niet door de verhuurder of zijn personeel verzekerd wordt ;

²² Voor een bepaling van de taxidiensten, zie de Wet 27 december 1974 betreffende de taxidiensten, *Staatsblad*, 31 december 1974.

²³ T.g.v. opeenvolgende wijzigingen in de wetgeving is niet zo onmiddellijk duidelijk om welke vervoerdiensten het hier gaat. Ik steun op K.B. 19 maart 1975, *Staatsblad*, 9 april 1975.

²⁴ Verwezen wordt hier naar Besl. Wet 30 december 1946, art. 2, lid 2.

²⁵ Zie voetnoot 18.

²⁶ Wet 20 april 1962, *Staatsblad*, 4 mei 1962, art. 1.

²⁷ K.B. 28 juni 1962, *Staatsblad*, 30 juni 1962, art. 7, 12°. In het bijzonder bestek voor het vervoer van de leerlingen die de onderwijsinstellingen van de Staat bezoeken (Min. B. 10 december 1975, *Staatsblad*, 13 juli 1976, art. 10, laatste lid) wordt geëist dat de vervoerder bevestigt dat hij verzekerd is zoals voorgeschreven.

²⁸ Wet 1 augustus 1960, *Staatsblad*, 12 augustus 1960.

²⁹ Idem, art. 6 en art. 7, 3°. Zie K.B. 9 september 1967, *Staatsblad*, 13 oktober 1967.

³⁰ K.B. 9 september 1967, art. 2, 7.

— degene die een voertuig in huur neemt evenals degene die dat voertuig verhuurt, in de andere gevallen.

b) Krachtens het bovenvermeld algemeen reglement³¹ moeten de zaken die het voorwerp uitmaken van een vervoer tegen vergoeding zoals hier bedoeld, door de vervoerder verplicht verzekerd worden :

1° enerzijds «tegen het risico bepaald in littera E van artikel 11 van de zeeverzekeringsspolis van Antwerpen ('Voorwaarden 1900' gewijzigd in 1931)» :

Krachtens deze littera E «nemen de verzekeraars tijdens vervoer per spoor en over land, en tijdens het verblijf te lande, in de stations en andere plaatsen, te hunnen laste alle schade en verliezen, hoe gering ook, die veroorzaakt worden door brand, overstroming, het buiten de oevers treden van rivieren, waterhoos, lawine of sneeuwstorting, smelting van ijs of ijsgang, bergstorting, verzakking van wegen, instorting van bruggen, gebouwen, rails, tunnels en andere spoorwegwerken, botsing van vervoermiddelen, ontploffingen van stoomketels, ontsporing, omslaan of breken van wagens of tuijgen, breking van de koppelingen van spoorwagens, val van goederen in water of afgronden, en andere ongevallen, die aan het vervoer per spoor of over land verbonden zijn.

De schade veroorzaakt door de weersgesteldheid, en met name door regen en sneeuw, komt ten laste van de verzekeraars, indien zij het gevolg is van een ongeval dat door deze polis is gedekt» ;

2° anderzijds «tegen het risico van diefstal indien deze het gevolg is van een tijdens het vervoer overkomen ongeval».

c) Op het aldus gestelde principe van de verplichte verzekering zijn uitzonderingen voorzien³² :

1° deze verzekering is facultatief wanneer de vervoerde zaken een waarde per kg hebben van minder dan 2 fr. of van meer dan 200 fr. ;

2° de verzender kan de vervoerder van deze verzekeringsplicht vrijstellen ; deze mogelijkheid is dan wel aan nader bepaalde regels onderworpen.

d) Volledigheidshalve moet ik nog aandacht vragen voor een wettelijke regeling die van de oorlogstijd dateert maar nog steeds niet opgeheven is³³ :

«Om te voorzien in de noodwendigheden van de openbare diensten en die van de private ondernemingen wier werkzaamheid onontbeerlijk is voor 's lands bestaan» mag de Dienst voor het Wegvervoer :

1° «de wegvoertuigen van alle aard, met inbegrip van

de voor de benutting ervan nodige uitrusting en motorbrandstof opeisen» ;

2° «aan de eigenaar van die voertuigen prestaties voor rekening van derden opleggen».

De eigenaars van deze voertuigen zijn verplicht een verzekering te sluiten ter dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid die voortspuit uit dit gebruik van die voertuigen. Die verzekering moet worden aangegaan voor een onbeperkt bedrag per slachtoffer ; voor de stoffelijke schade mag het bedrag van de waarborg beperkt worden tot 500.000 fr. per schadegeval³⁴.

5. Rijscholen

In het raam van de wetgeving inzake rijbewijs bestaat een Koninklijk Besluit van 17 april 1968 tot vaststelling van de voorwaarden voor erkenning van scholen voor het besturen van motorrijtuigen of, in het kort, van rijscholen³⁵.

Onder de door dit koninklijk besluit bepaalde voorwaarden kunnen rijscholen worden erkend die theoretisch en praktisch onderricht verstrekken over de wetten en verordeningbepalingen inzake de politie van het wegverkeer en over het besturen van motorvoertuigen.

Van belang is in dit bestek dat elk voertuig bestemd voor het praktisch onderricht in het sturen het voorwerp moet zijn van een verzekeringspolis tot dekking van :

1° de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de leerling hetzij als bestuurder, hetzij als passagier ;

2° de schade in welke omstandigheden ook overkomen aan de persoon of aan de bezittingen van de leerling.

Bedoelde polis moet bedingen dat de verzekeraar afstand doet van elk verhaal tegen de leerling³⁶ ; de dekking van de schade aan de bezittingen van de leerling kan worden beperkt tot 50.000 fr.

6. Onderlinge zeeverzekering tegen oorlogsisico's

Uit de oorlogsjaren³⁷ dateert het oprichten, onder staatstoezicht, onder alle reders van onder Belgische

³⁴ Zie voetnoot 18.

³⁵ K.B. 17 april 1968, *Staatsblad*, 26 april 1968. Zie inzonderheid, art. 1 en art. 16, zoals gewijzigd bij K.B. 30 oktober 1975 (*Staatsblad*, 6 december 1975) en K.B. 1 februari 1977 (*Staatsblad*, 8 februari 1977).

³⁶ Ondanks de zeer algemene bewoordingen van deze bepaling bepalen de in gebruik zijnde polisvoorwaarden begrijpelijkerwijze dat deze afstand van verhaal zonder gevolg blijft wanneer de leerling schade veroorzaakt door een opzettelijke daad of door een zware fout zoals bedoeld in art. 16 van de Verzekeringwet van 11 juni 1874.

³⁷ K.B. 's 7 en 8 augustus 1939 (*Staatsblad*, 25 augustus 1939) zoals gewijzigd bij Besl. Wet 27 februari 1947 (*Staatsblad*, 13 april 1947) en Wet 5 augustus 1952 (*Staatsblad*, 1-2 september 1952). Zie hieromtrent b.v. V.O.Z.O.R. ingesteld bij Koninklijke Besluiten van 7 en 8 augustus 1939 gewijzigd door de Besluitwet van 27 februari 1947. Wettelijke teksten en polissen V.O.Z.O.R., Antwerpen 1948, 101 + 2 blz. R. DE SMEDT, *Droit maritime et droit fluvial belges*, Précis de la Faculté de Droit de l'Université Catholique de Louvain, t. II, Brussel, LARCIER, 1971, blz. 771 e.v.

In zijn antwoord op een parlementaire vraag van Senator RA-

³¹ K.B. 9 september 1967, art. 55, § 1. Zie over deze verplichte verzekering in het algemeen, b.v. H. MEYHI, *De verplichte verzekering op goederen over de weg vervoerd. Wet van 1 augustus 1960 en koninklijk besluit van 22 september 1960*, Antwerpen, La Foncière 1960, 57 blz. ; H. MEYHI, *Kluwers verzekeringshandboek, III, Directe verzekeringen-Transportverzekering*, Deurne, Kluwer, 4+102 blz. ; P. WILDIERS, *Transportverzekering (goederen)*, Antwerpen, Lloyd Anverso, 1975, XII + 147 blz.

³² K.B. 9 september 1967, art. 55, §§ 2 t.e.m. 5, art. 56.

³³ Besl.-Wet 14 september 1944, *Staatsblad*, 20 september 1944. Zie inzonderheid art. 2 en art. 6.

vlag varende zeeschepen of vissersvaartuigen van V.O.Z.O.R., *Vereniging voor onderlinge zeeverzekering tegen oorlogsrisico's*.

Elk van de hier bedoelde reders is gehouden al zijn zeeschepen of vissersvaartuigen, met inbegrip van die van minder dan 25-ton, bij V.O.Z.O.R. te verzekeren tegen oorlogsrisico's.

Onder «oorlogsrisico's» worden hier verstaan: «Kaping, prijsmaking, neming, aanhouding, embargo, molest en ophouding, gevolgen daarvan en/of poging daartoe, oorlog, vijandelijkheden, weerwraakmaatregelen of oorlogsverrichtingen van onverschillig welke bevriende of vijandelijke, erkende of niet erkende regeringen, burgeroorlog, revolutie, militaire machtsgreep, aangematigde macht, opstand, onlusten, oproer, molest door zeerovers of kapers en, in 't algemeen, alle oorlogsvoorvallen en oorlogskansen, onverschillig of zij zich vóór, na, dan wel zonder oorlogsverklaring hebben voorgedaan. Zijn altijd geacht te spruiten uit een oorlogsrisico, de schade en het verlies overkomen door mijnen, torpedo's, luchtvaartuigen en/of ander oorlogstuig.»

Om op de dekking van deze bijzondere verzekering een beroep te mogen doen moeten de zeeschepen of vissersvaartuigen evenwel eerst voldoende verzekerd zijn tegen de gewone zeerisico's³⁸.

7. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de exploitant van buitenlandse luchtvaartuigen

Hieromtrent bestaat een «Verdrag betreffende de schade door buitenlandse luchtvaartuigen aan derden op het aardoppervlak veroorzaakt», ondertekend te Rome, op 7 oktober 1952³⁹.

Dit verdrag regelt essentieel de *vergoeding* die toekomt aan de personen aan wie op het aardoppervlak schade werd veroorzaakt door buitenlandse luchtvaartuigen en tevens de *omvang van de aansprakelijkheid* die de exploitant van die buitenlandse luchtvaartuigen voor dergelijke schade oploopt. Bedoelde aansprakelijkheid is normalerwijze beperkt in verhouding tot het gewicht van het luchtvaartuig; in geval van dood of van letsel is de aansprakelijkheid beperkt tot

ten hoogste 500.000 fr.⁴⁰ per gedode of gewonde persoon; de aansprakelijkheid is echter onbeperkt o.a. wanneer de schade is veroorzaakt door een daad of een opzettelijk verzuim van de exploitant of van diens personeel met de bedoeling schade te veroorzaken.

Elke verdragsluitende staat kan eisen dat de aansprakelijkheid van de exploitant van een in het luchtvaartuigregister van een andere verdragsluitende staat ingeschreven luchtvaartuig voor de hierboven bedoeld schade en tot beloop van de hierboven vermelde maxima verzekerd wordt; in plaats van de verzekering kunnen ook andere zekerheden in aanmerking genomen worden.

De Belgische wet⁴¹ legt deze verplichting effectief op aan elke exploitant van een luchtvaartuig dat boven het Belgisch grondgebied vliegt, met uitzondering van de militaire, douane- of politievaartuigen.

Bij koninklijk besluit moeten evenwel nog bepaald worden:

- de toepassingsmodaliteiten van deze verplicht gestelde verzekering- en zekerheidsdekking;
- de voorwaarden waaronder verzekeraars en banken hieromtrent mogen optreden;
- de datum van inwerkingtreding van deze regeling in België.

II. Arbeidsrisico's

Onder deze tweede rubriek bespreek ik een viertal verplichte verzekeringen die betrekking hebben ofwel op arbeidsongevallen ofwel op aangelegenheden die verband houden met de arbeid.

8. Arbeidsongevallen

a) De algemene Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971⁴² legt elke werkgever de verplichting op een *arbeidsongevallenverzekering* aan te gaan ten behoeve van zijn werknemers.

Als dusdanig en algemeen gezien is deze wet van toepassing op al wie als werkgever, werknemer of daarmee gelijkgestelde, geheel of gedeeltelijk, onder toepassing valt van een van de sociale zekerheidsrege-

MAEKERS heeft de minister van Verkeerswezen onlangs nog de opportuniteit van het in leven houden van V.O.Z.O.R. benadrukt. Hij wees erop dat dit volledig overeenstemt met de wensen van de reders ter koopvaardij en dat oorlogsrisico's ook nu nog niet denkbeeldig zijn («b.v. Cyprus, Egypte, Israël, Suez-kanaal, enz.»). «Bovendien», aldus de minister, «is voor de nationale autoriteiten een taak weggelegd in het thans in N.A.V.O.-verband opgerichte internationale systeem van verzekering der schepen. In België zal dit door V.O.Z.O.R. geschieden». (*Vragen en Antwoorden, Senaat*, 1974-75, nr. 44, 5 augustus 1975, blz. 1752-1753).

³⁸ Er wordt niet nader bepaald wat deze voldoende verzekering tegen gewone zeerisico's precies moet omvatten. M.i. wordt een verzekering bedoeld die aangegaan werd overeenkomstig de op de Belgische zeeverzekeringsmarkt gangbare voorwaarden.

³⁹ Goedgekeurd door de Wet 14 juli 1966, *Staatsblad*, 27 september 1966. Zie inzonderheid de artt. 1, 11, 12 en 15 van het vermelde verdrag. Zie hieromtrent b.v. H. MATOUK, *Les assurances aériennes*, Bibliothèque de droit maritime, fluvial, aérien et spatial, t. XVII, Parijs, L.G.D.J., blz. 123-148.

⁴⁰De hier vermelde frank (fr.) heeft betrekking op een munteenheid gelijk aan 65 1/2 miligram goud met een gehalte aan fijnzilver van 900 duizendsten (Verdrag 7 oktober 1952, art. 11, 4).

⁴¹ Wet 14 juli 1966, art. 3.

⁴² Wet 10 april 1971, *Staatsblad*, 24 april 1971, inzonderheid art. 49. Zie omtrent deze wetgeving in het algemeen b.v. J. DELSAERDT, *Wetteksten — A.O.W. — Arbeidsongevallen. Privé sector*, Berchem, Maarten Kluwer, 1976, 242 blz.; L.E. TROCLET, *Accidents du travail et maladies professionnelles, Les Nouvelles, Droit social*, IV, Brussel, F. LARCIER, 1975, CLIX, + 1037 blz.; P. VAN DER VORST, *Les problèmes relatifs à l'application de la loi du 10 avril 1971 sur les accidents du travail et l'intervention des autres organismes de sécurité sociale dans la réparation des dommages corporels*, Conférence du Jeune Barreau de Bruxelles..., 1973, 162 blz.; M. VANDEUR, *De arbeidsongevallenwet en -verzekering*, Hasselt, Vormingscentrum voor zelfstandigen, 1971, 355 blz.; M. VANDEUR, *De arbeidsongevallen » (wet van 10 april 1971)*, Tongeren, G. Michiels, 1973, 357 blz.; *De wet van 10 april 1971 op de arbeidsongevallen, Tekst en Commentaar*, Luik, La Belgique Industrielle, 1971, 110 blz.

lingen voor werknemers (gewone werknemers, mijnwerkers en zeelieden ter koopvaardij), alsmede op de reders die hun eigen schip exploiteren⁴³.

De verzekering moet dekking verlenen voor de arbeidsongevallen die aan de werknemers kunnen overkomen, waarbij verduidelijkt kan worden⁴⁴:

1° dat als *arbeidsongeval* wordt aangemerkt «elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt»;

2° dat eveneens als arbeidsongeval wordt aangemerkt «het ongeval dat zich voordoet op de *weg naar en van het werk*».

b) Voor de *overheidssector* geldt een *aparte* arbeidsongevallenwetgeving⁴⁵ waarbij bepaald is dat de *verplichting* een arbeidsongevallenverzekering te sluiten bij koninklijk besluit *kan worden opgelegd* aan de rechtspersonen of inrichtingen uit de overheidssector die als werkgevers te beschouwen zijn.

Tot nu toe is een dergelijke verplichting echter nog niet opgelegd⁴⁶.

9. Arbeidsongevallen en andere ongevallen in technische scholen

Een Koninklijk Besluit van 9 juli 1934⁴⁷ legt alle erkende technische scholen de verplichting op bepaalde verzekeringen te sluiten ten behoeve van hun leerlingen:

a) wanneer zij *werken uitvoeren voor andere scholen of voor particulieren* en als dusdanig als werkgever kunnen worden beschouwd moeten zij een *arbeidsongevallenverzekering* ten behoeve van hun leerlingen sluiten;

b) wanneer zij *geen werken* voor andere scholen of voor particulieren uitvoeren moeten zij ten behoeve van hun leerlingen een *gemeenrechtelijke verzekering* sluiten waarbij de burgerrechtelijke aansprakelijkheid

van het bestuur gedekt wordt en waarbij in ieder geval — wanneer het bestuur niet aansprakelijk is — vergoedingen worden gewaarborgd overeenkomstig de Arbeidsongevallenwet voor de arbeidsongeschiedheid;

c) de verzekering moet in elk geval dekking verlenen voor de ongevallen die zich voordoen gedurende het verblijf van de leerlingen in de schoollokalen of tijdens bewaakte uitstapjes per spoor, tram, autocar, auto, boot en alle vervoermiddelen, en die de aansprakelijkheid van het bestuur kunnen meebrengen, hetzij krachtens de artikelen 1382 e.v. van het Burgerlijk Wetboek, hetzij krachtens de Verzekeringwet.

10. Arbeidsongevallen en ongevallen in brandweerdiensten

Door een Koninklijk Besluit van 6 mei 1971⁴⁸ worden de modellen vastgelegd voor *gemeentelijke reglementen* betreffende de organisatie van de gemeentelijke brandweerdiensten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

a) gemeentelijke *beroepsbrandweerdiensten*: in dit modelreglement komen geen speciale bepalingen inzake verzekeringen voor; deze brandweerdiensten zijn onderworpen aan de gewone regeling voor het *gemeentepersoneel*;

b) gemeentelijke *gemengde* brandweerdiensten: deze bestaan enerzijds uit beroepspersoneel (hiervoor geldt wat onder a) is vermeld) en uit vrijwilligerspersoneel.

Voor dit *vrijwilligerspersoneel* geldt een *aparte regeling* inzake verzekering⁴⁹: het gemeentebestuur moet nl. een *gemeenrechtelijke verzekering* sluiten met de volgende dekking:

1° inzake *arbeidsongevallen*: de leden-vrijwilligers van de brandweerdienst moeten verzekerd worden:

— voor ongevallen die hun kunnen overkomen *tijdens en ter oorzake* van de uitoefening van hun functie in bevolen dienst, met of zonder materiaal, daaronder begrepen de ongevallen *op de weg* naar het kazerneement of bij hun terugkeer naar de plaats waar zij werken of naar huis;

— voor ongevallen die hun kunnen overkomen *tijdens* bijeenkomsten van professionele aard en openbare demonstraties, zelfs buiten de normale activiteitszone, alsmede *op de weg* naar en van die plaatsen, en dit voor vergoedingen die *ten minste gelijk* zijn aan die welke door de arbeidsongevallenregeling voor de overheidssector gewaarborgd worden aan het gemeentepersoneel⁵⁰;

⁴³ Idem, artt. 1 en 2. De hier bedoelde reders worden in dit verband geacht zowel werkgever als werknemer te zijn.

⁴⁴ Idem, artt. 7 en 8, § 1.

⁴⁵ Wet 3 juli 1967, betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg naar en van het werk en voor de beroepsziekten in de overheidssector (*Staatsblad*, 10 augustus 1967) met haar talrijke uitvoeringsbesluiten.

⁴⁶ In het algemeen blijven de overheidsdiensten en -instellingen hun eigen verzekeraar. Toch wordt voor welbepaalde gevallen voorzien in de mogelijkheid — dus niet de verplichting — een arbeidsongevallenverzekering te sluiten: zie b.v. art. 11, K.B. 12 juni 1970 (*Staatsblad*, 18 juni 1970) wat betreft de instellingen van openbaar nut en art. 27, K.B. 13 juli 1970 (*Staatsblad*, 1 september 1970) wat betreft sommige personeelsleden van provincies, gemeenten e.d.

⁴⁷ K.B. 9 juli 1934, *Staatsblad* 22-23-24 juni 1934. Zie hieromtrent Cass., 13 november 1947, *Pas.*, 1947, I, 472, *T. Vred.* 1948, 112, en Cass., 5 juni 1963, *Pas.*, 1963, I, 1056, *J.T.*, 1963, 586; R.G.A.R. 1964, 7323, *Bull. Ass.*, 1964, 618. Zie verder ook M. SOMERHAUSEN, «L'enseignement technique et les accidents du travail», *Bull. Ass.*, 1936, 586-591; J. UYTTERSROT, «Arbeidsongevallen en ongevallen in technische scholen», *R.W.*, 1970-71, 1547-1556; R. DEMAIN, *De la responsabilité des écoles techniques en matière d'accidents survenus aux personnes et spécialement de leur assujettissement à la loi sur les accidents du travail*, Brussel, L'Avenir, 1943, 23 blz.

⁴⁸ K.B. 6 mei 1971, *Staatsblad*, 19 juni 1971. Zie hieromtrent *De Belgische Brandweerman*, Koninklijke Belgische Brandweerdere, 1971, nr. 4, blz. 87-100 (met rondschrjven van de minister van Binnenlandse Zaken).

⁴⁹ Bijlage 2 bij K.B. 6 mei 1971, art. 55.

⁵⁰ Zie voetnoot 45 en verder K.B. 13 juli 1970, *Staatsblad* 1 september 1970.

2° inzake *burgerrechtelijke aansprakelijkheid*: dezelfde verzekering moet ook dekking verlenen voor de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de *gemeente waar het ongeval* heeft plaatsgehad⁵¹ en dit voor een bedrag dat ten minste gelijk is aan 10 miljoen fr. per getroffen(e);

c) gemeentelijke *vrijwilligersbrandweerdiensten*: hiervoor geldt integraal wat onder b) hierboven i.v.m. het vrijwilligerspersoneel is vermeld⁵².

11. Arbeidsbescherming: controleorganismen

Krachtens het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming⁵³ worden sommige *organismen erkend* met het oog op de controle van bepaalde installaties en toestellen zoals liften e.d. die onder toepassing van dit algemeen reglement vallen; zij zijn dan o.a. verplicht ter dekking van hun *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* een verzekering te sluiten die aan wel bepaalde normen⁵⁴ moet voldoen.

Deze verzekering moet o.a.:

1° van het type «Burgerrechtelijke aansprakelijkheid — Exploitatie» zijn;

2° dekking verlenen voor de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van het controleorganisme, zijn raad van beheer en zijn personeel, op basis van de artikelen 1382 tot 1386 van het Burgerlijk Wetboek, uit hoofde van onverschillig welke ongevallen overkomen aan derden en die rechtstreeks of onrechtstreeks voortvloeien uit de activiteiten die met het organisme, zijn personeel, zijn installaties of zijn goederen verband houden, veroorzaakt op onverschillig welke plaats, binnen of buiten, evenals op de openbare verkeerswegen;

3° de schade dekken die door vuur, rook, water en ontploffingen is veroorzaakt;

4° dekking verlenen voor elk ongeval dat zich in de loop van het contract voordoet en eveneens voor de ongevallen die zich voordoen na het verstrijken van de geldigheid van het contract wanneer zij hun oorsprong vinden in een handeling door de polis gedekt en gesteld vóór de datum van het verstrijken van het contract;

5° dekking verlenen voor ten minste 1 miljoen fr. per slachtoffer met een minimum van 25 miljoen fr. per ongeval en voor ten minste 15 miljoen fr. wat de materiële schade betreft.

⁵¹ Er wordt niet nader gepreciseerd of door deze verzekering de aansprakelijkheid van deze gemeente moet worden gedekt t.a.v. alle derden dan wel alleen t.a.v. het vrijwilligerspersoneel van de betrokken brandweerdienst. Ook wordt niet nader gepreciseerd of de krachtens deze aansprakelijkheidsverzekering te verlenen schade-loosstelling ja dan neen gecumuleerd mag worden met de onder 10, b), 1° hierboven bedoelde arbeidsongevallenverzekering; deze laatste vraag kan gesteld worden in de gevallen waarin zou komen vast te staan dat het betrokken vrijwilligerspersoneel niet als dusdanig onder toepassing valt van de arbeidsongevallenwetgeving door de overheidssector.

⁵² Bijlage 3 bij K.B. 6 mei 1971, art. 55.

⁵³ Vermeld reglement, artt. 829 en 829bis, e).

⁵⁴ Min. Besl. 26 augustus 1971, *Staatsblad*, 23 september 1971.

III. Geneeskundige risico's

Onder deze derde rubriek bespreek ik verzekeringen die verplicht gesloten moeten worden enerzijds ten behoeve van de adviserende geneesheren van de ziekenfondsen en anderzijds voor bepaalde risico's i.v.m. bloedgevers.

12. Adviserende geneesheren van de ziekenfondsen

De ziekenfondsen of, juister gezegd, de verzekeringsinstellingen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, hebben in hun dienst *adviserende geneesheren* die tot taak hebben te zorgen voor de controle op de primaire arbeidsongeschiktheid en op de gezondheidsverstrekkingen waarvoor de aangesloten leden een beroep doen op die ziekenfondsen⁵⁵.

Krachtens het *wettelijk statuut* van die adviserende geneesheren⁵⁶ zijn de ziekenfondsen verplicht de volgende verzekeringen ten behoeve van die adviserende geneesheren te sluiten:

a) een *arbeidsongevallenverzekering* overeenkomstig wat onder II, 8, a) hierboven is uiteengezet. Deze verplichting is eigenlijk vanzelfsprekend; de adviserende geneesheren zijn nl. als werknemers van de ziekenfondsen te beschouwen;

b) een verzekering tegen *alle risico's van ongevallen* die de adviserende geneesheren kunnen overkomen in de uitoefening van hun ambt⁵⁷, en dit voor een kapitaal gelijk aan 10-maal de jaarlijkse bezoldiging in geval van blijvende volledige invaliditeit en aan 8-maal de jaarlijkse bezoldiging in geval van ongeval met dodelijke afloop;

c) een verzekering tegen *alle risico's van burgerrechtelijke en beroepsaansprakelijkheid* waaraan zij in de uitoefening van hun opdracht tegenover derden blootgesteld zijn, met uitzondering alleen van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor het gebruik van een rijtuig; deze verzekering moet dekking verlenen voor een *onbeperkt bedrag*.

13. Therapeutische bloedbestanddelen van menselijke oorsprong

In een Wet van 7 februari 1961⁵⁸ ligt het algemeen kader voor een wettelijke regeling i.v.m. de *therapeuti-*

⁵⁵ Wet 9 augustus 1963 inzake Z.I.V., artt. 87 en 88.

⁵⁶ K.B. nr. 35 van 20 juli 1967, *Staatsblad*, 29 juli 1967, artt. 16 en 17.

⁵⁷ Benadrukt moet worden dat er bij deze tweede verzekering sprake is van ongevallen die de adviserende geneesheren kunnen overkomen in de uitoefening van hun ambt — zonder nadere precisering —, terwijl de onder a) hierboven bedoelde arbeidsongevallenverzekering geldt voor ongevallen die hen *tijdens en door het feit* van de uitoefening van dat ambt kunnen overkomen (zie onder II, 8, a), 1°). Uiteraard kunnen deze laatste ongevallen ook onder toepassing van deze tweede verzekering vallen. Redelijkerwijze — omdat cumulatie van verzekeringsvergoedingen tot ongezone situaties kan leiden — zou deze tweede verzekering echter beperkt moeten worden tot de ongevallen die wel in maar niet door het feit van de uitoefening van het ambt overkomen.

⁵⁸ Wet 7 februari 1961, *Staatsblad*, 22 mei 1964.

sche bestanddelen van menselijke oorsprong, d.w.z. van «ieder bestanddeel dat *van een mens afgenomen* wordt en voor therapeutische doeleinden bestemd is, zoals bloed, rode bloedcellen, serum, plasma, proteïne en derivaten, alsmede weefsels of organen waaruit het menselijk organisme samengesteld is».

Een Koninklijk Besluit van 10 november 1971⁵⁹ brengt alvast een nadere uitvoering van deze regeling i.v.m. therapeutische *bloedbestanddelen* van menselijke oorsprong. Hierin is, in dit bestek, vooral van belang dat de afname, de bewaring en de aflevering van deze bloedbestanddelen slechts georganiseerd mag worden door instellingen die daartoe erkend zijn door de minister van Volksgezondheid.

Om deze *ministeriële erkenning* te bekomen moet elke van deze instellingen o.a. het bewijs leveren dat zij de hierna vermelde *verzekeringen gesloten* heeft :

a) een verzekering ter dekking van alle risico's van *ongevallen die de bloedgevers zelf kunnen overkomen* tijdens de bloedafneming dan wel als gevolg of naar aanleiding daarvan, ongeacht of de beherende instelling of een van haar aangestelden schuld aan die ongevallen heeft⁶⁰.

Ter uitvoering van deze algemeen geformuleerde verplichting is dan nog concreet bepaald⁶¹ dat elke instelling, ten einde de schade te dekken die de bloedgevers zelf kan overkomen, moet zorgen voor het sluiten :

1° enerzijds van een verzekering van haar *burgerrechtelijke beroepsaansprakelijkheid* tot beloop van 100 miljoen fr. voor de lichamelijke schade resp. van 5 miljoen fr. voor de stoffelijke schade, zulks per schadegeval en ongeacht het aantal slachtoffers ;

2° anderzijds van een *persoonlijke ongevallenverzekering in collectieve vorm* ter dekking :

— wat de schadegevallen betreft⁶² :

° van de risico's voor ongevallen die de bloedgever kunnen overkomen op de *normale weg* die hij aflegt om zich van zijn verblijf- of werkplaats naar de bloedtransfusiedienst te begeven en omgekeerd ;

° van alle nadelige gevolgen voor de bloedgever die doet blijken dat hem *enig nadeel* werd berokkend waarvan de bloedaf tapping rechtstreeks zij het ook niet uitsluitend de oorzaak is geweest. In dit geval moet de betrokken bloedgever dan wel medisch vastgestelde verschijnselen van een pathologische of traumatologische staat vertonen binnen acht dagen nadat de bloedaf tapping is geschied. Deze termijn wordt echter

tot 48 uur verminderd voor stoornissen van het hart- en bloedvatenstelsel, andere dan besmettelijke aandoeningen ; hij wordt gebracht op 10 weken in geval van serumhepatitis ;

— wat de *verzekerde bedragen betreft* :

° van ten hoogste 1 miljoen fr. en ten minste 200.000 fr. bij overlijden ;

° van ten hoogste 1,6 miljoen fr. en ten minste 320.000 fr. bij volledige blijvende arbeidsongeschiktheid ;

b) een verzekering ter dekking van de risico's voor alle *ongevallen die derden door de schuld van de bloedgevers* kunnen overkomen tijdens het verblijf van die bloedgevers in het centrum voor bloedafneming⁶³.

Ter uitvoering van deze verplichting is het sluiten opgelegd van een verzekering van de burgerrechtelijke *aansprakelijkheid van de bloedgevers* tegenover derden, en dit tot beloop van de bedragen vermeld onder 1° a), hierboven, dus : 100 miljoen fr. voor de lichamelijke schade resp. 5 miljoen fr. voor de stoffelijke schade, zulks per schadegeval en ongeacht het aantal slachtoffers⁶⁴.

IV. Risico's i.v.m. kernenergie

Onder deze vierde rubriek bespreek ik de verplichte verzekeringen i.v.m. de exploitatie van kerninstallaties enerzijds en het gevaar van ioniserende stralingen anderzijds.

14. Exploitatie van kerninstallaties

a) Tussen een aantal Europese Staten zijn in de jaren zestig verschillende *internationale akten* ondertekend met het oog op het vastleggen van een regeling van de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de vreedzame toepassing van de kernenergie. Het betreft meer bepaald de volgende akten :

— Verdrag inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie, opgemaakt te Parijs, op 29 juli 1960 ;

— Aanvullend Verdrag en bijlage, opgemaakt te Brussel, op 31 januari 1963 ;

— Aanvullend Protocol bij het Verdrag van Parijs, opgemaakt te Parijs, op 28 januari 1964 ;

— Aanvullend Protocol bij het Aanvullend Verdrag van Brussel, opgemaakt te Parijs, op 28 januari 1964.

Al deze internationale akten werden reeds door België goedgekeurd bij Wet van 1 augustus 1966⁶⁵.

⁵⁹ K.B. 10 november 1971, *Staatsblad*, 5 mei 1972. Zie inzonderheid, art. 1, 7°.

⁶⁰ Idem, art. 1, 7° lid 1.

⁶¹ Min. Besl. 25 oktober 1968 (*Staatsblad* 4 december 1968), art. 1, lid 1 en artt. 2, 3 en 4.

⁶² Er is niet nader bepaald of deze tweede verzekering enkel dekking moet bieden voor die schadegevallen die niet vallen onder de onder 1° bedoelde aansprakelijkheidsverzekering. Hier ook (zie voetnoot 57) zou deze tweede verzekering redelijkerwijze tot deze schadegevallen beperkt moeten worden.

⁶³ K.B. 10 november 1971, art. 1, 7° lid 2.

⁶⁴ Min. Besl. 25 oktober 1968, art. 1, lid 2, en art. 5.

⁶⁵ Wet 1 augustus 1966, *Staatsblad* 23 augustus 1966. Zie over het geheel van deze problematiek b.v. M.F. LACROIX, *L'assurance des risques nucléaires*, Brussel, Ed. Publipress, 1975, 38 blz. ; J. MATTHYS, *Aansprakelijkheid bij toepassing van kernenergie tot vreedzame doeleinden* (overdruk uit R.W.), Gent, 1962, 53 blz. ; J.P. PIÉARD, *Responsabilité civile, énergie atomique et droit comparé*, Brussel, E. Bruylant, 1963, XII + 519 blz. ; *La responsabilité civile et l'assurance en matière de transports maritimes de substances*

Schematisch samengevat kan gesteld worden dat de bijzondere regeling die in deze verdragen en protocollen vervat ligt, op de volgende grondbeginselen berust⁶⁶.

- exclusieve aansprakelijkheid van de exploitant van een kerninstallatie, zelfs zonder bewezen fout ;
- beperking van het bedrag van de aansprakelijkheid ;
- beperking van de aansprakelijkheid in de tijd : tien jaar te rekenen van de dag van het ongeval ;
- verplichting van de exploitant om een *verzekering* of een andere financiële waarborg te hebben ter dekking van zijn aansprakelijkheid ;
- bevoegdheid van één enkele rechtbank — nl. die van de plaats van het ongeval — voor elke eis tot schadevergoeding op grond van een zelfde ongeval.

b) Zonder de inwerkingtreding van de onder a) vermelde internationale akten af te wachten is in België een Wet van 18 juli 1966⁶⁷ van kracht geworden «betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie, houdende vaststelling van bepaalde maatregelen tot onmiddellijke toepassing van het Verdrag van Parijs en van het toegevoegd protocol».

In dit bestek kan het volstaan de bepalingen uit deze wet m.b.t. de *verplichte verzekering* aan te halen.

Vooraf moet ik echter vermelden dat hier dient te worden verstaan⁶⁸ :

1° onder «*kerninstallatie* :

- reactoren met uitzondering van die welke deel uitmaken van een vervoermiddel ;
- fabrieken voor de vervaardiging of behandeling van splijtbare stoffen ;
- fabrieken voor het opwekken van bestraalde splijtstoffen ;
- inrichtingen voor de opslag van splijtbare stoffen met uitzondering van de opslag welke verband houdt met het vervoer van die stoffen, en andere door de Bestuurscommissie van het Europees Agentschap voor Kernenergie (...) aan te wijzen installaties waarin zich splijtstoffen of radioactieve produkten of afvalstoffen bevinden ;

2° onder «*exploitant* : de persoon die door het toegevoegde gezag is aangewezen of erkend als exploitant van een kerninstallatie».

De Belgische regeling komt hierop neer⁶⁹ :

1° het is in België verboden splijtstoffen, splijtbare stoffen, radioactieve produkten of afvalstoffen in een kerninstallatie te ontvangen of te bewaren, indien voor deze installatie geen exploitant is erkend ;

2° niemand kan als exploitant van een kerninstallatie erkend worden als hij geen *verzekering* sluit en in stand houdt onder goedkeuring van de minister van Economische Zaken ;

3° het maximumbedrag waarvoor die exploitant aansprakelijk is voor de door een kernongeval veroorzaakte schade, is bepaald op 500 miljoen fr. Dit soort van verzekeringen wordt uitsluitend gesloten bij SYBAN (Belgisch Syndikaat voor Kernverzekeringen).

15. Bescherming van de bevolking en van de werknemers

tegen het gevaar van ioniserende stralingen

Op dit gebied bestaat in ons land een strenge reglementering die vervat ligt in een Koninklijk Besluit van 29 februari 1963 genomen ter uitvoering van een Wet van 29 maart 1958⁷⁰.

a) Deze reglementering is van toepassing op⁷¹ :

- 1° «de invoer, het produceren, het vervaardigen, het onder zich houden, het vervoer, het gebruik met commercieel, industrieel, wetenschappelijk, medisch of enig ander oogmerk van apparaten, installaties of stoffen die *ioniserende stralingen* kunnen verspreiden ;
- 2° het te koop bieden, de verkoop, het afstaan onder bezwarende voorwaarde of kosteloos van stoffen die *ioniserende stralingen* kunnen uitzenden of van toestellen of installaties die er bevatten ;
- 3° de behandeling, de bewerking, het opslaan, de verwijdering en het afvoeren van de *radioactieve stoffen en afval*».

Verduidelijkt kan worden dat hier dient te worden verstaan onder :

— «*Ioniserende straling* : de straling die, op haar doortocht, de rechtstreekse of onrechtstreekse ionisatie van de stof teweegbrengt, d.w.z. de elektromagnetische straling (fotonen of quanta van röntgen- of gammastralen) en de corpusculaire straling (elektronen, positronen, betastralen, protonen, neutronen, alfadeeltjes, zware deeltjes, enz.) ;

— *Radioactieve stoffen* : de stoffen die samengesteld zijn uit een willekeurig bestanddeel dat ioniserende straling uitzendt of een dergelijk bestanddeel bevat, d.w.z. elke stof die het radioactiviteitsverschijnsel vertoont».

b) Deze reglementering is *niet* van toepassing op⁷² :

- 1° televisietoestellen ;
- 2° toestellen of installaties die alleen ultraviolette stralen kunnen uitzenden ;
- 3° toestellen en installaties van het militair domein ;

nucléaires, Symposium de Monaco, 7/11 octobre 1968, Parijs, O.C.D.E., 1970, 576 blz.

⁶⁶ Zie hieromtrent *Parl. Besch., Senaat*, 1965-66, nr. 122, memorie van toelichting, blz. 1-4, en *ibidem*, nr. 236, verslag HOUSIAUX, blz. 1-2.

⁶⁷ Wet 18 juli 1966, *Staatsblad*, 23 augustus 1966.

⁶⁸ Verdrag van Parijs, art. 1, a) (ii) en (vi).

⁶⁹ Wet 18 juli 1966, artt. 3, 4, 6 en 7.

⁷⁰ K.B. 28 februari 1963, *Staatsblad*, 16 mei 1963, herhaaldelijk gewijzigd, genomen ter uitvoering van de Wet van 29 maart 1958 betreffende de bescherming van de bevolking tegen de uit ioniserende stralingen voortspruitende gevaren (*Staatsblad* 30 april 1958, ook herhaaldelijk gewijzigd). Deze wet hield rekening met de desbetreffende bepalingen (artt. 30 t.e.m. 39) van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom).

⁷¹ K.B. 28 februari 1963, art. 1, lid 1.

⁷² K.B. 28 februari 1963, art. 1, leden 2 en 3.

4° door de minister van Landsverdediging bevolen vervoer van toestellen of stoffen die ioniserende stralingen kunnen uitzenden ;

5° natuurlijke stralingsachtergrond en inzonderheid het geheel van de ioniserende straling die uit natuurlijke aardse en kosmische bronnen voortkomt.

c) De *inrichtingen* waarin apparaten, installaties of stoffen zoals bedoeld onder a) hierboven voorkomen, worden ingedeeld in vier klassen naargelang van het gevaar voor ioniserende stralingen dat eraan verbonden is⁷³.

De juiste indeling van die klassen hier opgeven zou een lange en met allerlei formules verzwaarde uiteenzetting vergen. Ik beperk mij dan ook ertoe te vermelden dat de inrichtingen van de *eerste drie klassen* (de gevaarlijkste dus) het voorwerp uitmaken van een voorafgaande door de overheid af te leveren vergunning⁷⁴. Voor het verkrijgen van die vergunning is, voor elk van die drie klassen vereist dat een *verzekeringsspolis* wordt gesloten ter dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid die uit nucleaire activiteiten voortspuit⁷⁵.

Ook hier worden veel van deze verzekeringen uitsluitend gesloten bij het onder 14, *in fine*, vermelde SYBAN.

V. Risico's i.v.m. vrijetijdsbesteding

In de titel van deze vijfde rubriek is de uitdrukking «vrijetijdsbesteding» eigenlijk vooral gemakkelijkschijndshalve gebruikt : het gaat weliswaar om allerlei risico's die zich hoofdzakelijk buiten de gewone arbeidstijd — dus in de vrije tijd — voordoen maar die toch zoveel van elkaar verschillen dat het onderling verband niet altijd even duidelijk is. Achtereenvolgens bespreek ik immers verplichte verzekeringen i.v.m. :

- reisorganisatoren en -bemiddelaars ;
- houders van een kampeervergunning ;
- houders van een jachtverlof of -vergunning ;
- wielervedstrijden en veldritten ;
- allerlei sportverenigingen ;
- leden van het onderwijzend personeel ter beschikking gesteld van jeugdorganisaties ;
- landelijk georganiseerd jeugdwerk ;
- permanente vorming van volwassenen.

⁷³ Idem, art. 3. De klasse I, b.v. omvat :

- de kernreactoren ;
- de inrichtingen waar hoeveelheden splijtbaar stoffen (natuurlijk uranium uitgezonderd) worden aangewend of in bezit gehouden groter dan de helft van de minimale kritische massa ;
- de fabrieken voor herbewerking van al dan niet verrijkte bestraalde kernbrandstoffen.

⁷⁴ K.B. 28 februari 1963, art. 5, 1. De vergunning wordt afgeleverd door de Koning (Klasse I), door de bestendige deputatie (Klasse II) of door de provinciegouverneur (Klasse III).

⁷⁵ Idem, art. 6.2.5. (Klasse I), art. 7.2.5. (Klasse II), art. 8.2.5. (Klasse III). Zie hieromtrent b.v. M.F. LACROIX, *werk geciteerd in voetnoot 65*.

16. Reisorganisatoren en reisbemiddelaars

Tussen een aantal landen is, op initiatief van België, een Internationale Overeenkomst betreffende het Reiscontract (CCV) gesloten die in België goedgekeurd werd door de Wet van 30 maart 1973⁷⁶.

Kort samengevat kan gesteld worden dat deze C.C.V.-Overeenkomst een nieuw soort contract, het «reiscontract» ingevoerd heeft, dat kan worden afgesloten door een reisorganisator of door een reisbemiddelaar.

a) Verduidelijkt kan worden dat hier dient te worden verstaan⁷⁷ onder :

1° *Contract tot reisorganisatie* : «elk contract waarbij een persoon zich in zijn naam verbindt tot het verstrekken aan een andere, tegen een globale prijs, van een geheel van gecombineerde prestaties bestaande uit vervoer, verblijf onderscheiden van vervoer of andere desbetreffende diensten».

Elke persoon die geregeld, als hoofd- of bijbetrekking en al dan niet beroepshalve, deze verbintenis aangaat, is een *reisorganisator*.

2° *Contract tot reisbemiddeling* : «elk contract waarbij een persoon zich verbindt tot het verstrekken aan een andere, tegen betaling van een prijs hetzij van een contract tot reisorganisatie, hetzij van één of meer afzonderlijke prestaties die enigerlei reis of verblijf mogelijk maken».

Elke persoon die geregeld, als hoofd- of bijbetrekking en al dan niet beroepshalve, deze verbintenis aangaat, is een *reisbemiddelaar*.

b) De C.C.V.-Overeenkomst regelt dan nauwkeurig de *aansprakelijkheid* van de hierboven bedoelde reisorganisatoren en reisbemiddelaars⁷⁸.

Krachtens de Belgische wetgeving⁷⁹ zijn alle reisorganisatoren en reisbemiddelaars ertoe *gehouden een verzekering te sluiten* ter dekking van hun aldus bepaalde aansprakelijkheid.

17. Houders van een kampeervergunning

Deze aangelegenheid wordt geregeld door de Wet van 30 april 1970 op het kamperen, uitgevoerd door een Koninklijk Besluit van 29 oktober 1971⁸⁰.

a) Het *basisprincipe*⁸¹ is dat niemand nog, zonder

⁷⁶ Wet 30 maart 1973, *Staatsblad*, 17 mei 1973. Zie omtrent deze C.C.V.-Overeenkomst, b.v. J. LIBOUTON, «La Convention internationale relative au contrat de voyage (C.C.V.), faite à Bruxelles, le 23 avril 1970», *J.T.* 1973, 121-123. Zie verder ook A. MERTENS «De nieuwe kontraktuele aansprakelijkheid van de reisagentschappen», *De Verzekeringswereld*, 1976, nr. 160, blz. 249-253 ; A.G. MERTENS, «De verplichte verzekering B.A.-reisbemiddelaar & -organisator», *De Verzekeringswereld*, 1977, nr. 169, blz. 9-13.

⁷⁷ C.C.V.-Overeenkomst, art. 1.

⁷⁸ C.C.V.-Overeenkomst, artt. 12-15 en artt. 20-22.

⁷⁹ Wet 30 maart 1973, art. 2, 4 en K.B. 7 juli 1976 (*Staatsblad*, 12 oktober 1976), artt. 1 en 2.

⁸⁰ Wet 30 april 1970, *Staatsblad*, 6 juni 1970 en K.B. 29 oktober 1971, *Staatsblad*, 4 november 1976.

⁸¹ Wet 30 april 1970, art. 2.

voorafgaande schriftelijke *vergunning van het college van burgemeester en schepenen* een terrein waarvan hij het genot heeft, als kampeerterrein mag gebruiken of laten gebruiken.

Geen kampeervergunning wordt echter geëist wanneer gedurende ten hoogste zestig dagen per jaar wordt gekampeerd door georganiseerde groepen kampeersers die onder het toezicht staan van één of meer monitors en alleen tenten als kampeerverblijf gebruiken.

b) Voor het verkrijgen van een dergelijke kampeervergunning zijn allerlei voorwaarden gesteld⁸² waarvan in dit bestek alleen vermeld moet worden dat de aanvrager o.a. mededeling moet doen van een afschrift van een ontwerp van *verzekeringsspolis tot dekking van zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid* voor alle schade aan derden berokkend door hemzelf of door zijn aangestelden, of, tijdens hun verblijf in het kamp, door de op het terrein toegelaten kampeersers⁸³.

Gedurende de openingsuren van het kampeerterrein moeten o.a. die verzekeringsspolis en de kwitantie aangaande de betaling van de laatste premie overgelegd kunnen worden aan de persoon belast met het toezicht⁸⁴.

Er is niets bepaald over de door deze polis te verzekeren bedragen.

18. Houders van een jachtverlof of een jachtvergunning

Wie in België een jachtverlof of een jachtvergunning wil krijgen moet o.a. het bewijs leveren dat hij een *verzekering ter dekking van zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid* heeft gesloten⁸⁵.

Deze verzekering moet dekking verlenen⁸⁶.

1° wat de *schadegevallen* betreft : voor alle ongevallen die aan derden lichamelijke of materiële schade veroorzaken en het gevolg zijn :

— van het dragen en het gebruiken van wapens tijdens de jacht of tijdens een klopjacht ;

— van het vervoer van deze wapens naar en van de plaatsen waar de jacht of de klopjacht plaatsgrijpt ;

2° wat de verzekerde *bedragen* betreft : voor een bedrag van ten minste 5 miljoen fr. voor elk verzekerd

voorval ; wat de materiële schade betreft kan dit bedrag echter beperkt worden tot 500.000 fr.

De geldigheidsduur van deze verzekering moet ten minste even lang zijn als die van het jachtverlof of de jachtvergunning⁸⁷.

19. Wielervedstrijden en veldritten

Onder I, 2 hierboven heb ik al even gehandeld over de bijzondere reglementering i.v.m. het inrichten van en het deelnemen aan om onverschillig welke *sportwedstrijden of sportcompetities* die geheel of ten dele op de openbare weg plaatshebben.

Zo bestaat er een uitgebreide reglementering voor de wielervedstrijden en veldritten⁸⁸. In dit bestek kan ik me beperken tot een beknopt overzicht van de bepalingen m.b.t. verplichte verzekeringen.

a) Voor iedere wedstrijd moeten de *inrichters* het bewijs leveren dat een *verzekering* gesloten is om, bij ongeval tijdens of naar aanleiding van de wedstrijd, de geldelijke gevolgen van de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* te dekken :

1° van de *inrichters* zelf ;

2° van de *overheden van de gemeenten* op het grondgebied waarvan de wedstrijd plaats heeft ;

3° van de *gemeenten*, onder meer voor het uitlenen van materieel ;

4° van de *leden* van de ordedienst en van de signaalgevers⁸⁹.

Deze bepaling brengt geen wijzigingen in de gemeenrechtelijke regelen betreffende de aansprakelijkheid van degenen die schade veroorzaakt hebben. Zij betreft alleen voorzieningen met betrekking tot de geldelijke gevolgen van de schadelijke handelingen⁹⁰.

b) Bij het inrichten van wedstrijden moet eveneens de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid*⁹¹ van de volgende personen door een verzekering gedekt zijn :

1° de renners die aan de wedstrijd deelnemen ;

2° de bestuurder van de volgwagens (voertuigen die vergunning hebben om de wedstrijd te vergezellen)⁹² ;

3° iedere persoon die een functie vervult met betrekking tot de wedstrijd en die zich in die functie op de openbare weg moet bevinden (geneesheer of ziekenhuisassistent, aankomstrechtters, koersdirecteur, enz.).

c) De B.W.B. (Belgische Wielrijdersbond) heeft zelf een *collectieve verzekering* gesloten waardoor de in-

⁸² Zie K.B. 29 oktober 1971.

⁸³ Idem, art. 4, 5. M.b.t. de schade aan derden berokkend door de kampeersers is het m.i. de bedoeling dat alleen de aansprakelijkheid van de houder van de kampeervergunning daarvoor gedekt moet worden door deze verzekeringsspolis : de aansprakelijkheid van de kampeersers zelf hoeft niet noodzakelijk mee gedekt te worden (zij is in de regel gedekt door de zgn. familiepolissen of polissen ter dekking van de gezinsaansprakelijkheid).

⁸⁴ Zie K.B. 29 oktober 1971, art. 11.

⁸⁵ K.B. 15 juli 1963 (*Staatsblad*, 3 augustus 1963), art. 1. Zie ook K.B. 28 februari 1977 betreffende de afgifte van jachtverloven en jachtvergunningen (*Staatsblad*, 30 maart 1977). Het algemeen principe is dat wie in België wil jagen daarvoor een *jachtverlof* moet hebben (Jachtwet 28 februari 1882, art. 14) ; de houders van een Belgisch jachtverlof kunnen daarnaast, voor hun niet in België wonende genodigden, een *jachtvergunning* krijgen (Wet 30 juli 1922, art. 2).

⁸⁶ K.B. 15 juli 1963, art. 1, lid 2, art. 3, 1°.

⁸⁷ Idem, art. 1, lid 3.

⁸⁸ K.B. 21 augustus 1967, *Staatsblad*, 3 oktober 1967, herhaaldelijk gewijzigd.

⁸⁹ K.B. 21 augustus 1967, art. 14 zoals gewijzigd bij K.B. 6 februari 1970 (*Staatsblad*, 24 februari 1970).

⁹⁰ Ministerieel rondschrijven van 8 januari 1971, *Staatsblad*, 10 maart 1971.

⁹¹ K.B. 21 augustus 1967, art. 15. Uit de samenhang van de desbetreffende bepalingen blijkt dat de hier bedoelde verzekeringen niet noodzakelijk door de inrichters van de wedstrijd zelf gesloten moeten worden (zie overigens onder 2) hierna).

⁹² Volgens het vermelde min. rondschrijven volstaat hier de gewone verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen.

richters van de wedstrijden waarover de B.W.B. toezicht houdt en die onder de bescherming van deze Bond geplaatst zijn, vrijgesteld worden van deze verplichting.

Deze collectieve verzekering dekt dus de aansprakelijkheid van alle inrichters van wedstrijden die plaats vinden onder toezicht van de B.W.B.

In dit geval zal men van die inrichters slechts het overleggen eisen van een attest afgegeven door de B.W.B. waarin uitdrukkelijk verklaard wordt dat de wedstrijd ingericht is onder toezicht van de B.W.B. en waaruit blijkt dat de collectieve verzekering ook geldt voor de betrokken wedstrijd⁹³.

d) De verzekering moet een onbeperkte waarborg verlenen inzake *lichamelijke ongevallen* en een waarborg beperkt tot 1 miljoen fr. inzake ongevallen met enkel *stoffelijke schade*⁹⁴.

e) Het *nazien* van de verzekering die de *inrichters* verplicht zijn te sluiten, wordt verricht door de *burgemeester* van de gemeente waar het vertrek van de wedstrijd plaatsheeft of, wanneer het een wedstrijd betreft die uit het buitenland komt, door de *burgemeester* van de eerste gemeente waardoor de wedstrijd trekt. Daartoe dient een attest van de verzekeraar bij de vergunningsaanvraag gevoegd te worden.

Het *nazien* van de verzekering die door de *andere personen* verplicht moet worden gesloten, wordt verricht door de *inrichters*⁹⁵.

20. Allerlei sportverenigingen

Voor allerlei sportverenigingen is in ons land op drie verschillende niveau's en voor verschillende gevallen een verplichting ingevoerd verzekeringen te sluiten.

a) *Nationale regeling*: verplichte verzekering inzake *lichamelijke opvoeding*, *sportbeoefening* en *openluchtlevens in het algemeen*.

Een Koninklijk Besluit van 15 februari 1971⁹⁶ houdt vaststelling op landelijk vlak:

1° van de voorwaarden tot *erkenning* van de nationale bonden die het bevorderen van de *lichamelijke opvoeding*, de *sportbeoefening* en het *openluchtlevens* tot doel hebben;

2° en van de criteria tot toekenning van *werkingstoelagen* aan deze bonden.

Om door de bevoegde minister erkend te worden en bijgevolg voor *werkingstoelagen* in aanmerking te komen moeten de nationale bonden aan welbepaalde voorwaarden voldoen. Hierbij is o.a. bepaald dat zij, voor zover de aangesloten clubs het niet zelf gedaan hebben, de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* van de actieve leden moeten dekken door een verzekering en

deze leden tevens verzekeren tegen de *ongevallen* die zich kunnen voordoen tijdens alle activiteiten die deel uitmaken van hun werkprogramma⁹⁷.

Die nationale bonden worden in één van de volgende categorieën gerangschikt:

Categorie I: de bonden die één of meer sporttakken beheren die grote fysieke inspanningen vergen.

Categorie II: de bonden die één of meer sporttakken beheren die geen grote fysieke inspanningen vergen.

b) *Franse Cultuurgemeenschap*: verplichte verzekering inzake de beoefening van fysieke activiteiten, sport en openluchtlevens door *gehandicapten*.

Een decreet van de Franstalige Cultuurraad van 5 juli 1976⁹⁸ stelt de voorwaarden vast voor de *erkenning* als *gewestelijke federaties* en *sportkringen* die de beoefening van fysieke activiteiten, de sport en het openluchtlevens door *gehandicapten* beogen te bevorderen. Hierdoor worden tevens de voorwaarden tot *subsidieering* van deze federaties en sportkringen vastgesteld.

1° Om in dit verband als *gewestelijke federatie* erkend te worden door de bevoegde minister moeten deze federaties onder meer de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* van de leden van de hierbedoelde aangesloten sportkringen dekken en deze leden tevens verzekeren tegen mogelijke *ongevallen* tijdens alle activiteiten van het programma. Deze verplichting geldt evenwel niet wanneer dergelijke verzekeringen reeds door de aangesloten kringen of door de leden zelf werden aangegaan⁹⁹.

2° Om in dit verband als *sportkring* erkend te worden door de bevoegde minister moeten deze sportkringen eveneens de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* van hun leden dekken en deze leden tevens verzekeren tegen mogelijke *ongevallen* tijdens alle activiteiten van het programma.

Deze verplichting geldt hier ook niet wanneer deze verzekeringen reeds door de leden individueel werden aangegaan of door een federatie, waarbij de sportkring aangesloten is¹⁰⁰.

3° De minister kan eveneens de inrichting van *sportstages* *subsidieren*. De toekenning van toelagen is afhankelijk van de voorwaarde dat de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* van de deelnemers gedekt is door een verzekering tegen eventuele ongevallen die zich tijdens de activiteiten van het stageprogramma kunnen voordoen¹⁰¹.

Daar het hier om een decreet van de Franstalige Cultuurraad gaat, geldt dit decreet uiteraard slechts voor de Franse Cultuurgemeenschap.

c) *Nederlandse Cultuurgemeenschap*: verplichte

⁹³ Vermeld min. rondschriven.

⁹⁴ K.B. 21 augustus 1967, art. 1.

⁹⁵ Idem, art. 18.

⁹⁶ K.B. 5 februari 1971, *Staatsblad*, 13 mei 1971. Zie hieromtrent wat de Nederlands Cultuurgemeenschap betreft, voetnoot 108 hierna.

⁹⁷ Het Belgisch Olympisch Comité moet evenwel niet aan deze voorwaarde voldoen (K.B. 15 februari 1971, art. 2, 7°).

⁹⁸ Decreet 5 juli 1976, *Staatsblad*, 22 september 1976. De inwerkingtreding hiervan moet later nog bij K.B. geregeld worden.

⁹⁹ Decreet 5 juli 1976, art. 2, 8°.

¹⁰⁰ Decreet 5 juli 1976, art. 9, 5°.

¹⁰¹ Idem, art. 21, 1°.

verzekering inzake erkenning en subsidiëring van de *landelijk georganiseerde sportverenigingen*.

Een decreet van de Nederlandstalige Cultuurraad van 2 maart 1977¹⁰² regelt de erkenning en de subsidiëring van de *landelijk georganiseerde sportverenigingen*.

Voor de toepassing van dit decreet wordt verstaan onder «*sportverenigingen*»: de landelijk georganiseerde sportverenigingen die in het raam van de permanente vorming, op onbaatzuchtige wijze de *lichamelijke opvoeding*, de sport en het openluchtlevens bevorderen»¹⁰³.

Dit decreet is echter alleen van toepassing op die sportverenigingen waarvan *alle* aangesloten sportbeoefenaars beantwoorden aan de bepaling van het statuut van de *niet-betaalde sportbeoefenaars*¹⁰⁴. In het raam van dit laatste statuut wordt verstaan onder niet-betaalde sportbeoefenaar: «de persoon die zich voorbereidt op of deelneemt aan een *sportcompetitie of -exhibitie* en waarvoor deze *geen loon* ontvangt zoals bepaald in de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon van de werknemers».

Sportverenigingen zoals hier bedoeld kunnen erkend worden als zij voldoen enerzijds aan een reeks algemene voorwaarden en anderzijds aan een reeks bijzondere voorwaarden die essentieel verschillen naargelang van het aantal aangesloten sportbeoefenaars¹⁰⁵.

Onder de algemene voorwaarden¹⁰⁶ is bepaald dat bij koninklijk besluit (na advies van de Nederlandstalige afdeling van de Hoge Raad voor de Lichamelijke Opvoeding, de Sport en het Openluchtlevens) de *minimale voorwaarden* vastgesteld kunnen worden, waaraan de *verzekeringsspolissen* afgesloten door de sportverenigingen ter bescherming van hun leden moeten voldoen.

Van belang is nog dat de *kosten* die voortvloeien uit de verplichting een verzekering te sluiten die de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* en de gevolgen van *persoonlijke ongevallen* dekt, beschouwd worden als werkingskosten die voor 75 % *gesubsidieerd* worden¹⁰⁷.

Als decreet van de Nederlandstalige Cultuurraad geldt dit decreet uiteraard alleen voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap¹⁰⁸.

21. Leden van het onderwijzend personeel ter beschikking gesteld van jeugdorganisaties

a) Krachtens een Wet van 29 maart 1965¹⁰⁹ kunnen vastbenoemde leden van het onderwijzend personeel van het Rijks- of gesubsidieerd onderwijs ter beschikking gesteld worden van de *jeugdorganisaties* die erom vragen; het akkoord van de betrokken personeelsleden is daartoe evenwel vereist.

De bedoeling is dat leden van het onderwijzend personeel in jeugdgroeperingen zorgen voor de vorming en de leiding van kaderleden of voor het verstrekken van pedagogisch onderwijs.

Om hiervoor in aanmerking te komen dienen de betrokken personeelsleden een effectief onderwijzende functie uit te oefenen en niet te behoren tot het universitair of maritiem onderwijs. De maximumduur van een dergelijke terbeschikkingstelling is zes jaar; gedurende die tijd worden de personeelsleden verder bezoldigd als leden van het onderwijzend personeel.

b) Een Koninklijk Besluit van 25 oktober 1967¹¹⁰ houdt vaststelling van de *uitvoeringsmodaliteiten* van deze regeling.

In dit bestek kan ik mij ertoe beperken te vermelden dat de jeugdorganisatie waarvoor een aldus ter beschikking gesteld personeelslid werkt ertoe gehouden is *verzekeringen te sluiten*¹¹¹ ter dekking:

- 1° van de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* van het betrokken personeelslid;
- 2° van de *arbeidsongevallen* en ongevallen op de weg naar en van het werk die het betrokken personeelslid kunnen overkomen in België en in het buitenland.

22. Landelijk georganiseerd jeugdwerk

Een decreet van de Nederlandstalige Cultuurraad van 22 januari 1975¹¹² regelt de erkenning en subsidiëring van het landelijk georganiseerd jeugdwerk. Krachtens dit decreet worden aan de erkende jeugdverenigingen rijkstoelagen toegekend, inzonderheid voor hun algemene werking en de vorming van verantwoordelijke personen.

a) Om als dusdanig erkend te worden en voor het verkrijgen van deze rijkstoelagen in aanmerking te komen moeten alle jeugdverenigingen niet alleen voldoen aan een aantal *algemeenere voorwaarden* maar

¹⁰⁹ Wet 29 maart 1965, *Staatsblad* 21 april 1965.

¹¹⁰ K.B. 25 oktober 1967, *Staatsblad* 31 oktober 1967.

¹¹¹ Idem, art. 10.

¹¹² Decreet 22 januari 1975, *Staatsblad*, 15 mei 1975. Zie ook in *Staatsblad*, 26 november 1975:

— K.B. 18 september 1975 betreffende de indiening van de aanvragen tot erkenning van het landelijk georganiseerd jeugdwerk, de duur van de erkenning alsook de modaliteiten inzake inspectie en begeleiding door de administratie;

— K.B. 18 september 1975 betreffende de wijze van subsidies aan het landelijk georganiseerd jeugdwerk;

— M.B. 6 oktober 1975 betreffende de toekenning van subsidies aan het landelijk georganiseerd jeugdwerk voor de vorming van verantwoordelijke personen in de jeugdverenigingen.

¹⁰² Decreet 2 maart 1977, *Staatsblad*, 10 mei 1977. Dit decreet zal in werking treden op 1 januari 1978.

¹⁰³ Decreet 2 maart 1977, art. 1, laatste lid.

¹⁰⁴ Idem, art. 2. Het statuut van de niet-betaalde sportbeoefenaars ligt vervat in een decreet 25 februari 1975, *Staatsblad*, 5 augustus 1975; zie inzonderheid art. 2.

¹⁰⁵ Decreet 2 maart 1977, artt. 3, 4 en 5.

¹⁰⁶ Idem, art. 3, 9°.

¹⁰⁷ Idem, art. 12, 5°.

¹⁰⁸ Benadrukt kan trouwens worden dat het onder 20, a) hierboven besproken K.B. 5 februari 1971, wat de Nederlandse Cultuurgemeenschap betreft, opgeheven is door dit decreet 2 maart 1977 (art. 17).

ook aan een reeks *bijzondere voorwaarden*¹¹³ die verschillen naar gelang het gaat om :

1° *jeugdbewegingen* : hun werking is gericht «op de algehele en harmonische ontwikkeling van de leden, zowel op fysiek en intellectueel, als op sociaal en ethisch gebied» ;

2° *jongerenbewegingen* : hun werking staat open «niet alleen voor de eigen leden maar ook voor buitenstaanders» en omvat «verschillende domeinen van het vormingswerk» ; wanneer het politieke jongerenbewegingen betreft, moeten zij zich «in het bijzonder toeleggen op de politieke vorming» ;

3° *studentenbewegingen* : organiseren «geregeld activiteiten (...) die de verschillende facetten van de studentenproblematiek en het maatschappelijk gebeuren bestrijken» ;

4° *gespecialiseerde jeugdgroeperingen* : ontwikkelen «voor de eigen leden en voor eventuele belangstellenden een werking (...) die binnen het kader van de permanente vorming, beperkt kan blijven tot het een of ander aspect of een onderdeel van de vorming» ;

5° *jeugddiensten* : verlenen de medewerking van deskundige personen of stellen «materiële infrastructuur, een opvoedend apparaat of elementen van opvoedende technieken ter beschikking (...) om in de sociale, culturele of recreatieve behoeften van de jeugd of van de jeugdverenigingen te voorzien» ;

6° *coördinatieorganismen* : worden gevormd «op basis van een zelfde wereldbeschouwing, godsdienstige of filosofische overtuiging, sociale of politieke gezindheid, of werksoort».

b) Onder de gedifferentieerde bijzondere voorwaarden¹¹⁴ is bepaald dat de bovengenoemde jeugd-, jongeren-, en studentenbewegingen alsmede de gespecialiseerde jeugdgroeperingen en de jeugddiensten ertoe verplicht zijn een *verzekering* te sluiten ter dekking van «de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* die krachtens de artikelen 1382 tot en met 1386 van het Burgerlijk Wetboek wegens alle lichamelijke en/of stoffelijke schade ten laste gelegd kan worden van de verenigingen, hun medewerkers en de leden» van de bewegingen of groeperingen.

c) Van belang is nog dat de «kosten voortvloeiend uit de verplichting een verzekering af te sluiten die de burgerrechtelijk aansprakelijkheid dekt» voor 75 % *gesubsidieerd* worden.

Als decreet van de Nederlandstalige Cultuurraad geldt dit decreet uiteraard alleen voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap.

¹¹³ Decreet 22 januari 1975, art. 2. Zie inzonderheid art. 2, § 2, A, 1 ; B, 1 ; C, 1 ; D, 1 ; E, 1 en F, 1.

¹¹⁴ Decreet 22 januari 1975, art. 2, § 2, A, 6 ; B, 6 ; C, 6 ; D, 6 en E, 7. De door de jeugddiensten te sluiten verzekering moet enkel de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekken die ten laste gelegd kan worden van de verenigingen en hun medewerkers.

23. Permanente vorming van volwassenen

Een reglementair besluit van 17 november 1975¹¹⁵ van de Raad van de Duitse Cultuurgemeenschap houdt voorlopige vaststelling van de maatstaven inzake de erkenning en subsidiëring van *gewestelijke* organisaties voor *volksopleiding, vormingswerk voor volwassenen en permanente vorming*.

De Raad van de Duitse Cultuurgemeenschap kent deze organisaties subsidies, werkingstoelagen en vergoedingen voor animatoren toe, op voorwaarde dat deze organisaties de gestelde *erkenningsvoorwaarden* vervullen. Onder deze (talrijke) erkenningsvoorwaarden is o.a. bepaald¹¹⁶ dat deze organisaties verplicht zijn een *verzekering* te sluiten ter dekking van de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* die voor lichamelijke of stoffelijke schade ten laste gelegd kan worden van de verantwoordelijken of van de leden van deze organisaties.

Als besluit van de Raad van de Duitse Cultuurgemeenschap geldt dit besluit uiteraard alleen voor die Duitse Cultuurgemeenschap¹¹⁷.

VI. Verontreinigingsrisico's

Onder deze zesde rubriek bespreek ik de verplichte verzekeringen die in een recent verleden ingevoerd zijn inzake giftige afvalstoffen enerzijds en verontreiniging door die afvalstoffen anderzijds.

24. Giftige afvalstoffen

a) Een Wet van 22 juli 1974¹¹⁸ heeft in België een kaderregeling ingevoerd m.b.t. de giftige afval ; hieronder wordt verstaan «niet gebruikte of onbruikbare producten en bijproducten, overschotten en afval die voorkomen van een nijverheids-, handels-, ambachtelijke, landbouw- of wetenschappelijke activiteit en die een vergiftigingsgevaar kunnen inhouden voor de levende wezens of de natuur».

Van belang is in dit bestek de *regeling betreffende de aansprakelijkheid*¹¹⁹ :

1° de persoon die een nijverheids-, handels-, landbouw-, ambachtelijke of wetenschappelijke activiteit uitoefent, die tot gevolg heeft dat giftige afval wordt voortgebracht, moet ervoor zorgen dat deze afval op

¹¹⁵ Regl. besluit 17 november 1975, *Staatsblad*, 25 mei 1977.

¹¹⁶ Regl. besluit 17 november 1975, art. 2, 1°.

¹¹⁷ Voor de Franse Cultuurgemeenschap bestaat een gelijkaardige regeling inzake organisaties voor permanente vorming van de volwassenen en voor socio-culturele promotie van de werknemers (Decreet 8 april 1976, *Staatsblad*, 9 juli 1976 en K.B. 16 februari 1977, *Staatsblad*, 12 mei 1977). Door deze regeling wordt echter geen verplichte verzekering ingevoerd ; wel worden *subsidies* verleend voor de *kosten voor verzekeringen* die door deze organisaties werden gesloten, met uitzondering evenwel van de verzekeringen voor het gebruik van wagens (K.B. 16 februari 1977, art. 4, § 1, 9°).

¹¹⁸ Wet 22 juli 1974, *Staatsblad*, 1 maart 1975, zie inzonderheid art. 1.

¹¹⁹ Wet 22 juli 1974, art. 7.

zijn kosten vernietigd, geneutraliseerd of weggewerkt wordt ;

2° die persoon blijft aansprakelijk voor de kosten van vernietiging neutralisering of wegwerking van de giftige afval, ongeacht de aansprakelijkheid van degenen die hij met die verrichtingen belastte ;

3° daarenboven is deze persoon aansprakelijk voor alle schade, van welke aard ook, die zou kunnen worden veroorzaakt door de giftige afval, inzonderheid tijdens de hele duur van het vervoer, bij de vernietiging, neutralisering of wegwerking ervan, zelfs indien deze persoon niet zelf tot bedoelde verrichtingen overgaat.

b) Ter uitvoering van deze wet houdt een Koninklijk Besluit van 9 februari 1976 *algemeen reglement op de giftige afval*¹²⁰. Hierin worden o.a. de voorwaarden vastgelegd i.v.m. de *erkenning* van de centra voor vernietiging, neutralisering of wegwerking van giftige afval.

In dit bestek kan ik mij ertoe beperken te vermelden¹²¹ dat elke erkenningsaanvraag vergezeld moet worden van de formele verbintenis een *verzekeringscontract te sluiten* ter dekking van de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* die voortspuit uit de activiteit van het centrum. Dit verzekeringscontract moet van het type «*Burgerrechtelijke aansprakelijkheid — Exploitatie*» zijn. Een afschrift ervan moet aan het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid bezorgd worden alvorens met de exploitatie van het centrum een aanvang mag worden genomen.

25. Verontreiniging door olie

Een Wet van 20 juli 1976¹²² houdt voor België goedkeuring en uitvoering van het Internationaal Verdrag inzake de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor schade door verontreiniging door olie, en van de Bijlage, opgemaakt te Brussel op 29 november 1969.

a) Duidelijkheidshalve kan ik vooraf vermelden dat hier¹²³ wordt verstaan onder :

1° *schip* : «elk zeegaand vaartuig of tuig, van welk type ook, dat daadwerkelijk olie in bulk als lading vervoert» ;

2° *olie* : «alle bestendige oliën, zoals ruwe olie, stookolie, zware dieselolie, smeerolie en walvistraan, vervoerd aan boord van een schip als lading of in de bunkers van het schip» ;

3° *schade door verontreiniging* : «verlies of schade buiten het olie vervoerende schip veroorzaakt door bezoedeling ten gevolge van het wegvloeien of doen

wegvloeien van olie uit het schip, waar zulk wegvloeien of doen wegvloeien ook mag plaats vinden, daaronder begrepen de kosten van preventieve maatregelen alsmede verlies of schade veroorzaakt door zodanige maatregelen».

b) Verder kan ik me in dit bestek beperken te vermelden¹²⁴ dat de goedkeuring van dit verdrag hoofdzakelijk tot resultaat heeft gehad dat in de Belgische wetgeving een *bijzondere regeling voor de schade door verontreiniging door olie* werd ingevoerd.

1° De aansprakelijkheid van de eigenaars van de hier bedoelde schepen voor schade door verontreiniging door olie steunt op het beginsel dat de schuld samenvalt met de risico's van de onderneming : het *feit zelf dat zij eigenaar zijn* van tankers, met de voor- en nadelen van die onderneming, levert grond op voor de aansprakelijkheid¹²⁵ ;

2° De *grenzen* van de aansprakelijkheid van de eigenaars van de hier bedoelde schepen voor schade door verontreiniging door olie worden duidelijk vastgelegd. Deze eigenaars mogen nl. hun aansprakelijkheid per voorval in dit verband *beperken* tot een bedrag van in totaal 2.000 fr. per eenheid tonnemaat van het schip : in geen geval kan dit bedrag in totaal 210 miljoen fr. te boven gaan. Deze beperking geldt evenwel niet wanneer het voorval het gevolg is van persoonlijke schuld van de eigenaars¹²⁶.

Om zich op deze beperking te kunnen beroepen, moeten de eigenaars dan wel een zgn. *beperkingsfonds* vormen tot beloop van het beperkte bedrag van hun aansprakelijkheid. Dit fonds kan gevormd worden door het storten van de *geldsom* of door het stellen van een *bankgarantie* of iedere andere aanvaardbare zekerheid zoals b.v. een *verzekering*¹²⁷.

3° De eigenaar van een in een Verdragsluitende Staat teboekgesteld schip dat *meer dan 2.000 ton olie* in bulk als lading vervoert, is overigens «gehouden een verzekering of andere financiële zekerheid, zoals een bankgarantie of een door een internationaal vergoedingsfonds afgegeven certificaat, te nemen tot dekking van zijn aansprakelijkheid voor schade door verontreiniging volgens dit verdrag, tot beloop van het beperkt bedrag van zijn aansprakelijkheid»¹²⁸.

¹²⁴ Zie verslag RISOPoulos, *Parl. Besch., Senaat* 1975-76, nr. 752/2.

¹²⁵ Terwijl de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid steunt op het klassieke begrip «schuld» zoals omschreven in de artt. 1382 e.v. B.W. steunt de hier bedoelde aansprakelijkheid veeleer op het begrip «schuld bij de bewaring».

¹²⁶ Verdrag 29 november 1969, art. V, 1 en 2. De gemeenrechtelijke aansprakelijkheid geldt essentieel tot beloop van de waarde van het schip en van de vracht. De hier vermelde *frank* (fr.) is een eenheid bestaande uit 65 1/2 milligram goud van 900 duizendsten fijn (zelfde verdrag, art. V, 9).

¹²⁷ Verdrag 29 november 1969, art. V, 3. Zie ook Wet 20 juli 1976, art. 3.

¹²⁸ Verdrag 29 november 1969, art. VII, waarin nog nadere preciseringen in dit verband zijn opgenomen. Zie ook in bijlage bij dit verdrag het «certificaat van verzekering of andere financiële

¹²⁰ K.B. 9 februari 1976, *Staatsblad*, 14 februari 1976. Hierin is een lijst opgenomen van wat als giftige afval beschouwd moet worden. Zie inzonderheid de artt. 5 t.e.m. 10.

¹²¹ Idem, art. 6, lid 4, 2° en lid 5. Er is hierin niets naders bepaald over de te verzekeren bedragen.

¹²² Wet 20 juli 1976, *Staatsblad*, 13 april 1977. Zie in hetzelfde *Staatsblad*, K.B. 10 maart 1977 tot uitvoering van sommige bepalingen van de Wet 20 juli 1976 en in *Staatsblad* 27 april 1977, M.B. 28 maart 1977 ter uitvoering van K.B. 10 maart 1977.

¹²³ Verdrag 29 november 1969, art. I.

VII. Allerlei risico's

In deze zevende rubriek komen drie verplichte verzekeringen aan bod die van totaal uiteenlopende aard zijn. Het gaat nl. om verplichte verzekeringen m.b.t.

- geplaatste minderjarigen in het raam van de jeugdbescherming ;
- gewetensbezwaarden ;
- verticale integratie in de dierlijke productie.

26. In het raam van de jeugdbescherming geplaatste minderjarigen

a) Krachtens de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming¹²⁹ moet iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon, iedere vereniging of inrichting die zich bereid verklaart gezamenlijk en doorgaans *minderjarigen op te nemen in het raam van deze wet*, erkend worden door de minister van Justitie.

b) Een K.B. van 22 november 1974¹³⁰ houdt vaststelling van de algemene *voorwaarden voor erkenning* van de personen, verenigingen en inrichtingen die doorgaans en gezamenlijk *meer dan drie minderjarigen* in het verband van deze wet geplaatst, opnemen of zich daartoe bereid verklaren, behalve indien die minderjarigen tot een enkel gezin behoren.

Bedoelde personen, verenigingen, inrichtingen worden onderverdeeld in een achttal categorieën maar voor alle geldt de *verplichting verschillende verzekeringen te sluiten* :

1° m.b.t. alle personen die in de inrichting werken of er verblijven (uit de context blijkt dat de opgenomen minderjarigen zelf hier niet bedoeld worden) is bepaald, dat de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid van elk van deze personen voor de schade geleden of veroorzaakt door een aldaar opgenomen minderjarige door een verzekeringspolis* gedekt moet zijn¹³¹ ;

2° verder is het zo, dat *schade veroorzaakt door een minderjarige opgenomen in de inrichting, of schade die bij zelf tijdens zijn verblijf aldaar mocht hebben opgelopen* en die de hierboven bedoelde burgerrechtelijke aansprakelijkheid niet in het gedrang brengt, ook door een *verzekeringspolis* gedekt moet zijn¹³² ;

3° er worden in deze teksten geen nadere preciseringen gegeven over deze te sluiten verzekeringspolissen (b.v. over omvang en draagwijdte van die polissen)¹³³.

27. Gewetensbezwaarden

Een dienstplichtige die wegens zijn godsdienstige

zekerheid» in dit verband. Zie verder wat de Belgische regeling betreft, Wet 20 juli 1976, art. 4, K.B. 10 maart 1977 en M.B. 28 maart 1977.

¹²⁹ Wet 8 april 1965, *Staatsblad*, 15 april 1965, inzonderheid art. 65.

¹³⁰ K.B. 22 november 1974, *Staatsblad*, 11 december 1974. Zie inzonderheid art. 1. Zie ook de bijlage bij dit K.B.

¹³¹ Bijlage bij K.B. 22 november 1974, punt 5.

¹³² Bijlage bij K.B. 22 november 1974, punt 48.

¹³³ Zie echter rondschriven van de Dienst voor Jeugdbescherming van 24 december 1970.

overtuiging of om morele redenen meent niemand te mogen doden zelfs niet om het land te verdedigen kan vrijstelling vragen van dienstplicht¹³⁴.

Deze gewetensbezwaarden worden dan ter beschikking gesteld van de minister van Binnenlandse Zaken voor een termijn die gelijk is aan de normale dienstplicht plus een jaar.

Normaal worden de gewetensbezwaarden tewerkgesteld bij de Burgerlijke Bescherming. De minister kan hun echter tijdelijke taken van openbaar nut opdragen¹³⁵.

De instellingen die dan een van deze gewetensbezwaarden tewerkstellen dienen een *verzekering* te sluiten ter dekking van de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* van die gewetensbezwaarden en van het ministerie¹³⁶.

28. Verticale integratie in de dierlijke productie

a) Een Wet van 1 april 1976¹³⁷ regelt de zgn. *integratieovereenkomsten* die in de sector van de dierlijke productie worden gesloten en waarbij :

- de geïntegreerde zich tegenover één of meer integrators verbindt om dierlijke produkten voort te brengen of dieren te fokken of te mesten ;
- en *tevens regelingen* worden aanvaard i.v.m. aankoop, verkoop, leveringen of afname van dieren, dierlijke produkten, grondstoffen en andere goederen en diensten die bij het productieproces gebruikt of verbruikt worden.

Deze wet strekt ertoe alle aangelegenheden i.v.m. dit soort overeenkomsten door middel van uitdrukkelijke bepalingen te regelen. In dit bestek handel ik echter enkel over de verzekeringsverplichtingen.

b) Aan beide partijen bij dergelijke integratieovereenkomsten wordt de verplichting opgelegd een *verzekering te sluiten*¹³⁸ : elke partij moet nl. «haar dieren en installaties voor de gehele waarden tegen brand- en stormschaad door een verzekering laten dekken».

Verduidelijkt kan worden :

- dat de *dieren* meestal eigendom zijn van de *integrator* op wie dus de verplichting rust die dieren te verzekeren ;
- dat de *installaties* in de regel eigendom zijn van de *geïntegreerde* die dus voor de verzekering ervan moet zorgen.

VIII. Thans geplande nieuwe verplichte verzekeringen

Voor de recente kamerontbinding werd op rege-

¹³⁴ Wet 3 juni 1964, *Staatsblad*, 19 juni 1964.

¹³⁵ Wet 22 januari 1969, *Staatsblad*, 1 februari 1969.

¹³⁶ Deze verplichting wordt opgelegd door het contract dat alsdan tussen het ministerie en de betrokken instelling wordt gesloten.

¹³⁷ Wet 1 april 1976, *Staatsblad*, 1 mei 1976. Zie inzonderheid art. 1.

¹³⁸ Idem, art. 11.

ringsniveau¹³⁹ vrij duidelijk gedacht aan het invoeren van nieuwe verplichte verzekeringen : die vormen het onderwerp van dit laatste hoofdstuk.

29. *Verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake brand of ontploffing*

Hieromtrent was reeds een wetsontwerp aanhangig gemaakt bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers¹⁴⁰.

De ontworpen regeling zou van toepassing zijn op alle inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn, ook als het publiek er slechts onder bepaalde voorwaarden wordt toegelaten. De categorieën van inrichtingen die bedoeld worden zullen later worden vastgesteld.

Die inrichtingen zullen *objectief aansprakelijk* zijn voor de aan derden veroorzaakte lichamelijke en stofelijke schade die het gevolg is van brand of ontploffing. Het maximumbedrag voor die aansprakelijkheid moet bij koninklijk besluit bepaald worden.

Geen enkele van de hier bedoelde inrichtingen zou nog voor het publiek worden opengesteld tenzij die *objectieve aansprakelijkheid verzekerd* is.

De verzekeringsmaatschappijen die deze verzekering afsluiten zouden ertoe verplicht worden bij de premies een bedrag van ten hoogste 10 % te heffen om een nieuw op te richten «Fonds voor beveiliging tegen Brand» te financieren.

30. *Verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid «privé-leven»*

Door de zorgen van de vroegere staatssecretaris voor Economische Zaken, E. Knoops, was op dit gebied een voorontwerp van wet uitgewerkt waarover de Commissie voor Verzekeringen reeds een advies had uitgebracht.

De bedoeling was toen dat de *burgerrechtelijke aansprakelijkheid* van elke in België gedomicilieerde persoon door een verzekering zou moeten worden gedekt voor schade die aan derden wordt veroorzaakt door feiten uit zijn privé-leven, met uitsluiting van elke beroepsbezigheid, en waarvoor hij aansprakelijk is op grond van de artikelen 1382 t.e.m. 1386bis van het Burgerlijk Wetboek. Uiteraard zouden hier buiten beschouwing blijven de burgerrechtelijke aansprakelijkheden die reeds het voorwerp uitmaken van andere verplichte verzekeringsstelsels.

Over de juiste draagwijdte en omvang van deze verzekering kunnen hier niet veel bijzonderheden verstrekt worden ; de bedoeling was nl. dat heel wat punten later in koninklijke besluiten geregeld zouden worden.

Tot besluit

Al was het hier voorafgaand overzicht — omdat het niet anders kon — slechts schetsmatig, toch hoop ik dat het duidelijk gemaakt heeft dat in ons land al lang allerlei verplichte verzekeringen zijn ingevoerd. Dat dit al lang het geval is, is overduidelijk voor wie er rekening mee houdt dat verschillende verplichte verzekeringen, waarover ik gehandeld heb, in hun huidige vorm ter vervanging gekomen zijn van vroeger reeds bestaande verplichte verzekeringen¹⁴¹.

Als wetgever en regering geoordeeld hebben dat al die verplichte verzekeringen wenselijk of nodig waren, dan is dit beslist omdat zij in hun ogen aan een duidelijke behoefte beantwoorden.

Ik meen hier echter de wens te moeten uitspreken dat wetgever en regering, liefst na raadpleging van de Commissie voor Verzekeringen, zich zo spoedig mogelijk zouden beraden over de wenselijkheid hieromtrent een duidelijker beleid te voeren. De tot nu toe bestaande of geplande verplichte verzekeringen laten immers al te zeer blijken dat hierin een zekere improvisatie hoogtij viert.

Bij wijze van voorbeeld kan ik vermelden dat tussen verschillende verplichte verzekeringen van gelijkaardige aard problemen bestaan i.v.m. mogelijke cumulaties van de daardoor geboden dekkingen¹⁴² of soms zelfs tegenstrijdigheden i.v.m. de daardoor te verzekeren bedragen¹⁴³. Ook valt het op dat voor bepaalde verplichte verzekeringen vrij uitgebreide bepalingen zijn uitgewerkt terwijl voor andere slechts het principe van de verplichting is vastgelegd zonder de minste precisering over aangelegenheden van het grootste belang zoals b.v. de juiste omvang van de daardoor te verlenen waarborgen of te verzekeren bedragen.

H. CLAASSENS

Directielid bij de A.B.B.

Lid van de Commissie voor Verzekeringen

¹³⁹ Ook op andere niveau's wordt meer dan eens gedacht aan verplichte verzekeringen. Zo werd enkele jaren geleden door volksvertegenwoordiger L. CANTILLON een wetsvoorstel ingediend betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake fietsen, tandems en rijwielen met hulpmotor (*Parl. Besch., Kamer, 1969-70, nr. 536/1*). Dit voorstel werd echter door de Kamer nooit behandeld.

¹⁴⁰ *Parl. Besch., Kamer, 1976-77, nr. 1054/1.*

¹⁴¹ Dit is duidelijk het geval inzake betaald vervoer van personen en van zaken, waarover gehandeld is onder 1, 2 resp. 4 hierboven.

¹⁴² Zie b.v. de voetnoten 57 en 62.

¹⁴³ Zie b.v. de voetnoten 18, 25 en 34.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 12 NOVEMBER 1976

Eerste voorzitter: ridder Rutsaert

Raadsheer-rapporteur: de h. Van Leckwijck

Advocaat-generaal: de h. Charles

Advocaat: mr. De Bruyn

**Echtscheiding—Uitkering van art. 301 B.W.—Beteke-
nis van "inkomsten en mogelijkheden"—Art. 303 B.W.
—Betekeenis van "middelen".**

Wanneer de rechter op grond van art. 301 B.W. aan de echtgenoot die de echtscheiding heeft verkregen een uitkering toekent, moet hij rekening houden zowel met de inkomsten van de om uitkering verzoekende echtgenoot als met zijn mogelijkheden een bezoldigd beroep uit te oefenen, gelet, wanneer het om de vrouw gaat, op haar kennissen en kundigheden, op haar leeftijd en op haar kinderlast.

In de middelen van de gewezen echtgenote, vermeld in art. 303 B.W., zijn begrepen de inkomsten uit het bezoldigd beroep dat zij uitoefent, ongeacht of zij tijdens het samenleven bedrijfsinkomsten genoot.

De C. t/ H.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 september 1975 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 301, § 1, van het Burgerlijk Wetboek zoals gewijzigd door artikel 1 van de wet van 9 juli 1975 betreffende de uitkering na echtscheiding, artikel 303 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest eisers hoger beroep dat onder andere steunde op de overweging dat bij de vaststelling van het onderhoudsgeld voor verweerster en van de bijdrage van eiser in de onderhoudskosten van het gemeenschappelijk kind rekening diende te worden gehouden met het actueel loon van verweerster, ongegrond verklaart en dienvolgens het beroepen vonnis bevestigt om de redenen dat verweerster "tijdens de samenleving van de partijen niet werkte; dat zij thans gerechtigd is te leven zoals tijdens de samenleving; dat er met haar actueel loon geen rekening dient te worden gehouden om het bedrag van het onderhoudsgeld te bepalen",

terwijl voormeld artikel 301, § 1, van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat, bij het toekennen aan de echtgenoot die de echtscheiding heeft verkregen van een uitkering uit de goederen en de inkomsten van de andere echtgenoot, om hem in staat te stellen, niet op gelijkaardige wijze te leven zoals tijdens de samenleving, doch wel om in zijn bestaan te kunnen voorzien op een gelijkaardige wijze als tijdens het samenleven, rekening dient te worden gehouden met de actuele inkomsten van de uitkeringsgerechtigde en met zijn actuele mogelijkheden om in zijn bestaan te voorzien, namelijk met zijn actueel loon, ook al werkte hij niet tijdens de samenleving (schending van de artikelen 301,

§ 1, van het Burgerlijk Wetboek gewijzigd door de wet van 9 juli 1975 en 97 van de Grondwet),

en terwijl artikel 303 van het Burgerlijk Wetboek de ouders verplicht onverschillig aan wie de kinderen worden toevertrouwd, tot het onderhoud en de opvoeding van hun kind bij te dragen naar evenredigheid van hun actuele middelen (schending van artikel 303 van het Burgerlijk Wetboek);

Overwegende dat eiser in conclusie aanvoerde dat verweerster, rekening houdende met haar loon, gedeeltelijk in haar onderhoud kon voorzien en dat de eerste rechter het bedrag van zijn tussenkomst in de onderhoudskosten van het kind bovenmaats had bepaald;

Overwegende dat, na te hebben gereleveerd dat het hoger beroep de beschikkingen van het beroepen vonnis aanvecht die het onderhoudsgeld voor verweerster en de bijdrage van eiser in de onderhoudskosten van het gemeenschappelijk kind betreffen, het arrest beschouwt dat er met het actueel loon van verweerster geen rekening gehouden dient te worden en aldus voormelde beschouwing in acht neemt voor het bepalen zowel van de uitkering aan de gewezen echtgenote als van eisers bijdrage in de onderhoudskosten van het kind;

Overwegende dat, ingevolge artikel 1 van de wet van 9 juli 1975 betreffende de uitkering na echtscheiding, de rechter, wanneer hij aan de echtgenoot die de echtscheiding heeft verkregen, uit de goederen en de inkomsten van de andere echtgenoot, een uitkering toekent, rekening moet houden zowel met de inkomsten van de om uitkering verzoekende echtgenoot als met deze mogelijkheden een bezoldigd beroep uit te oefenen, gelet, wanneer het om de vrouw gaat, op haar kennissen en kundigheden, op haar leeftijd en op haar kinderlast;

Overwegende dat artikel 303 van het Burgerlijk Wetboek de ouders verplicht, na de ontbinding van het huwelijk, tot de kosten van onderhoud en van opvoeding van hun kinderen bij te dragen naar evenredigheid van hun middelen; dat in de middelen van de gewezen echtgenote zijn begrepen de inkomsten uit het bezoldigd beroep dat zij uitoefent, ongeacht of zij tijdens het samenleven bedrijfsinkomsten genoot;

Overwegende dat, door te beschouwen dat er met het actueel loon van verweerster "geen rekening dient te worden gehouden om het bedrag van het onderhoudsgeld te bepalen", het arrest de in het middel aangeduide artikelen van het Burgerlijk Wetboek schendt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter wordt beslist;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

NOOT—Door geen rekening te houden met de beroepsinkomsten van de onschuldige vrouw miskent het hier bestreden arrest van het Hof van Beroep te Brussel de bewoordingen van art. 301 B.W., zoals gewijzigd bij de Wet van 9 juli 1975.

Het Hof van Cassatie zegt duidelijk dat bij het bepalen van de uitkering rekening gehouden moet worden met:

a) de actuele inkomsten van de "onschuldige". Het nieuwe art. 301 B.W. breekt met het strakke alternatief van de rechtspraak: handhaving van de uitkering of intrekking. De onveranderlijkheid van de uitkering hoort definitief tot het verleden. Bij toepassing van art. 301, § 3, 2e lid, bijvoorbeeld moeten de beroepsinkomsten van de onschuldige vrouw niet noodzakelijk leiden tot een afschaffing van het onderhoudsgeld, maar kunnen zij ook aanleiding geven tot een vermindering van de uitkering. Omgekeerd kan ook, in bepaalde omstandigheden, en eveneens door de koppeling aan het indexcijfer der consumptieprijzen, een aanpassing van de uitkering naar boven toe worden verkregen. Men moet ook rekening houden met de beroepsinkomsten van de onschuldige echtgenoot wanneer laatstgenoemde pas beroepsactief is geworden nadat (en omdat) hij door de huwelijkspartner verlaten werd. (In het hier besproken arrest wordt gezegd: "de inkomsten uit het bezoldigd beroep dat zij uitoefent, ongeacht of zij tijdens het samenleven bedrijfsinkomsten genoot"). Deze interpretatie is in overeenstemming met een door Dabin verdedigde stelling: "Il est contradictoire d'accueillir le divorce et de ne pas vouloir qu'il entraîne la moindre conséquence désavantageuse, du moins pour l'époux innocent" (J. DABIN, "Le système de la pension alimentaire après divorce", *R. Trim. Dr. Civ.*, 1939, 914-915).

b) de mogelijkheden van de onschuldige echtgenoot. De term mogelijkheden moet hier begrepen worden in de zin van beroepsmogelijkheden van de uitkeringsgerechtigde. Vermelden we hierbij dat, wat betreft de vaststelling van het bedrag der uitkeringen, niet alleen rekening gehouden moet worden met de inkomsten van de schuldige echtgenoot, maar ook met diens improductief gelaten goederen. Zo ook zal de rechter rekening houden met een ongebruikt gelaten arbeidscapaciteit in hoofde van de uitkeringsgerechtigde.

In dit verband moet worden opgemerkt dat, vóór de Wet van 9 juli 1975, algemeen werd aangenomen dat men de vrouw na de echtscheiding niet kon dwingen werk te zoeken, ook niet indien ze een diploma of een bepaalde kwalificatie bezat (P. VAN HERPE, "Criteria bij vaststelling en wijziging van de uitkering na echtscheiding (Wet van 9 juli 1975)", *Jura Falconis*, 1976-77, 9-29; Cass., 7 maart 1968, *Arr. Cass.*, 1968, 897; Cass., 10 december 1971, *Arr. Cass.*, 1972, 358). Thans is dit wel het geval, en volgens het Hof moet men, bij de beoordeling van de mogelijkheden waarover een vrouw beschikt, rekening houden met haar "kennissen en kundigheden, haar leeftijd en haar kinderlast" (deze criteria worden ook vermeld in de voorbereidende teksten van de Wet van 9 juli 1975: zie rapport A. CLAES, *Parl. Besch., Kamer*, 11 juni 1975, 1974-75, nr. 603/2, p. 40). Was het, terloops gezegd, wel nodig te preciseren: "gelet, wanneer het om de vrouw gaat"? Deze zinsnede doet tamelijk verouderd aan, zeker in het licht van de Wet van 14 juli 1976; waar alleen nog sprake is van de echtgenoten, en niet meer van man en vrouw.

Wat er ook van zij, het gaat hier over weinig verhelderende en zeer relatieve, met de individuele persoonlijkheid samenhangende, criteria. De rechter zal dan ook elk geval afzonderlijk terdege moeten onderzoeken, en hierbij gebruik maken van de ruime appreciatiemogelijkheid waarover hij beschikt. Tenslotte kan worden vermeld dat de huidige crisis op de arbeidsmarkt het de werkwillige vrouw niet gemakkelijk maakt. Eventueel kan men dan vereisen dat de vrouw die voor beroepsarbeid in aanmerking komt, zich laat inschrijven als werkzoekende bij de R.V.A.

Uit het voorgaande kan de volgende belangrijke conclusie getrokken worden. Terwijl men een evolutie waarneemt van de echtscheiding-sanctie naar de echtscheiding-remedie wordt ook inzake uitkeringen na echtscheiding het schuld-systeem doorbroken. Het strookt met onze gewijzigde opvattingen inzake de man-vrouwrelatie dat ook de onschuldige echtgenoot tot op zekere hoogte nadelen van de echt-

scheiding ondervindt. Een bewijs hiervan is dat de uitkering, onafhankelijk van de schuldvraag, kan worden aangepast. Het feit dat men onschuldig is maakt trouwens een noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde uit om recht te hebben op uitkeringen. Wat het hier besproken arrest zegt, komt trouwens hierop neer, dat, in overeenstemming met art. 301, § 1, B.W., de onschuldige echtgenoot het recht heeft "om in zijn bestaan te kunnen voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven", maar daarom niet om "op gelijkwaardige wijze te leven zoals tijdens het samenleven". Met andere woorden: de bereikte levensstandaard moet worden gehandhaafd. Om dit doel te bereiken kan de vrouw echter gedwongen zijn uit werken te gaan, zodat haar levenswijze grondige wijzigingen kan ondergaan.

Paul Hermans

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 1 MAART 1977

Voorzitter: de h. Wauters

Raadsheer-rapporteur: de h. Soetaert

Advocaat-generaal: de h. Declercq

Advocaten: mrs. De Pelsmaeker en Blontrock

Gemeentebelastingen—Overtreding van gemeentelijk reglement—Strafrechtelijk-fiscale geldboeten—Bevoegdheid—Veroordeling tot geldboete—Vereiste—Interest.

1. De artikelen VIII, IX en XV van de Wet van 29 april 1819, houdende bepalingen ter verzekering van de rigtige invordering der plaatselijke belastingen, verlenen o.m. aan de gemachtigde overheid de bevoegdheid om straffen te stellen "wegens fraude, poging tot fraude en overtreding ter zake van plaatselijke belastingen" welke aangelegenheden zullen worden gebracht "ter cognitie en decisie van de regtbanken van enkele of correctionele politie".

Nu ten deze het reglement van de Gemeente Zaventem uitdrukkelijk naar voormelde wet verwijst en, in art. 7, in met bedoelde wet overeenkomende bewoordingen bepaalt: "elk bedrog, poging tot bedrog of overtreding van onderhavig reglement wordt bestraft met een boete waarvan het bedrag gelijk is aan dat van de ontdoken belastingen", volgt hieruit dat, ook al luidt bedoeld artikel verder "de betaling van de boete, die ingevorderd wordt zoals de belasting, ontslaat niet van de betaling van de belasting", het ten deze wel gaat om een sanctie met gemengd strafrechtelijk en fiscaal kenmerk, zoals bedoeld in de wet van 1819, welke in de bevoegdheid ligt van de strafrechter, namelijk, ingevolge art. 138, 8°, Sv., van de politierechtbank.

2. De strafrechter die kennis neemt van de vordering tot het opleggen van een strafrechtelijk-fiscale boete, waarvan het bedrag bepaald wordt naar dat van de verschuldigde belasting, kan geen veroordeling uitspreken dan nadat hij heeft vastgesteld of en tot welk bedrag de belasting verschuldigd is, ook al is hij niet bevoegd om een titel tot invordering van die belasting uit te geven ten behoeve van de administratie.

3. De strafrechtelijk-fiscale geldboeten, die de gemeenten kunnen opleggen, hebben eensdeels tot doel overtreders te straffen en beogen anderdeels de overheid te vergoeden voor het door overtredingen geleden nadeel en zijn derhalve van gemengde aard. Die boeten volgen niet uiteraard dezelfde regels als de zuiver strafrechtelijke.

lijke geldboeten, de zuiver administratieve boeten of de civielrechtelijke schadevergoedingen.

De bepalingen betreffende strafrechtelijk-fiscale geldboeten, moeten, zo wegens hun fiscale als wegens hun gedeeltelijk strafrechtelijke aard, strikt worden uitgelegd en, voor zover zij tot vergoeding strekken, bestaan in een vast bedrag of in een naar het bedrag van de rechten, niet naar het bedrag van de werkelijke schade bepaalde geldsom. Uit een en ander volgt dat op zodanige geldboeten geen interest loopt, tenzij door de wet of door een wettelijke verordening anders is bepaald.

V. en N.V. B. t/ Gemeente Zaventem

Gelet op de bestreden vonnissen, op 11 mei 1973 en op 18 maart 1976 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel ;

I. Wat betreft de voorziening door V. en de naamloze vennootschap B. ingesteld tegen de twee vonnissen en gericht tegen de beslissing zo op de strafvordering als op de voor verweerster ingestelde civielrechtelijke vordering ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 7, 11 van de belastingverordening van de gemeente Zaventem van 24 februari 1969 tot instelling van een belasting op de uitbating van bewaarplaatsen voor autovoertuigen, goedgekeurd bij koninklijk besluit van 1 juli 1971, 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 15 van de wet van 29 april 1819 houdende bepalingen ter verzekering van de rigtige invordering van de plaatselijke belastingen, 138 van de Gemeentewet en 138 van het Wetboek van Strafvordering,

doordat de bestreden vonnissen eisers wegens overtreding van de voormelde gemeentelijke belastingverordening veroordelen tot een geldboete waarvan het bedrag gelijk is aan de ontdoken belasting.

terwijl artikel 7 van de bedoelde verordening bepaalt dat de boete ingevorderd wordt zoals de belasting, zodat deze boete een louter fiscaal karakter draagt en diende ingevorderd te worden overeenkomstig de voorschriften van de artikelen 1 tot 7 van de wet van 29 april 1819, bij uitsluiting van vervolgingen voor de strafrechter, zodat de uitgesproken geldboete onwettig is ;

Overwegende dat de artikelen VIII, IX en XV van de wet van 29 april 1819, houdende bepalingen ter verzekering van de rigtige invordering der plaatselijke belastingen, onder meer aan de gemachtigde overheid de bevoegdheid verleent om straffen te stellen "wegens fraude, poging tot fraude en overtreding ter zake van plaatselijke belastingen" welke aangelegenheden dan zullen worden gebracht "ter cognitie en decisie van de regtbanken van enkele of correctionele politie" ;

Overwegende dat het onderwerpelijke reglement van de gemeente Zaventem uitdrukkelijk verwijst naar voormelde wet en, in artikel 7, in met bedoelde wet overeenkomende bewoordingen, bepaalt : "elk bedrog, poging tot bedrog of overtreding van onderhavig reglement wordt bestraft met een boete waarvan het bedrag gelijk is aan dit van de ontdoken belastingen" ;

dat hieruit volgt dat, ook al luidt bedoeld artikel verder "de betaling van de boete, die ingevorderd wordt zoals de belasting, ontslaat niet van de betaling van de belasting", het ten deze wel gaat om een sanctie met gemengd strafrechtelijk en fiscaal kenmerk, zoals be-

doeld in de wet van 1819, en welke in de bevoegdheid ligt van de strafrechter, namelijk, ingevolge artikel 138, 8°, van het Wetboek van Strafvordering, van de politierechtbank ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, 3, 5, 6, 7 van de voormelde belastingverordening van 24 februari 1969 van de gemeente Zaventem, 182, 195 van het Wetboek van Strafvordering, 97 van de Grondwet, alsmede van de rechten van de verdediging,

doordat de oorspronkelijke telastlegging luidde : "als uitbater van een bewaarplaats van motorvoertuigen gelegen op het grondgebied van Zaventem, verzuimd per motorvoertuig 10 pct. van de door de uitbater gevorderde som, met een minimum van één frank per dag en per motorvoertuig, aan de gemeenteontvanger te betalen, volgens voorgeschreven modaliteiten", terwijl het dispositief van het vonnis van 11 mei 1973, dat definitief geworden is door het vonnis van 18 maart 1976, de eisers veroordeelt tot betaling van een boete "wegens niet vervulde modaliteiten en aldus wegens ontdoken rechten gesteund op bedrog of poging tot bedrog of overtreding van de belastingschuld",

terwijl hier onmiskenbaar een veroordeling wordt uitgesproken steunend op een door de rechtbank veranderde telastlegging en de eisers of hun raadsman hiervan voor de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel niet vooraf op de hoogte waren gebracht ;

Overwegende dat eiser blijkens de dagvaarding vervolgd werd wegens inbreuk op, met name, artikel 7 van de eerder aangehaalde belastingverordening, waarbij geldboete wordt gesteld op "bedrog, poging tot bedrog of overtreding van onderhavig reglement" ;

Overwegende dat het vonnis van 11 mei 1973 door de in het middel aangehaalde zinsnede eiser veroordeelt wegens niet vervulde modaliteiten, namelijk de aangifte, de boekhouding, de controlebiljetten, het toezicht, en zulks als vallende onder de telastlegging van "bedrog, poging tot bedrog of overtreding van de belastingschuld", waarbij met belastingschuld kennelijk wordt bedoeld "belastingverordening" ;

Overwegende dat het vonnis aldus de kwalificatie van het misdrijf niet wijzigt maar enkel aanvult ;

Dat het middel feitelijke grondslag mist ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel V van de wet van 29 april 1819 houdende bepalingen ter verzekering van de rigtige invordering van de plaatselijke belastingen, van artikel 97 van de Grondwet en van de rechten van de verdediging,

doordat het vonnis van 11 mei 1973 beslist dat eisers onderworpen zijn aan de gemeentebelasting op de exploitatie van bewaarplaatsen voor motorvoertuigen en niet vrijgesteld kunnen worden door een beweerde belastingvrijdom van de Regie der Luchtweegen, dat het contract met deze laatste hiermede niet strijdig is en dat het niet vaststaat dat een wet de belastingvrijdom van de Regie der Luchtweegen bepaalt,

terwijl het al dan niet verschuldigd zijn van een gemeentebelasting alleen beslist kan worden door de burgerlijke rechtbank en dat in specie het niet noodzakelijk was voor de correctionele rechtbank haar ad-

vies daarover te geven, vermits deze rechtbank zelf verklaarde dat het niet vervullen van de modaliteiten door de belastingplichtige, hij weze uiteindelijk belastingplichtige of niet, volgens de rechtbank volstaat om de ontduiking vast te stellen :

Overwegende dat de strafrechter die kennis neemt van de vordering tot het opleggen van een strafrechtelijk-fiscale boete, waarvan het bedrag bepaald wordt naar dat van de verschuldigde belasting, geen veroordeling kan uitspreken dan nadat hij heeft vastgesteld of en tot welk bedrag de belasting verschuldigd is, ook al is hij niet bevoegd om een titel tot invordering van die belasting uit te geven ten behoeve van de administratie ;

Overwegende dat het vonnis van 11 mei 1973 in de gewraakte zinsneden eerst oordeelt dat "het niet vervullen van de modaliteiten in hoofde van de belastingplichtige, hij weze uiteindelijk belastingplichtige of niet, volstaat om de ontduiking vast te stellen" en aldus een algemeen beginsel vooropstelt, waarna het in de ahangige zaak beslist dat de eisers aan de verordening onderworpen zijn en een onderzoeksmaatregel beveelt naar het bedrag van de belasting ; dat het vonnis van 18 maart 1976 de boete dienovereenkomstig definitief berekent ;

Overwegende dat uit de door de eisers voor de rechtbank van eerste aanleg genomen conclusie blijkt dat zij zich hebben verdedigd tegen de stelling, dat zij als belastingplichtigen moesten worden aangemerkt ;

Overwegende dat het middel derhalve niet kan worden aangenomen ;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing geen onwettelijkheid bevat die de eisers kan grieven ;

II. Wat betreft de voorziening van de gemeente Zaventem tegen het vonnis van 18 maart 1976 :

Over het middel door eiseres afgeleid uit de schending van de voormelde verordening van de gemeente Zaventem van 24 februari 1969 houdende vaststelling van een belasting op de uitbating van bewaarplaatsen voor auto-voertuigen, inzonderheid de artikelen 2, 3, 5, 7, 10 en 11, de wet van 29 april 1819, de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering en artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis verklaart dat er geen aanleiding toe bestaat de beklaagde en de civielrechtelijk aansprakelijke partij te veroordelen interesten te betalen aan de burgerlijke partij op het bedrag van 1.950.896 frank om de reden dat interesten enkel kunnen verschuldigd zijn op de toegekende schadevergoeding, terwijl de burgerlijke partij de aard niet heeft gepreciseerd van de door haar gevorderde som, om de reden dat artikel 10 van de bedoelde verordening slechts spreekt van interesten die verschuldigd zijn voor de bedragen die niet betaald zijn op de bij artikel 5 van het reglement vastgestelde vervalddag en dit artikel alleen de taks zelf beoogt, alsook om de reden dat de uitgesproken boete een strafrechtelijk karakter heeft en de strafwetten geen interesten op boeten bepalen en om de reden dat het taksreglement zelf geen interesten bepaalt op de uitgesproken boeten,

terwijl, a) de op grond van de wet van 29 april 1819 en het gemeentelijk belastingreglement uit te spreken

fiscale boeten een gemengd karakter hebben, met een hoofdzakelijk burgerrechtelijk karakter, b) dergelijke boeten een vergoedend karakter hebben en erop gericht zijn op een forfaitaire wijze de gemeente te vergoeden voor het vermoedelijk geleden nadeel inzake niet-betaalde belastingen, c) de fiscale boete in ieder geval geen zuiver strafrechtelijk karakter heeft, hetgeen blijkt uit het feit dat onder meer de regel inzake opdecimen niet toepasselijk is en geen uitstel of probatie kan worden verleend, d) artikel 7 van de bedoelde kwestieuze gemeentelijke verordening enerzijds bepaalt dat elk bedrog, poging tot bedrog of overtreding bestraft wordt met een boete waarvan het bedrag gelijk is aan dat van de ontdoken belasting en de boete ingevorderd wordt zoals de belasting, zonder van de betaling van deze laatste te ontslaan ; door deze laatste beschikking enkel kan bedoeld worden dat het bedrag van de boete niet alleen gelijk is aan het hoofdbedrag van de belasting doch eveneens aan de interesten ; immers, de procedure tot invordering wettelijk voor een andere rechter geschiedt ; zo artikel 10 van het belastingreglement enkel bepaalt dat interesten verschuldigd zijn vanaf de vervalddag, bepaald in artikel 5, het toch duidelijk is dat artikel 7 voor de vastlegging van de eventueel verschuldigde boete verwijst naar alle beschikkingen van het reglement, met inbegrip van de beschikking omtrent de interesten, zodat ten onrechte beweerd werd dat het reglement geen interesten zou hebben bepaald ;

Overwegende dat de strafrechtelijk-fiscale geldboeten, die de gemeenten kunnen opleggen, eensdeels tot doel hebben overtreders te straffen, anderdeels beogen de overheid te vergoeden voor het door overtredingen geleden nadeel en derhalve van gemengde aard zijn ; dat dergelijke boeten niet uiteraard dezelfde regels volgen als de zuiver strafrechtelijke geldboeten, de zuiver administratieve boeten of de civielrechtelijke schadevergoedingen ;

Overwegende dat de bepalingen betreffende strafrechtelijk-fiscale geldboeten, zo wegens hun fiscale als wegens hun gedeeltelijk strafrechtelijke aard, strikt moeten worden uitgelegd en, voor zover zij tot vergoeding strekken, bestaan in een vast bedrag of in een naar het bedrag van de rechten, niet naar het bedrag van de werkelijke schade bepaalde geldsom ;

Overwegende dat uit een en ander volgt dat op zodanige geldboeten geen interest loopt, tenzij door de wet of door een wettelijke verordening anders is bepaald ;

Overwegende dat uit de bepalingen van de artikelen 7 en 11 van de gemeenteverordening van 24 februari 1969, volgens welke het bedrag van de boete "gelijk is aan dat van de rechten" en "de boete ingevorderd wordt zoals de belasting", niet volgt dat over het bedrag van de boete rente verschuldigd is zoals over de belasting, nu de aard van de boete verschilt van die van de belasting en de laatste zinsnede zoals hiervoren is gezegd, moet worden begrepen als een verwijzing naar de wijze van invordering voorgeschreven door artikel VIII van de wet van 29 april 1819 ; dat de bepaling van artikel 10 van de verordening, volgens welke alle bedragen die niet betaald zijn op de bij artikel 5 vastgestelde vervalddag interesten opbrengen vanaf de zestiende dag van de maand volgend op die waarop de belasting betrekking

heeft, alleen verwijst naar de vervaldag waarop de belasting moet worden betaald en geen betrekking heeft op eventuele geldboeten ;

Dat het middel faalt naar recht ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen ;

Veroordeelt eisers in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 7 JUNI 1977

Voorzitter : de h. Wauters

Raadsheer-rapporteur : de h. Soetaert

Advocaat-generaal : de h. J. Velu

Wegverkeer—Opheffing van het verval van recht tot sturen wegens lichamelijke ongeschiktheid—Bevoegde rechtbank.

Uit de overbrengende werking van het hoger beroep volgt dat het verval door de correctionele rechtbank is uitgesproken, als deze zoals i.c. het eerste vonnis bevestigt, en dat het verzoek tot opheffing van het verval derhalve voor deze rechtbank, overeenkomstig het voorschrift van art. 44 van de Wegverkeerswet, moet worden ingediend. Anderdeels blijkt uit de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat tot het invoeren van art. 44 van de Wegverkeerswet heeft geleid, dat de wetgever het verzoek tot opheffing van het verval beschouwt als een tussengeding dat zonder hoger beroep wordt berecht door de rechter die het verval heeft uitgesproken en dat, wanneer het verval in hoger beroep is uitgesproken, niet aan de rechter in eerste aanleg kan worden onderworpen.

Procureur des Konings te Dendermonde t/ R.

Gelet op het bestreden vonnis, op 28, februari 1977 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Dendermonde ;

Over het middel afgeleid door de procureur des Konings te Dendermonde uit de schending van artikel 44 van de Wegverkeerswet van 16 maart 1968,

doordat de Correctionele Rechtbank te Dendermonde, zitting houdende in hoger beroep, zich bij het bestreden vonnis onbevoegd verklaart om kennis te nemen van het rechtstreeks tot haar gericht verzoek om opheffing van het verval van het recht tot sturen wegens lichamelijke ongeschiktheid, op grond van de overweging dat zij deze maatregel van verval, die onmiddellijk ingaat, destijds niet heeft uitgesproken, maar in hoger beroep slechts bevestigd heeft, zoals hij door de politierechter was uitgesproken,

terwijl nochtans, ten gevolge van het devolutief karakter van het hoger beroep in strafzaken, door de verdachte of door het openbaar ministerie ingesteld, de rechtbank in hoger beroep van de zaak in haar geheel kennis neemt en derhalve, zelfs als zij het eerste vonnis bevestigt, over de zaak uitspraak doet, zonder dat de al dan niet uitvoerbare aard van de in eerste aanleg uitgesproken straffen of opgelegde maatregelen daaraan iets verandert ; zodat de cor-

rectionele rechtbank het gerecht is dat de maatregel van verval heeft uitgesproken en voor hetwelk derhalve, met toepassing van artikel 44 van de verkeerswet, het verzoek tot opheffing van het verval moet worden aanhangig gemaakt, waaruit volgt dat het vonnis, waarbij de genoemde rechtbank zich ten onrechte onbevoegd heeft verklaard, moet worden vernietigd ;

Overwegende dat R. bij vonnis van de politierechter te Dendermonde van 14 mei 1971 werd veroordeeld wegens overtreding van de artikelen 34, 1° van de Wegverkeerswet en 10, derde lid, van het Wegverkeersreglement en bovendien, met toepassing van artikel 42 van de Wegverkeerswet, wegens lichamelijke ongeschiktheid voorgoed vervallen werd verklaard van het recht tot sturen ; dat dit vonnis op hoger beroep werd bevestigd, behoudens wijziging van de hoofdgevangenisstraf, bij vonnis van de Correctionele Rechtbank te Dendermonde van 28 juni 1971 ;

Overwegende dat R. opheffing van het verval heeft verzocht bij de evengenoemde rechtbank, overeenkomstig het voorschrift van artikel 44 van de Wegverkeerswet, waarin wordt bepaald dat het verzoek zal worden ingediend voor het gerecht dat het verval heeft uitgesproken ;

Overwegende immers dat eensdeels uit de overbrengende werking van het hoger beroep volgt, zoals in het middel wordt aangevoerd, dat het verval ten deze door de correctionele rechtbank is uitgesproken, terwijl anderdeels uit de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat tot het invoeren van artikel 44 van de Wegverkeerswet heeft geleid, blijkt dat de wetgever het verzoek tot opheffing van het verval beschouwt als een tussengeding dat zonder hoger beroep wordt berecht door de rechter die het verval heeft uitgesproken en dat, wanneer het verval in hoger beroep is uitgesproken, niet aan de rechter in eerste aanleg kan worden onderworpen ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Laat de kosten voor rekening van de Staat ;

Verwijst de zaak naar de Correctionele Rechtbank te Gent, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT — De opheffing van het verval van recht tot sturen

1. Daar het verval van recht tot sturen wegens lichamelijke ongeschiktheid van de bestuurder geen straf is, maar een eenvoudige veiligheidsmaatregel (memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, Kamer, 1955-56, nr. 397/1, p. 13), wordt hiervoor noch gewoon uitstel noch probatieuiststel verleend, en zal een gratiemaatregel het niet opheffen (*J. MONTEIL, La grâce en droit français moderne*, p. 152, nr. 155) of kan het niet het voorwerp uitmaken van herstel in eer en rechten (*Cass.*, 14 maart 1955, *Pas.*, 1955, I, 776).

Toch is de rechterlijke beslissing niet onherroepelijk, want indien de toestand van de betrokkene na verloop van tijd weer normaal is, kan de opheffing van het definitieve verval worden aangevraagd (memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, Kamer, 1955-56, nr. 397/1, p. 13 ; noot onder *Cass.*, 24 januari 1977, *R.W.*, 1976-77, 2654).

Inderdaad, naar luid van art. 44 van de Wegverkeerswet kan hij die wegens lichamelijke ongeschiktheid van het recht tot sturen vervallen is verklaard, na een termijn van twee jaar om opheffing van de maatregel verzoeken indien aan zijn handicap een einde is gekomen.

2. Het verzoek tot opheffing van deze veiligheidsmaatregel wordt ingediend bij een aan het openbaar ministerie gerichte dagvaarding voor het gerecht dat het verval heeft uitgesproken.

Indien het verval tegelijkertijd met de internering door een onderzoeksgerecht werd uitgesproken, zal het verzoek eventueel voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling worden ingediend.

In het onderhavige geval werd het door de politierechter uitsgesproken verval in hoger beroep door de rechtbank van eerste aanleg bevestigd, maar de correctionele rechtbank had zich onbevoegd verklaard om over de opheffing van de maatregel te beslissen. Het Hof van Cassatie oordeelde dat uit de overbrengende werking van het hoger beroep volgt dat de rechtbank in hoger beroep uitspraak doet over de zaak, zelfs al bevestigt ze het eerste vonnis. Het verzoek tot opheffing van het verval diende dus i.c. wel degelijk voor de correctionele rechtbank zitting houdende in hoger beroep te worden ingediend.

3. Anderdeels verwijst het Hof van Cassatie naar de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat tot de invoering van art. 44 van de Wegverkeerswet heeft geleid (*Parl. Besch., Kamer, 1955-56, nr. 397/1, p. 14*), waarin de minister van Justitie het verzoek tot opheffing van het verval beschouwt als een tussengeding dat zonder hoger beroep wordt berecht door de rechter die het verval heeft uitgesproken.

Art. 44 van de bovenvermelde wet sluit inderdaad de mogelijkheid van hoger beroep tegen de uitspraak van het gerecht uit, hoewel beroep in cassatie nog open staat (Cass, 12 februari 1964, *Pas.*, 1964, I, 628). Bovendien kan de betrokkene een nieuw verzoek indienen na verloop van een termijn van twee jaar, te rekenen van de datum der afwijzing.

4. De vervallenverklaring wegens lichamelijke ongeschiktheid is een administratieve maatregel die in beginsel niet tot de bevoegdheid van de strafrechter behoort. Slechts naar aanleiding van een veroordeling wegens overtreding van de politie over het wegverkeer of wegens een verkeersongeval te wijten aan het persoonlijk toedoen van de dader, beoordeelt de strafrechter, op grond van art. 42 van de Wegverkeerswet, de lichamelijke geschiktheid van de schuldige.

Het herstel van de betrokkene is een louter medische aangelegenheid, die redelijkerwijze aan een college van deskundigen dient te worden onderworpen, zoals de verbetering van de geestestoestand van een geïnterneerde door de commissie tot bescherming van de maatschappij wordt vastgesteld.

5. Om een voertuig te mogen besturen is het thans nog voldoende dat de houder van een rijbewijs ooit eens een verklaring heeft ondertekend waarin hij bevestigde dat hij niet lijdt aan een van de door de Koning bepaalde lichaamsgebreken en kwalen. Vroeg of laat wordt ook bij ons de verplichting opgelegd — zoals dit reeds in verscheidene Europese landen het geval is — vooraf een schiftingsproef te ondergaan en vanaf een bepaalde leeftijd (b.v. 80 jaar ?) zich te onderwerpen aan een periodiek medisch toezicht waarbij de lichamelijke geschiktheid tot sturen wordt vastgesteld.

Dit vereist echter een bepaalde controle en de inrichting van een medisch-administratieve commissie die meteen ook de ongewone taak van de strafrechter inzake verval wegens lichamelijke ongeschiktheid en opheffing van die maatregel zal kunnen overnemen.

A. Vandeplas

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

6e KAMER — 12 NOVEMBER 1976

Voorzitter : de h. Ceulemans

Raadsheren : de hh. Vanderhoeft (rapporteur) en Raymaekers

Advocaat-generaal : de h. J. Kuyt

Advocaat : mr. Marinus

Huiszoeking — Toestemming — Ouders van meerderjarige inwonende zoon.

Wanneer een meerderjarige zoon, die bij zijn ouders

inwoont en zoals de andere gezinsleden de hele woning mede bewoont, doch een eigen slaapkamer heeft die hem door zijn ouders werd toegewezen, zonder dat die kamer een privaat karakter heeft gekregen, en de ouders naar goeddunken daar komen terwijl de zoon zelfs geen sleutel van die kamer bezit, dan hebben de ouders het werkelijk genot van de gezinswoning, met inbegrip van de slaapkamer van de zoon en kunnen ze wettig toestemming tot huiszoeking geven. De toestemming van de ouders is dan voldoende om ook in de slaapkamer van de meerderjarige inwonende zoon huiszoeking te verrichten.

Van den C.

Overwegende dat het hoger beroep, regelmatig naar vorm en termijn, ontvankelijk is (Corr. Rb. Antwerpen, 3 november 1975) ;

Overwegende dat het verzet tegen het verstekvonnis van 9 april 1975, regelmatig naar vorm en termijn, ontvankelijk is ; dat het verstek aan eiser in verzet te wijten was ;

Overwegende dat beklaagde in conclusie stelt dat de huiszoeking in zijn kamer zonder zijn toestemming onwettig was, daar deze «als een hem eigen woning diende aanzien te worden» en zijn ouders «niet de vereiste toestemming konden geven vermits hijzelf aanwezig was» ;

Overwegende dat uit de dossiergegevens blijkt :

— dat beklaagde als meerderjarige inwoonde bij zijn ouders ;

— dat beklaagde gedeeltelijk bijdroeg in de kosten van zijn onderhoud ;

— dat beklaagde, zoals de andere gezinsleden, heel de woning mede bewoonde, doch een eigen slaapkamer had hem door de ouders toegewezen ;

— dat, blijkens de verklaring van de ouders, zij aan die kamer geen privaat karakter hadden gegeven en «het recht (behielden) op die kamer te komen of te handelen naar ... goeddunken» en dit ook deden ;

— dat beklaagde geen sleutel had van die kamer ;

Overwegende dat in deze omstandigheden alleen de ouders van beklaagde het werkelijk genot hadden van de woning betrokken door het gezin, inbegrepen van de plaats door hen aangewezen als slaapkamer van beklaagde ; dat zij derhalve wettig toestemming tot huiszoeking hebben gegeven ; dat ter zake hun toestemming volstond ; (zie verslag Callewaert van 18.3.1969 — Gedrukte stukken van de Senaat : 114 — zitting 1968-1969 Ontwerp van Wet) ;

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

14e KAMER — 30 MAART 1977

Voorzitter : de h. Van Malderen

Rechters : mevr. Viérin en Vaes

Openbaar ministerie : de h. Mahieu

Advocaat : mr. De Pelsmaeker

Echtscheiding—Op grond van bepaalde feiten—Gron- den—Grove belediging—Toekenning «de plano»—Op grond van documenten—Bewijs—Confidentiële brieven.

Sado-masochistische en homoseksuele praktijken zijn in strijd met de huwelijksmoraal en maken een grove belediging uit in de betekenis van art 231 B.W.

Echtscheiding kan de plano toegestaan worden indien grove beledigingen bewezen worden door het voorleggen van private documenten zoals :

— *een advertentie van een gehuwde in een sado-masochistisch tijdschrift ;*

— *brieven aan een gehuwde, waaruit zijn homoseksuele praktijken blijken.*

Confidentiële brieven kunnen in een echtscheidingsgeding als bewijs aangewend worden, tenzij bewezen is dat degene die ze aanwendt de brieven op onrechtmatige wijze verkregen heeft. Het bewijs van het onrechtmatig verwerven rust op wie de onrechtmatigheid inroept.

Indien echtgenoten feitelijk gescheiden leven is het normaal dat een van hen in het bezit komt van en kennis neemt van confidentiële brieven van een derde aan de andere echtgenoot.

Overwegende dat beide partijen van Belgische nationaliteit zijn ;

Overwegende dat verweerder hoewel geldig gedagvaard niet verschijnt in persoon noch vertegenwoordigd wordt door een advocaat ;

Overwegende dat eiseres in hoofddorde vraagt zich de echtscheiding de plano te horen toestaan en subsidiair zich te horen machtigen met alle middelen rechtens, getuigenverhoor inbegrepen, het bewijs te leveren van 7 feiten ;

Overwegende dat de echtscheiding de plano kan toegestaan worden op grond van feit 4 van het verzoekschrift ;

Overwegende dat inderdaad uit de voorgelegde stukken voldoende blijkt dat verstekdoende verweerder er principes op na houdt die in strijd zijn met de huwelijksmoraal en die ten opzichte van eiseres een grovelijk beledigend karakter bezitten ;

Overwegende dat de publikatie van een advertentie in het sado-masochistisch Hollands tijdschrift «Massad» nr. 32 deze bewering staft ;

Overwegende anderzijds dat de brieven van 4 maart 1975 en 9 februari 1975, uitgaande van F.K. uit Nederland, bevestigen dat verweerder homoseksuele praktijken gehad heeft met de auteur van de brieven ;

Overwegende dat het overleggen van deze weliswaar confidentiële briefwisseling niet verwerpelijk is daar het inderdaad niet bewezen wordt dat eiseres op onrechtmatige wijze in het bezit gekomen is van deze documenten («La preuve de ce fait délictueux incombe à celui qui s'oppose à la production de la pièce, car le dol ne se présume pas» : Cass. fr., 13 juli 1897, Sirey, 1898, I, 220) ;

Overwegende dat daar uit het verzoekschrift blijkt dat de feitelijke scheiding zich heeft voorgedaan in de loop van de maand maart 1975, het niet verwonderlijk is dat eiseres kennis nam en in het bezit kwam van de brieven gericht aan haar echtgenoot : «Le caractère confidentiel des lettres écrites par la partie défenderesse à un tiers ne justifie pas le rejet de ces lettres lorsqu'il est établi que leur possession n'a pas d'origine délictueuse car il est admis en matière de divorce et de séparation de corps que les lettres privées émanant d'un des époux peuvent en principe être produites et invoquées contre lui par son conjoint nonobstant le caractère confidentiel qui s'y rattache» (Hof Brussel, 26 juni 1972, J.T., 1972, 733 ; Pas, 1973, II, 11) ;

Overwegende dat, met inachtneming van hogergehoemde rechtsprincipes, de aangevoerde bewijsmiddelen geoorloofd zijn ;

Overwegende dat er derhalve gronden tot echtscheiding bestaan ten nadele van verweerder ;

dat er aanleiding toe bestaat de echtscheiding de plano toe te staan op grond van art. 231 B.W. ;

(...)

NOOT — Met de opvatting van de rechtbank betreffende de correspondentie van feitelijk gescheiden echtgenoten kunnen we het niet zonder meer eens zijn : ze veronderstelt dat tussen echtgenoten geen briefgeheim bestaat. Het lijkt ons niet vanzelfsprekend dat een gehuwde brieven gericht aan zijn echtgenoot kan openen. Ook t.o.v. zijn echtspartner bezit de gehuwde onmiskenbaar een recht op privacy, dat weliswaar beperkter is dan tussen niet-samenlevenden, maar daarom niet onbestaande is. Het recht op briefgeheim lijkt ons des te nauwgezetter te moeten nageleefd worden, naarmate de relaties tussen partners minder vlot zijn.

J.P.

VREDEGERECHT TE WETTEREN

10 NOVEMBER 1976

Rechter : de h. De Bruyn

Advocaten : mrs. De Ridder, d'Udekem d'Acoz en Cooreman.

Pacht — Overdracht — Tekortkomingen van de overnemer — Ontbinding van de pachtovereenkomst — Schadevergoeding.

De oorspronkelijke pachter heeft de pacht overgedragen aan zijn zoon, een aannemer, die de grond door zijn werklieden laat bewerken ; uit die werkwijze leidt de rechter af dat de grond op een onverantwoorde, irrationele en slechte wijze geëxploiteerd wordt. Bovendien laat de overnemer zijn broer op vijf van de twaalf hectaren paarden houden om ze te verkopen of te slachten, iets wat niet onder de toepassing van de pachtwet valt. Deze zware tekortkomingen rechtvaardigen de verbreking van de pachtovereenkomst.

Het onttrekken aan iedere landbouwactiviteit van een groot deel van de grond en het irrationeel exploiteren van de overige grond heeft een waardevermindering tot gevolg, waarvoor schadevergoeding moet worden betaald.

Van H. t/ Derde e.a.

(...)

— Ten gronde

Eiser verpachtte aan verweerder sub 1 een aantal landbouwlanden, met een totale oppervlakte van 11 ha 68 a 10 ca, alle gelegen te Wichelen.

De pacht nam een aanvang op Kerstavond 1964. Ter gelegenheid van een bespreking over de aanpassing van de pachtprijs, vernam eiser per toeval dat verweerder sub 1 al zijn activiteiten van landbouwer had prijsgegeven en op pensioen gegaan was, sedert 1 januari 1971, echter na aan verweerders sub 2 en 3 zijn pacht te hebben overgedragen.

Deze zogenaamde overdracht gebeurde zonder eiser hiervan in kennis te stellen, zoals bij de artt. 35 en 37 van de Wet van 4 november 1969 voorgeschreven is. Dientengevolge werd eiser in de onmogelijkheid gesteld een beroep te doen op de voorschriften van de art. 37/5° en 30. Echter art. 34 van de landpachtwet laat uitdrukkelijk de overdracht toe van de gehele pacht door de pachter aan een van zijn afstammelingen, zonder de toestemming van de verpachter; dit is ter zake gebeurd; nochtans blijft de overdrager samen met de overnemer hoofdelijk gehouden tot alle verplichtingen die uit de pacht ontstaan.

De verpachter kan zowel van de overdrager als van de overnemer de naleving van alle verplichtingen eisen. Op het punt van de verplichtingen falen echter zowel overdrager als overnemer in zeer zware mate. Het staat vast, volgens de eigen verklaringen van verweerder sub 3 dat de pacht-overdracht enkel tussen verweerder sub 1 en verweerder sub 3 verwezenlijkt werd. Deze laatste oefende op het ogenblik van de overdracht niet het beroep van landbouwer uit; voordien had verweerder sub 1 de hofstede, gelegen te Wichelen, Rimeir, die de zetel was van het landbouwbedrijf waartoe de van eiser in pacht gehouden landen behoorden aan Leo B. verkocht; uitsluitend bestond de overdracht van pacht in het theoretisch veranderen van de naam van de pachter; noch het alaam, noch de landbouwwerktuigen, noch de veestapel en andere dieren, noch de vruchten in schuur werden overgenomen, vermits verweerder sub 3 van dit alles niets bezit. Hij is derhalve in de totale onmogelijkheid om zelf de gepachte landen uit te baten, waartoe hij ten gevolge van de overdracht verplicht blijft. Terwijl een rationele economisch verantwoorde exploitatie van 12 ha landbouwgrond de inspanning vergt van een vakkundig landbouwer, bijgestaan door zijn gezin, zien we dat verweerder sub 3 in hoofdzaak door zijn aannemersbedrijf in beslag wordt genomen; hijzelf verklaart dat de verhouding in prestaties als volgt ligt: vier vijfde aannemersbedrijf en een vijfde landbouwbedrijf, dat meestal de arbeid op het land door zijn werklieden van het aannemersbedrijf wordt gedaan, en voor het oogsten een beroep op technici wordt gedaan die over het passend materiaal beschikken. Hieruit moet afgeleid worden dat verweerder sub 3, ook met behulp van al die derde personen, die in pacht overgenomen landen van eiser op een onverantwoorde wijze, irrationeel en slecht exploiteert; waar een dergelijke oppervlakte landbouwgrond een volwaardig economisch landbouwbedrijf in deze streek vormt, bekwaam om een landbouwersgezin vooruit te helpen en de gehele dagtaak van een goed landbouwer vergt, zien we dat deze oppervlakte grond door verweerder sub 3 verknoeid wordt, uit zijn verband losgerukt is en aan de arbeid van allerhande onbekwame derde werklieden toevertrouwd wordt, om tot slot van rekening fictief voor een vijfde deel te tellen in de bedrijfsactiviteiten van verweerder sub 3. Hier staan we voor een flagrante overtreding van de landpachtwet en het attest van de controle van belastingen ten spijt mag noch kan deze verweerder als landbouwer beschouwd worden. Een dergelijk attest is niet alleen irrelevant maar volkomen waardeloos ter zake. En wat meer is, verweerder sub 3 onttrekt wetens en willens ongeveer 5 ha land van het pachtgoed aan alle landbouwactiviteit door deze oppervlakte ten dienste te stellen van verweerder sub 2, zijn broeder, die, buiten alle landbouwexploitatie, deze gronden gebruikt voor het houden van paarden, welke dieren, volgens de verklaringen van verweerder sub 3

meestal bestemd zijn voor de voortverkoop of voor het slachten; een dergelijk gebruik valt niet onder toepassing van de landpachtwet, vermits het hier niet gaat om landbouw en de gebruiker geen landbouwer is, noch een landbouwbedrijf bezit. Wij staan hier voor een veearts, ter zake verweerder sub 2, die aan paardenkweek voor eigen gebruik doet, binnen welke activiteit hij handelsdaden stelt, zonder handelaar te zijn en wat met de deontologische regels van zijn beroep weinig past. Het systeem door de verweerders gezamenlijk uitgebouwd komt neer op een omzeiling van de wet, tot nadeel van de verpachter. Zo moet beslist worden dat verweerder sub 1 en verweerder sub 3 hoofdelijk gehouden blijven, tot alle verplichtingen, die uit deze pacht ontstaan zijn en dat eiser, als verpachter, de naleving dezer kan eisen zo van de pachtoverdrager als van de pachtovernemer; dat verweerder sub 1 de facto geen landbouwer meer is; dat verweerder sub 3 zware inbreuken op de landpachtwet gepleegd heeft en nog steeds pleegt, nl. art. 29 van deze wet niet in acht neemt, zoals hierboven werd uiteengezet; dat verweerder sub 2 niet als pachtovernemer beschouwd kan worden, het nooit geweest is, noch minder een onderpachter, doch een gebruiker van een groot deel van het pachtgoed, buiten alle landbouwactiviteiten om en voor eiser zonder recht noch titel het goed bezet. Deze zware tekortkomingen hebben de verbreking van de pachtovereenkomst tot sanctie, en ze leiden tot schadevergoeding in het voordeel van de verpachter, indien deze schade door toedoen van de pachter geleden heeft; aan de verweerder sub 2 moet als gebruiker zonder recht noch titel het land door hem bezet onteigend worden en hij moet dit verlaten.

Wat de schade betreft

Zo pachtverbreking in nadeel van de pachter, wegens zijn schuld ontstaat, dan heeft de verpachter het recht om schadevergoeding te vorderen. Ter zake wordt door eiser een schadevergoeding van 75.000 frank in totaal gevorderd, verminderd tot 50.000 frank. Eiser-verpachter moet het bewijs leveren dat hij effectief schade geleden heeft door toedoen van de pachter; het bestaan ervan wordt niet vermoed (cf. De Page, Compl. IV, nr. 808, blz. 468). Hier kan terecht van werkelijke schade gesproken worden door de onttrekking aan iedere landbouwactiviteit van een groot deel van de gepachte goederen, ongeveer 5 ha, door de schuld van de pachter en tevens door het irrationeel exploiteren van de overige landbouwgronden en deze te laten bewerken door landbouwonbekwame aannemerswerklieden, in dienst van het aannemersbedrijf van verweerder sub 3. In het eerste geval ondergaan de weiden een depreciatie in hun landbouw-economische mogelijkheden en in het behoud van hun grondkwaliteit; in het tweede geval ontstaat er schade door de onverantwoorde bewerking en exploitatie die niet volgens de vereisten van een gezonde landbouweconomie ingesteld zijn; in hun geheel beschouwd zijn de pachtgoederen uit hun verband gerukt, waar zij normaal op elkaar afgestemd hadden moeten blijven en een volwaardig bedrijf hadden moeten uitmaken. De schade door eiser hierdoor geleden zal door ons op 40.000 frank vastgesteld worden. Alle overige besluiten door partijen voorgebracht o.m. het aanbieden door verweerder sub 3 te bewijzen door getuigen dat hij de gepachte goederen zelf bewerkt, dat hij de overname van het bedrijf van zijn vader gedaan heeft, het bevelen aan ver-

weerder van het voortbrengen van de facturen van het loonwerk, de aansluiting van de arbeiders bij de R.M.Z. en dies meer, moeten als noch dienend en noch passend en veel meer nog als dilatoir en inoperant verworpen worden.

(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 10 november 1976

Arbeidsovereenkomsten bedienden—Einde van de overeenkomst—Overmacht—Totale vernietiging van de werkplaatsen door brand—Uitkering van verzekeringsvergoeding aan werkgever zonder invloed.

Het bestreden arrest (Arbh. Brussel, 19 september 1975) stelt vast dat de werkplaatsen en het exploitatiematerieel van verweerster in cassatie helemaal werden vernield en dat het totaal onmogelijk was om de arbeidsovereenkomst verder uit te voeren; het verwerpt de vordering van eiser tot cassatie, werkloos gestelde bediende, die de wettelijke vergoeding wegens onregelmatige beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst eist, aanvoerende dat de belemmering om de arbeidsovereenkomst uit te voeren feitelijk slechts van tijdelijke aard was geweest, aangezien de werkgever enkele maanden later van de verzekering vergoedingen had ontvangen waarmee hij het bedrijf had kunnen wederoprichten, wat hij evenwel niet heeft gedaan. Het cassatieberoep van eiser wordt op de volgende gronden afgewezen:

"In zoverre het middel zich beroept op de schending van de artikelen 1147, 1148 van het Burgerlijk Wetboek, 5 sexes van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract:

"Overwegende dat het arrest, enerzijds, van oordeel is dat uit het geheel van de erin vermelde vaststellingen volgt dat verweerster geen enkele fout kan worden toegeschreven bij het ontstaan van de brand die dus gewoonweg toevallig van aard is; dat het ongeval de werkplaatsen en het exploitatiematerieel helemaal heeft vernield;

"Dat het arrest er, anderzijds, op wijst dat eiser vruchteloos betoogt dat verweerster enkele maanden later van haar verzekeringsmaatschappij vergoedingen heeft ontvangen waarmee zij haar bedrijf kon wederoprichten, wat zij opzettelijk niet heeft gedaan;

"Overwegende dat het arrest, na te hebben vastgesteld dat het ongeval de werkplaatsen en het exploitatiematerieel van verweerster helemaal had vernield en dat daaruit een onoverkomelijke belemmering was ontstaan om de overeenkomst verder uit te voeren, hieruit kon afleiden dat het ongeval een einde heeft gemaakt aan de arbeidsovereenkomst voor bedienden en dat er geen rekening diende te worden gehouden met de nadien betaalde verzekeringsvergoeding, daar deze uitkering ten deze zonder invloed is op het bestaan van de vreemde oorzaak en op de rechtsgevolgen die ze heeft doen ontstaan in verband met de tussen de partijen bestaande overeenkomst;

"Dat het middel niet kan worden aangenomen."

(Voorzitter: de h. Polet—Raadsheer-rapporteur: de h. Closon—Advocaat-generaal: de h. Krings—Advocaat: mr. Dassesse—In de zaak: V. t/ P.V.B.A. V.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 1 december 1976

Werkloosheid—Beslissing over het recht op uitkeringen—Onvoldoende arbeidsdagen—Te late doorzending van uitkeringskaart aan uitbetalingsinstelling—Gevolgen m.b.t. het recht op uitkeringen.

In een geval waarin de werkloosheidsuitkeringen geweigerd werden omdat de werkloze niet het vereiste aantal ar-

beidsdagen gepresteerd had (artt. 118-122 Werkloosheidsbesluit), besliste het Arbeidshof te Luik, afd. Hasselt, bij arrest van 28 februari 1974 dat de belanghebbende geen aanspraak had op uitkeringen hoewel de directeur van het gewestelijk bureau van de R.V.A. in casu te laat de uitkeringskaart aan de uitbetalingsinstelling had doen geworden en art. 193 van het Werkloosheidsbesluit bepaalt dat in zulk geval de instelling gemachtigd is uitkeringen te doen — wat in concreto evenwel niet gebeurd was — en dat de beslissing van de directeur enkel uitwerking heeft vanaf de maandag van de week waarin de uitkeringskaart werd toegezonden aan de uitbetalingsinstelling.

Het cassatieberoep van de werkloze wordt verworpen.

"...

"Overwegende dat het arrest dat de partijen het erover eens zijn dat eiseres niet voldoet aan de vereisten van de artikelen 118 en 120 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid en dat de directeur van het gewestelijk bureau, die moest beslissen ingevolge een aanvraag om uitkering, de uitkeringskaart niet binnen de in artikel 191 bepaalde termijn aan de uitbetalingsinstelling heeft bezorgd;

"Overwegende dat krachtens artikel 193 de bedoelde vertraging de uitbetalingsinstelling de gelegenheid gaf vanaf de datum bepaald overeenkomstig artikel 192 uitkeringen uit te betalen tot het bedrag dat de directeur zou hebben vastgesteld, indien hij uitkeringen had toegekend; dat echter in onderhavig geval niet wordt aangevoerd dat de uitkeringsinstelling van deze mogelijkheid gebruik heeft gemaakt;

"Overwegende dat de vertraging niet kan meebrengen dat eiseres moet worden beschouwd als hebbende voldaan aan de vereisten van de artikelen 118 tot 122;

"Overwegende dat artikel 193 weliswaar bepaalt dat de beslissing van de directeur uitwerking heeft vanaf de maandag van de week tijdens welke de uitkeringskaart aan de uitbetalingsinstelling is overgemaakt, maar dat deze bepaling slechts van toepassing is in het geval dat de uitbetalingsinstelling uitkeringen heeft toegekend;

"Dat het middel faalt naar recht."

(Voorzitter: de h. Naulaerts—Raadsheer-rapporteur: de h. Janssens—Advocaat-generaal: de h. Lenaerts—Advocaten: mrs. Bützler en Simont—In de zaak: B. t/ Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 22 februari 1977

Valsheid in geschrifte—Getuigenschrift—Vals attest van geneesheer voor vrijstelling van dienst—Bijzonder opzet van art. 204 Sw.

Eiser tot cassatie, een arts, werpt op dat het bestreden arrest (Hof Gent, 20 oktober 1976) hem ten onrechte wegens overtreding van art. 204 Sw. heeft veroordeeld om de enige reden dat "hij de bedoeling had aan D. een voordeel te verschaffen waarvan hij (eiser) op het ogenblik van de aflevering van het attest wist dat het niet gerechtvaardigd was". Hij voert aan dat het willens en wetens verschaffen van een voordeel aan een ander niet het karakter van bedrieglijk opzet heeft. Het middel wordt als volgt verworpen:

"Overwegende dat, na erop gewezen te hebben dat eiser, hoewel hij D. op 1 oktober 1974 niet had onderzocht of zelfs maar gezien, geattesteerd heeft betrokkene op 1 oktober 1974 te hebben onderzocht en te hebben vastgesteld dat hij niet in staat was te werken van 1 tot 6 oktober 1974, het arrest oordeelt dat hij daarbij als aangenomen geneesheer van het leger en de rijkswacht te X, die de precieze gevolgen kende van het afgeleverde attest, de bedoeling had aan D. een voordeel te verschaffen waarvan hij op het ogenblik van de aflevering van het attest wist dat het niet gerechtvaardigd was, namelijk hem vrijstelling van dienst te verlenen van 1 tot en met 6 oktober 1974;

"Dat het arrest zodoende het bestaan van het door artikel 204 van het Strafwetboek vereiste bijzonder opzet vaststelt en zijn beslissing wettelijk rechtvaardigt;

"Dat, in zoverre, het middel niet aangenomen kan worden;

"Dat voor het overige het middel erop neerkomt de feitelijke en derhalve onaantastbare beoordeling van de rechter te bekritisieren en in zoverre niet ontvankelijk is."

(Voorzitter: de h. Wauters—Raadsheer-rapporteur: ridder de Schaetzen—Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts—Advocaat: mr. Matthys—In de zaak A.)

NOOT—Zie ook Cass. fr., 6 juni 1834, Dalloz, *Répertoire méthodique et alphabétique de législation*, Tw. "Faux", nr. 388; Cass. fr., 6 mei 1836, Dalloz, *Rép.*, Tw. "Faux", nr. 386; Hof Luik, 27 juni 1962, *Jur. Liège*, 1962-63, 18; Cass., 4 november 1963, *Pas.*, 1964, I, 244; J. HAUS, *Principes généraux du droit pénal belge*, 2e ed., 295; J. NYPELS en J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété*, I, 635, nrs. 5-6; G. BELTIENS, *Encyclopédie du droit criminel belge*, I, *Code pénal*, art. 204, nr. 9; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et délits du code pénal*, III, pp. 478-479; A. MARCHAL en J.P. JASPAR, *Droit criminel, traité théorique et pratique*, 3e ed., I, pp. 210-211, nrs. 665-670; J. VAN HALEWIJN en L. DUPONT, *Valsheid in geschriften*, p. 72, nr. 228, A.P.R.; A. MORIN, *Répertoire du droit criminel*, Tw. "Faux", nr. 57-58; A. CHAUVEAU en F. HÉLIE, *Théorie du code pénal*, 2e éd. belge, nrs. 1718-1719; J.F.C. CARNOT, *Commentaire sur le code pénal*, ed. 1835, I, pp. 285-286; A. BLANCHE, *Etudes pratiques sur le code pénal*, III, pp. 546-558; J.M. LEGRAND-VEREND, *Traité de la législation criminelle en France*, 3e ed., I, pp. 191-192; A.F. LE SELLYER, *Traité du droit criminel*, V, pp. 413-418; J. SASSERATH, "Les faux certificats médicaux" *R.D.P.*, 1928, 321; L. SÉGUR, "Du faux commis dans les certificats médicaux", nr. 42 in *Jur. Classeur de dr. pénal et de proc. pén.*; A. ZOUSMANN, "Faux en écritures", nrs. 234-239 in Dalloz, *Rép. dr. pénal et de proc. pén.*; T.J. NOYON, G.E. LANGEMEIJER en J. REMMELINK, *Het wetboek van strafrecht*, art. 228; SCHÖNKE en SCHROEDER, *Strafgesetzbuch*, 17e druk, § 278, p. 1497; H. PREISENDANZ, *Strafgesetzbuch*, 29e druk, § 278, p. 759.

Art. 228 van het Nederlandse Strafwetboek, § 278 van het Duitse en art. 160 van het huidige Franse Strafwetboek komen niet volledig overeen met art. 204 Sw. zodat voorzichtigheid geboden is bij het hanteren van vreemde rechtspraak en doctrine.

A. Vandeplas

Corr. Oudenaarde, 29 april 1977

Verlating van familie—Vonnis van inkomstendelegatie—Uitvoerbaar bij voorraad, maar bestreden door hoger beroep dat nog hangende is—Strafvordering niet ontvankelijk.

Aan de verdachte wordt ten laste gelegd: zich vrijwillig geheel of ten dele onttrokken te hebben aan de gevolgen van de machtiging die op 26 maart 1975 bij vonnis van de Vrederechter te Kruishoutem, waartegen geen verzet of hoger beroep meer openstaat, aan zijn echtgenote werd verleend om bij uitsluiting van hemzelf bij zijn werkgever, het Ministerie van Financiën, een som van 10.000 fr. per maand te ontvangen.

"Overwegende dat er tegen het vonnis van de Vrederechter te Kruishoutem van 26 maart 1975 door beklaagde hoger beroep werd ingesteld, dat steeds hangende is voor de burgerlijke rechtbank van eerste aanleg alhier;

"Overwegende dat derhalve een der bestanddelen vereist bij art. 391bis Sw., nl. dat de rechterlijke beslissing niet meer vatbaar is voor verzet of hoger beroep, niet is vervuld;

"Het feit dat bovenvermeld vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande hoger beroep of verzet, werd verklaard, wijzigd hieraan niets, aangezien dergelijke vonnissen buiten de toepassing van art. 391bis Sw. vallen zolang zij nog vatbaar zijn voor verzet of hoger beroep (zie R.P.D.B., Compl. I, nr. 11; A.P.R., *Verlating van familie*, nr. 119). De straffordering is derhalve niet ontvankelijk."

(Voorzitter: de h. Langerock—Rechters: de hh. Crommar en De Smedt—Openbaar ministerie: de h. Sebrechts—

Advocaten: mrs. Van Driessche en Heerman—In de zaak: T. t/ De R.)

NOOT—1. Luidens art. 1398 Ger.W. kan de rechter de voorlopige tenuitvoerlegging toestaan van het vonnis waarbij hij de onderhoudsplichtige veroordeelt. Deze modaliteit oefent niet de minste invloed uit op de strafbaarheid van het verzuim: het is slechts vanaf het ogenblik dat de veroordeling tot het betalen van onderhoudsgeld niet meer vatbaar is voor verzet of hoger beroep dat de iter criminis aanvangt (R. DECLERCQ, "L'abandon de famille en droit pénal belge", *R.D.P.*, 1953-54, 534; A. KEBERS, "Abandon de famille", nr. 6556 in *Nov.*, *Droit pénal*, III; J.M. MICHIELS, *De verlating van familie in Belgisch en Frans recht*, p. 67, nr. 38; L. DUPONT, *Verlating van familie*, p. 49, nr. 119, A.P.R.).

2. In het Franse strafrecht begint de termijn van twee maanden te lopen vanaf het ogenblik dat de beslissing uitvoerbaar wordt (Cass. fr., 2 februari 1956, *J.C.P.*, 1956, II, 9238 met noot van G.M.; E. DE GAUDIN DE LAGRANGE, "Abandon de famille", nrs. 24-27 in Dalloz, *Répertoire de droit pénal et de procédure pénale*). Art. 357-2 van het Franse Strafwetboek verschilt dus enigszins van ons art. 391bis Sw.

3. In Nederland kan de grove verwaarlozing van de onderhoudsplicht slechts aanleiding geven tot strafvervolgning op grond van art. 255 Sw. indien de onderhoudsgerechtigde hierdoor in een hulpeloze toestand werd gebracht (T.J. NOYON, G.E. LANGEMEIJER en J. REMMELINK, *Het wetboek van strafrecht*, art. 228; A.A.L. MINKENHOF, *Onderhoudsplicht*, pp. 155-157). Er bestaat wel een tendens om ernst te maken met de strafbaarstelling, maar daarvoor is een wetswijziging noodzakelijk.

4. Voor Duitsland geldt een bijzondere regeling: de ontzekking aan de onderhoudsplicht is slechts strafbaar wanneer de overheid heeft moeten optreden om vreemde hulp te zoeken (§ 361 StGB). Voor meer bijzonderheden wordt verwezen naar SCHÖNKE en SCHROEDER, *Strafgesetzbuch*, 17e druk, § 361; H. PREISENDANZ, *Strafgesetzbuch*, 29e druk, § 361; C. EGGERT, *Der strafrechtliche Schutz des gesetzlichen Unterhaltsanspruchs*).

A. Vandeplas

EUROPEES RECHT

Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(27 juni - 8 juli 1977)

Zaak 11/77 — Patrick/Ministre des Affaires culturelles — prejudiciële zaak — 28.6.1977 — *Vrijheid van vestiging*

Na de zaken 2/74 (Reyners) en 71/76 (Thieffry), die betrekking hadden op advocaten, wordt het Hof thans gevraagd om uitlegging van de artikelen 52-54 E.E.G.-Verdrag in verband met de vrijheid van vestiging van architecten.

De heer Patrick, van Britse nationaliteit en gediplomeerde van de Architectural Association, wenste zijn beroepsdomicilie te verplaatsen naar Frankrijk en verzocht toestemming om daar het beroep van architect te mogen uitoefenen.

Zijn verzoek werd echter door de Ministre des affaires culturelles verworpen bij beschikking van 9 augustus 1973 op grond dat een dergelijke machtiging naar de letter van de wet van 31 december 1940 nog steeds slechts in uitzonderingsgevallen wordt verleend wanneer geen wederkerigheidsovereenkomst ter zake bestaat tussen Frankrijk en het land van herkomst van de betrokkene.

Nu ter zake geen overeenkomst tussen de Lid-Staten van de EEG en met name tussen Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk

bestaat, kan het EEG-Verdrag daarvoor niet in de plaats treden, immers de artikelen 52-58 inzake de vrijheid van vestiging verwijzen naar uitvoeringsrichtlijnen van de Raad die nog niet zijn vastgesteld.

In deze zaak vraagt het tribunal administratief te Parijs het Hof of «bij de stand van het gemeenschapsrecht op 9 augustus 1973 een Brits onderdaan gerechtigd was ten zijnen behoeve het recht van vestiging in te roepen om in een Lid-Staat der Gemeenschap het beroep van architect uit te oefenen».

Het Hof verwierp de redenering dat de rechtstreekse werking van artikel 52 wordt opgeheven doordat de Raad heeft nagelaten de in de artikelen 54 en 57 voorziene richtlijnen vast te stellen.

Het Hof overwoog dat na het verstrijken van de overgangsperiode de in het hoofdstuk betreffende het recht van vestiging voorziene richtlijnen overbodig geworden zijn voor het inwerkingtreden van de regel betreffende de gelijkstelling met eigen onderdanen, aangezien dit thans rechtstreeks uit het Verdrag zelf voortvloeit. Voor de nieuwe Lid-Staten en hun onderdanen heeft het beginsel van artikel 52 volledige rechtskracht vanaf de inwerkingtreding van bedoeld Verdrag in die Lid-Staten, dat wil zeggen 1 januari 1973.

Het Hof besliste dat vanaf 1 januari 1973 de onderdanen van nieuwe Lid-Staten die diploma's bezitten die zijn erkend door de bevoegde autoriteiten van de Lid-Staat van vestiging, en die gelijkwaardig zijn aan in die Staat afgegeven en voorgeschreven diploma's, het beroep van architect kunnen uitoefenen onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die Staat, zonder dat nadere voorwaarden kunnen worden gesteld.

Daarmee droeg het Hof — om in de stijl van de zaak te blijven — een nieuw steentje bij tot de vrijheid van vestiging, één der steunpilaren van de Gemeenschap.

Zaak 118/76 — Balkan-Import-Export/Hauptzollamt Berlin-Packhof — prejudiciële zaak — 28.6.1977 — *Algemene rechtsbeginselen*

Deze prejudiciële zaak betreft de vraag welke rechtsregelen of rechtsbeginselen gelden op het stuk van de vrijstelling om redenen van billijkheid van monetaire compenserende bedragen gegeven bij invoer van landbouwprodukten uit derde landen.

De aan het Hof gestelde vragen komen voort uit een geding voor het Finanzgericht Berlin betreffende de heffing van compenserende bedragen bij invoer van schapenkaas uit Bulgarije.

Voordien had het Hof zich in een prejudiciële zaak uitgesproken omtrent de uitlegging en de geldigheid van de verorderingsbepalingen waarop deze zaak betrekking heeft en voor recht verklaard dat niet gebleken was van gegronde bezwaren tegen de geldigheid van 's Raads verordening nr. 974/71 en de uitvoeringsverordeningen der Commissie (zaak 5/73, Balkan, Jurisprudentie 1973, blz. 1091). Na dit arrest verzocht verzoekster in het hoofdgeding om vrijstelling van de van haar verlangde compenserende bedragen, omdat betaling ervan in casu zou leiden tot een resultaat dat tegen de doelstellingen van het gemeenschapsrecht zou indruisen, hetgeen zou moeten worden verholpen door toepassing van de beginselen, gehuldigd in de algemene belastingwetgeving. Dit verzoek werd door de douane afgewezen, waarna verzoekster in beroep is gekomen bij het Finanzgericht te Berlin, dat het Hof een aantal prejudiciële vragen heeft gesteld.

In de eerste plaats wordt gevraagd of de douane het recht c.q. de plicht heeft om op verzoeken om vrijstelling — om redenen van billijkheid — van naar gemeenschapsrecht verschuldigde belastingen — in casu monetaire compenserende bedragen — de voorschriften van het nationale recht toe te passen.

Zeër in het kort komt de verdeling der bevoegdheden tussen de Gemeenschap en de Lid-Staten ten aanzien van het instellen en heffen van de litigieuze belasting hierop neer :

Alle vragen betreffende de grondslag, de heffingsvoorwaarden en de hoogte van de litigieuze belasting zijn in het gemeenschapsrecht vastgelegd, doch de inning en de daarmee samenhangende

formaliteiten zijn opgedragen aan de bevoegde administratieve instanties der Lid-Staten.

De toepassing van een billijkheidsvoorschrift dat is voorzien in de nationale wetgeving kan eventueel worden overwogen, zij het onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat daardoor geen wijziging in de draagwijdte van het gemeenschapsrecht wordt gebracht.

Het Hof verklaarde voor recht dat de nationale douane op een verzoek om vrijstelling — om redenen van billijkheid — van gemeenschapsrechtelijke belastingen — in casu monetaire compenserende bedragen — de voorschriften van zijn nationale recht niet mag toepassen zodra aan zodanige toepassing gevolgen zijn verbonden voor de doorwerking van het gemeenschapsrecht inzake de belasting.

De tweede vraag luidt of een gemeenschapsrechtelijke grondslag bestaat voor een vrijstelling — om redenen van billijkheid — van de monetaire compenserende bedragen. Het Hof antwoordde dat zodanige grondslag ontbreekt.

Zaak 27/77 — Cargill/Office des Céréales

Op verzoek van het Tribunal administratief te Parijs om een prejudiciële beslissing inzake de geldigheid van verordening nr. 2042/73 van de Commissie houdende overgangsmaatregelen voor de toepassing van het op 4 juni 1973 ingevoerde nieuwe stelsel van monetaire compenserende bedragen (P.B. nr. L 207, blz. 34).

Zaak 29/77 — Roquette/Frankrijk

Verzoek van het Tribunal te Rijssel om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 1 van verordening nr. 974/71 betreffende bepaalde conjunctuurpolitieke maatregelen (monetaire compenserende bedragen).

Uitgave : Informatiedienst van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen — Postbus 1406 — Luxemburg.

Zaken 114/76, 116/76, 119/76 en 120/76 — Bela Mühle Josef Bergmann KG/Crows-Farm GmbH & Co KG (Bondsrepubliek Duitsland), Granaria B.V./Hoofdproduktschap voor Akkerbouwprodukten (Nederland), Olmühle AG/Hauptzollamt Hamburg-Waltershof (Bondsrepubliek Duitsland), Firma Kurt A. Becher/Hauptzollamt Bremen-Nord (Bondsrepubliek Duitsland) 5.7.1977 — prejudiciële zaken — Magere melkpoeder

In deze vier zaken wordt het Hof van Justitie gevraagd om een prejudiciële beslissing over de geldigheid van verordening nr. 563/76 van de Raad van 15 maart 1976, inzake de verplichting tot aankoop van magere-melkpoeder dat in het bezit is van de interventiebureaus en wordt bestemd voor vermenging in diervoeder.

Het Hof besliste in identieke bewoordingen dat bedoelde verordening *ongeldig is*, op grond van de volgende overwegingen :

Verordening nr. 563/76 is vastgesteld op een tijdstip waarop de voorraden magere-melkpoeder, die door de interventiebureaus waren aangekocht ingevolge 's Raads verordening nr. 804/68 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector melk- en zuivelprodukten, zeer groot waren geworden en ondanks de maatregelen om de overproductie van melk af te remmen en de afzet van magere-melkpoeder te vergroten, nog voortdurend toenamen.

Met de regeling van de verordening nr. 563/76, waarvan de geldigheidsduur eindigde op 31 oktober 1976, werd beoogd de voorraden te verminderen door een groter gebruik van de in de

magere-melkpoeder voorkomende eiwitten voor de voeding van dieren.

Met het oog daarop koppelde de verordening de toekenning van steun voor bepaalde eiwithoudende plantaardige produkten alsmede het in het vrije verkeer brengen in de Gemeenschap van bepaalde geïmporteerde voedermiddelen aan de verplichting om zekere hoeveelheden magere-melkpoeder te kopen.

Om de naleving van deze verplichting te verzekeren, werden de toekenning van steun en het in het vrije verkeer brengen afhankelijk gesteld van het stellen van een waarborg of het in bepaalde vorm leveren van het bewijs dat de vereiste hoeveelheden magere-melkpoeder waren aangekocht en gedatureerd.

Uit verordening nr. 753/76 van de Commissie houdende uitvoeringsbepalingen inzake de verkoop van magere-melkpoeder bestemd voor verwerking in diervoeder blijkt dat de verkoopprijzen van de magere-melkpoeder in het bezit van de interventiebureaus en de denatureringskosten die voor rekening van de koper kwamen in verhouding tot de marktprijs van sojakoeken, een plantaardig produkt van vergelijkbare voedingswaarde als magere-melkpoeder, een verplichting tot aankoop van magere-melkpoeder inhielden tegen een prijs overeenkomend met driemaal de *voederwaarde*.

De waarborg, die slechts na overlegging van het bewijs van aankoop van een bepaalde hoeveelheid magere-melkpoeder werd vrijgegeven, was op een zo hoog niveau vastgesteld, dat het eventuele verval ervan een nog *grotere invloed had op de prijs van de diervoeders dan de prijsopslag als gevolg van de aankoop van magere-melkpoeder*.

De verordening bepaalde dat voor de contracten gesloten vóór de dag van haar inwerkingtreding, de aan de regeling verbonden lasten door de successieve kopers van de betrokken produkten moesten worden gedragen.

De verordening bevatte geen overeenkomstige bepaling die de verbruikers van diervoeders, zoals kippen- en varkenshouders, de mogelijkheid bood de prijsstijging in de prijzen van hun produkten door te berekenen.

De geldigheid van deze regeling is onder meer aangevochten op grond van schending van de in artikel 39 van het Verdrag omschreven doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, van het in artikel 40, lid 3, tweede alinea, verankerde discriminatieverbod, alsmede van het beginsel van evenredigheid tussen het beoogde doel en de aangewende middelen. Deze grieven moeten, gezien hun nauwe samenhang, tezamen worden onderzocht.

Volgens artikel 39 heeft het gemeenschappelijk landbouwbeleid ten doel de rationele ontwikkeling van de landbouwproductie, het verzekeren van een redelijke levensstandaard aan de gehele landbouwbevolking, de stabilisering van de markt, het veilig stellen van de voorziening en de verwezenlijking van een redelijk prijsniveau bij de levering aan de verbruikers.

Al veroorlooft artikel 39 bij het uitzetten van het gemeenschappelijk landbouwbeleid een ruime keuze van oriëntatie- en interventie maatregelen, niettemin moet de gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten zich volgens artikel 40, lid 3, tweede alinea, beperken tot het nastreven van de zojuist genoemde doelen.

Bovendien bepaalt artikel 40, lid 3, tweede alinea, dat de gemeenschappelijke marktordening «elke discriminatie tussen producenten en/of verbruikers van de Gemeenschap (moet) uitsluiten».

Aldus verschaft de formulering van de doelstellingen in artikel 39, tezamen met de bepalingen van artikel 40, lid 3, tweede alinea, positieve zowel als negatieve criteria waaraan de wettigheid van de ter zake genomen maatregelen kan worden getoetst.

De bij verordening nr. 563/76 ingevoerde regeling was een tijdelijke maatregel om het hoofd te bieden aan de gevolgen van een hardnekkig gebrek aan evenwicht in de gemeenschappelijke marktordening van de sector melk- en zuivelprodukten.

Deze regeling onderscheidde zich hierdoor, dat niet slechts aan de producenten in de melksector, doch ook en vooral aan de

producenten in andere landbouwsectoren, een economische last werd opgelegd bestaande in een aankoopverplichting met betrekking tot bepaalde hoeveelheden van een voederprodukt, zulks tegen een vastgestelde prijs die driemaal zo hoog was als de prijs van de vervangingsprodukten.

Een aankoopverplichting tegen een zo onevenredig hoge prijs komt neer op een discriminerende verdeling van lasten over de verschillende landbouwsectoren.

Bovendien was zodanige verplichting niet noodzakelijk ter bereiking van het beoogde doel, te weten de afzet van de voorraden magere-melkpoeder.

Derhalve was zij in het kader van de verwezenlijking van de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid niet gerechtvaardigd.

Het Hof besliste derhalve dat verordening nr. 563/76 ongeldig is.

Zaak 6/77 — Schouten/Hoofdproduktschap voor Akkerbouwprodukten — prejudiciële zaak — 6.7.1977 — *Gemeenschappelijk landbouwbeleid*

Schouten B.V. voerde in augustus 1974 verscheidene partijen mais in met certificaten met zogenaamde vaststelling vooraf. Aan de hand van deze certificaten berekende het Hoofdproduktschap voor Akkerbouwprodukten de toe te passen heffing; daartoe paste het eerst de heffing, geldend op de dag van indiening van de aanvraag van het certificaat aan, uitgaande van de tijdens de maand van invoer geldende drempelprijs, en paste vervolgens op deze heffing de in artikel 2 van verordening nr. 140/76 bedoelde premie toe. Schouten bracht hiertegen in dat deze berekeningswijze niet juist was, omdat bij juiste uitlegging van de betrokken bepalingen eerst de premie moest worden toegepast op de heffing van de dag van aanvraag van het certificaat en deze heffing vervolgens moest worden aangepast aan de in de maand van invoer geldende drempelprijs.

Het College van Beroep voor het Bedrijfsleven legde het Hof van Justitie de volgende prejudiciële vraag voor:

«Moet artikel 15, lid 2, van verordening nr. 120/67/EEG van de Raad aldus worden uitgelegd, dat een wijziging van de in de maand van invoer in de Gemeenschap geldende drempelprijs ten opzichte van de drempelprijs die gold op de dag van de indiening van de aanvraag van het certificaat, leidt tot een dienovereenkomstige aanpassing van de op laatstgenoemde dag geldende heffing — de gefixeerde heffing — verhoogd met de premie, dan wel tot een dienovereenkomstige aanpassing van uitsluitend die heffing, zodat de premie ongeacht de aard en de omvang van de wijziging van de drempelprijs, immer ten volle is verschuldigd.»

Het Hof verklaarde voor recht dat

«artikel 15, lid 2, van verordening nr. 120/67/EEG van de Raad aldus moet worden verstaan dat een wijziging van de in de maand van invoer in de Gemeenschap geldende drempelprijs een aanpassing meebrengt van de op de dag van indiening van de aanvraag van een certificaat geldende heffing, verhoogd met het premiebedrag.»

MEDEDELINGEN

De onderzoeksraad voor de zeevaart bestaat vijftig jaar.
Taak en betekenis van deze raad

Op 20 juni 1977 werd tijdens een openbare zitting in het gerechtsgebouw aan de Waalse kaai te Antwerpen de installatie, precies vijftig jaar geleden, van de bij de Wet van 30 juni 1926 opgerichte Onderzoeksraad voor de Zeevaart plechtig herdacht.

Het woord werd gevoerd door de voorzitter, de heer J. Paës,

ere-kamervoorzitter in het Hof van Beroep te Brussel en door de rijkscommissaris, de heer J. Pluymers.

De voorzitter bracht allereerst hulde aan de twee eerste voorzitters, de raadsheren Hodüm (van mei 1927 tot februari 1930) en Poll (van april 1930 tot 11 november 1955), de onder-voorzitters Van Der Heyden, Anthonissen en De Preter, de rijkscommissarissen De Vos (1927-1931) en Descamps (1931-1939) en de griffiers Verhees en Van de Mosselaer. Vervolgens schetste hij in grote trekken de geschiedenis van de Onderzoeksraad. In 1909 werd door Franck een wetsvoorstel ingediend strekkende tot de oprichting van een «Tribunal d'Amirauté» met disciplinaire bevoegdheid over de kapiteins en officieren van de Belgische zeeschepen, over de officieren van de staatsmarine en de zeepiloten en binnen de territoriale wateren over vreemde zeeofficieren, in dienst van vreemde schepen. Deze admiraliteitsrechtbank zou ook politiestrafen mogen opleggen en zelfs met het akkoord van de partijen scheidsrechterlijke opdrachten vervullen. De mogelijkheid van aanstelling als burgerlijke partij werd aanvaard.

In hetzelfde jaar 1909 werd in Nederland bij de Wet van 1 juli 1909 de «Raad voor de scheepvaart» opgericht. Soortgelijke instellingen bestonden reeds in Engeland (Court of Enquiries van de Board of Trade), in Duitsland (Seeämter), in Frankrijk (Tribunal Maritime Commercial).

Het wetsvoorstel Franck stuitte op heftige tegenstand van alle betrokken middelen en kwam in de Kamer nooit ter sprake.

In 1911 publiceert de op 28 oktober 1909 opgerichte Belgische Redersvereniging een «Examen de la proposition de loi instituant un tribunal disciplinaire de la marine marchande ou Tribunal d'Amirauté», waarin de nadruk gelegd wordt op het door alle zeevaartmiddelen gewenste louter disciplinaire karakter van een dergelijke rechtbank. In 1912 volgt de oprichting van het Bestuur van het Zeewezen, waarin de verschillende over verschillende departementen verspreide diensten worden opgenomen, en dat alleen onder het Ministerie van Verkeerswezen zal ressorteren. In samenwerking met de juridische dienst van dit bestuur wordt door de «Hoge Marine-raad» in 1913 een voorontwerp opgesteld. Het is echter slechts na de oorlog dat door een commissie in de schoot van de Hoge Marineraad een wetsontwerp werd uitgewerkt, dat uiteindelijk tot de totstandkoming van de Wet van 30 juni 1926 heeft geleid.

De Onderzoeksraad heeft tot 31 december 1976 1418 onderzoeken verricht, 1843 zittingen gehouden en 1378 beslissingen uitgesproken.

Nadat voorzitter Paës de leden van de onderzoeksraad, waaronder de ondervoorzitters Van der Cruyssen en Gepts en de griffier E. Wuyts voor de toewijding waarmede zij hun diverse functies vervullen had bedankt werd door rijkscommissaris Pluymers een uiteenzetting gegeven over de verschillende taken van de Onderzoeksraad.

Mede wegens het praktisch belang van deze uiteenzetting worden de voornaamste passages ervan hierna overgenomen.

De Onderzoeksraad voor de Zeevaart heeft een driedubbele opdracht die essentieel gericht is op het bevorderen van de veiligheid van schip en bemanning. Hij is niet zoals soms wordt gedacht alleen maar een tuchtraad. Wel heeft hij er een tekenend kenmerk van, nl. dat hij beperkt is tot een bepaalde groep, die van de zeelieden, en de beoordelingen van de Raad collegiaal door zeelieden worden gedaan.

De opdracht van de Raad bestaat er hoofdzakelijk in de oorzaken en de omstandigheden op te sporen en vast te stellen van de zeevaartongevallen die de Belgische schepen betreffen.

Bovendien treedt hij disciplinair op tegen dek- en machine-officieren die te kort gekomen zijn aan beroepsbekwaamheid of aan hun beroepsplichten en de goede faam van het zeeliedencorps in het gedrang brengen, zelfs bij afwezigheid van enig ongeval.

Tenslotte neemt de Raad kennis van het beroep tegen de beslissingen van de zeevaartsinspectiedienst, nl. wanneer hij veiligheids-certificaten of toelatingen tot afvaart aan een schip zou weigeren. Vermeld zij dat de zeevaartsinspectiedienst een schip, dat naar zijn oordeel niet aan de essentiële voorwaarden van veiligheid voldoet, slechts in de haven mag aanhouden na machtiging van de Voorzitter van de Onderzoeksraad, de kapitein en/of de scheepseigenaar behoorlijk gehoord.

De Raad die een louter administratief rechtscollege is, is samengesteld uit een voorzitter en vier bijzitters, per geval aangewezen uit een lijst van door de Koning benoemde bijzitters. Hij wordt aangevuld door een griffier en een rijkscommissaris.

De Raad is in twee Kamers verdeeld: een voor de koopvaardij en een voor de zeevisserij, de eerste houdt gewoonlijk zitting te Antwerpen, de tweede te Oostende.

De voorzitter is een magistraat. De bijzitters moeten gedeeltelijk

gebreveteerde kapiteins ter lange vaart of ter kustvaart zijn en gedeeltelijk gebreveteerde werktuigkundigen. Zij moeten in die hoedanigheid hebben gevaren. Bovendien kunnen bijzondere bijzitters worden benoemd omwille van hun bijzondere bevoegdheid. De Rijkscommissaris moet doctor in de rechten zijn. Er zijn ook ondervoorzitters, toegevoegde griffiers en een adjunct-rijkscommissaris benoemd. Behoudens specifieke regelen zijn allen onderworpen aan de wet op de rechterlijke inrichting.

De uitspraken van de Raad, op vordering of advies van de Rijkscommissaris, zijn niet bindend voor de gewone rechtscollages, noch de strafrechtelijke noch de burgerlijke. In heel wat gevallen is evenwel gebleken dat deze collages die uitspraken als deskundige expertises, resp. als adviezen in soms zeer technische problemen aanmerken.

Op die uitspraken wordt ook — vooral in de zeevisserij — door verzekeringsmaatschappijen een beroep gedaan.

Op te merken is dat de wet uitdrukkelijk verbiedt zich bij de Raad als burgerlijke partij aan te stellen.

De rechtspleging die in grote lijnen deze van de gewone rechtbanken volgt, vertoont evenwel enkele kenmerken die eigen zijn aan de Raad. Zo wordt het systeem van «cross-examination» toegepast, waarbij zowel de bijzitters en de rijkscommissaris, als de betrokken zeeman of zijn advocaat rechtstreeks aan de getuigen vragen mogen stellen.

De Raad mag zelfs zijn onderzoek aan boord van het schip verrichten indien dit nuttig zou blijken om bepaalde vaststellingen te doen. Hij mag ook aan sommige van zijn leden opdracht geven verklaringen ten huize af te nemen van getuigen die niet in staat zijn voor de Raad te verschijnen.

De uitspraken van de Raad zijn niet vatbaar voor hoger beroep. Zij kunnen evenwel bestreden worden voor het Hof van Cassatie.

Een tuchtmaatregel van de Raad kan niet het voorwerp uitmaken van genaderrecht. Wel bestaat de mogelijkheid dat de zeeman die een tuchtmaatregel oplep van de Raad herstel in eer en rechten kan bekomen, behalve voor de maatregel waarbij definitief zijn brevet werd ingetrokken. Een dergelijk herstel kan slechts worden toegestaan indien de betrokkene gedurende 5 jaren, volgend op zijn bestraffing, blijkbaar bewijzen van vlijt en bekwaamheid heeft gegeven.

De tuchtmaatregel is geen straf. Hij kan zelfs worden toegepast wanneer een straf voor dezelfde feiten reeds zou zijn uitgesproken. Hier kan de regel non bis in idem niet ingeroepen worden.

In dit verband wordt er op gewezen dat in het Tucht- en Strafwetboek voor de Koopvaardij en de Zeevisserij van 1928, voor de zeeman onverschillig van welke rang, wel straffen zijn bepaald voor wel omschreven vergripen tegen de tucht, nl. inhouding van een deel van de gages. Bij herhaling van deze vergripen wordt zelfs een correctie straf toegepast.

De Onderzoeksraad evenwel is slechts bevoegd t.a.v. de officieren dek en machine en ieder persoon — zelfs niet gediplomeerde — die de verantwoordelijkheid draagt van de wacht of belast is met het voeren van een schip.

Hij is niet bevoegd tuchtmaatregelen uit te spreken tegen loodsen die trouwens bij de navigatie alleen een adviserende taak hebben en waarvan de eventuele fouten bij het vervullen ervan door een loodsenraad van het Bestuur van het Zeewezen, waarvan zij agenten zijn, worden beoordeeld.

De in de wet genoemde tuchtmaatregelen zijn: waarschuwing, vermaning, tijdelijke schorsing, en intrekking van brevetten of diploma's, tijdelijke of definitieve ontzetting om in bepaalde functies te varen.

De tuchtmaatregelen worden slechts getroffen op grond van een uitgebreid onderzoek ter zitting en worden in de uitspraak steeds zeer uitvoerig verantwoord door de uiteenzetting van de omstandigheden waarin een betrokkene zich bevond op het ogenblik dat hij de de telastegelegde tekortkoming beging.

Het is juist deze scherpe en deskundige ontleding van de gedragingen van de zeeofficier door zijns gelijken die niet alleen leerrijk is voor de betrokken zeeman doch ook voor de opkomende generatie van zeeofficieren. De uitspraken worden om die reden aan de navigatiescholen medegedeeld en vormen aldus een belangrijke bijdrage tot de opleiding in de plichtenleer van de toekomstige zeeofficier.

Geheel het onderzoek, alsmede de uitspraken van de Raad, hebben om die reden ook in publieke zitting plaats.

Een tuchtmaatregel kan ook uitgesproken worden tegen een vreemde officier aan boord van een Belgisch vaartuig, met dien verstande evenwel dat zijn brevet niet kan geschorst of ingetrokken worden. Deze laatste bevoegdheid behoort immers uitsluitend tot de overheid die het brevet heeft uitgereikt. Dit principe is trouwens uitdrukkelijk bevestigd in de Conventie op de hoge zee van 1958. Ook de Internationale Arbeidsorganisatie huldigt hetzelfde principe.

Wel zal die vreemde officier het recht om aan boord van Belgische schepen te varen tijdelijk of definitief kunnen ontzegd worden. In elk geval wordt de bevoegde overheid van het land waarvan die zeeman een onderdaan is op de hoogte gebracht van de uitspraak.

Gelet op de objectieven van de Raad, worden slechts zeer uitzonderlijk intrekking van een brevet en zelden langdurige schorsingen van brevet uitgesproken.

De ervaring heeft uitgewezen dat het aantal ernstige gevallen van foutieve navigatie met de jaren heeft afgenomen. De analyses van de onderzochte gevallen worden aan de bevoegde diensten van het zeewezen medegedeeld met het oog op de eventuele verbetering van de reglementen op de beveiliging van mensenlevens op zee en op de veiligheidsmaatregelen aan boord van de schepen. Ook de diensten belast met de organisatie en programma's van het zeevaartonderwijs vinden in de uitspraken nuttige aanwijzingen voor eventuele herziening van het onderwijs en de reglementering van de brevetten.

Deze methode van samenwerking is vruchtbaar geweest en heeft nu sedert enkele jaren ook ingang gevonden bij IMCO (de Internationale Maritieme Consultatieve Organisatie) waar nu verslagen over navigatieongevallen door de lid-staten moeten worden ingediend met het oog op het aanpassen of opstellen van internationale reglementen inzake veiligheid.

Ik moge niet nalaten de aandacht te vestigen op het feit dat — steeds zijn opvoedende taak voor ogen — de Raad in heel wat uitspraken, waarbij zelfs de betrokkene buiten zake werd gesteld, aanbevelingen doet zowel aan de kapiteins als aan de rederijen omtrent de door hen in bepaalde omstandigheden aan te nemen houding of te nemen maatregelen. De uitspraken die dergelijke aanbevelingen bevatten worden ter bijzondere aandacht aan de redersverenigingen toegezonden.

Ik wil dit overzicht niet beëindigen zonder speciaal de bijdragen van de zeelieden zelf aan de goede werking van de Raad te vermelden.

Inderdaad, worden de gevallen, die door de Raad zouden moeten onderzocht worden, ter kennis van de rijkscommissaris gebracht, niet alleen door de kapitein die krachtens de reglementering verplicht is alle gevallen en voorvallen te rapporteren in zijn logboek en bij de waterschout. Ook ieder lid van de bemanning kan klacht bij de rijkscommissaris of bij de waterschout indienen.

De waterschouten onderhoren de personen die over een zaak inlichtingen kunnen verschaffen. Hun verslagen worden aan de rijkscommissaris gezonden die daardoor bij machte is na een bijkomend onderzoek het geval bij de Raad aanhangig te maken.

De uitspraken tegen bepaalde zeelieden worden door de waterschout op de steekkaart in het stamregister van de zeelieden genoteerd.

Ook de loodsensverslagen zijn bevorderlijk voor een volledig onderzoek en worden eveneens ambtshalve medegedeeld.

Dank zij deze nauwe en gewetensvolle samenwerking van alle diensten van het zeewezen — waaraan ik vandaag ook hulde wens te brengen — wordt de Raad in staat gesteld zijn driedubbele opdracht in de meest efficiënte voorwaarden en met de grootste waarborgen van objectiviteit te vervullen.

Regionale politiek : Nieuwe middelen voor de Europese gemeenschappen

De Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft zopas bij de Raad van Ministers voorstellen ingediend tot aanpassing van de regionale politiek aan de huidige situatie.

Dit voorstel betekent voor 1978 een verhoging van de financiële middelen van het Regionaal Fonds met ongeveer 5 miljard BF.

Een van de meest zichtbare gevolgen van de economische crisis is het aantal werklozen nl. 5 miljoen zowel in de «sterke» als in de «zwakke» regio's. De Commissie stelt voor :

— de prioriteiten vast te stellen om te bepalen waar de hulp het meest noodzakelijk is ;

— coördinatie van de politiek in de Gemeenschap zonder daarbij haar weerslag op de regio's uit 't oog te verliezen ;

— coördinatie van de regionale politiek van de negen lid-staten : bv. coördinatie van de infrastructuur in de grensgebieden ;

— financiële inbreng van de Gemeenschap : het Regionaal Fonds zou in 1978 over 30 miljard BF beschikken tegen 25 miljard in 1977.

Het Fonds zou opgesplitst worden in twee sectoren :

— de voornaamste middelen zouden worden aangewend tot steun voor de regionale politiek op nationaal vlak zoals in 't verleden volgens de nationale verdelingsquota's ;

— de overige middelen : 13 % van het totaal gaat naar de financiering van specifieke acties (bv. verlaging van de rentevoet met 5 punten voor Leningen aan EGKS, Europese Investeringsbank en andere leningen van de E.G.).

Wat heeft de Europese Gemeenschap tot hiertoe op regionaal vlak gerealiseerd ?

De meest armoedige streken van de Europese Gemeenschap zijn het zuidelijke Italië en het westen van Ierland. De inwoners van gebieden zoals Hamburg, Parijs, Brussel, enz... verdienen een veelvoud van wat in de arme gebieden aan lonen wordt betaald.

De armste regio's splitsen zich in twee categorieën :

— rurale onderontwikkelde regio's ;

— de oude industriële regio's die hun rijkdom haalden uit textiel, kolen en staal.

Hiertoe kan men ook nog enkele regio's uit de periferie van de Gemeenschap rekenen.

Maatregelen van de Gemeenschap

De gemeenschap beschikt over een hele gamma van financiële middelen om hulp en leningen toe te kennen aan de armste regio's. Zo heeft de EGKS (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal) leningen van ongeveer 200 miljard BF toegestaan.

De Europese Investeringsbank (E.I.B.) ongeveer 300 miljard BF waarvan het grootste deel werd aangewend voor regionale ontwikkeling.

Het Europees Sociaal Fonds en de EGKS hebben voor 70 miljard BF hulp verleend aan de vorming en herscholing van arbeiders.

Anderzijds heeft het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw 90 miljard BF uitgegeven voor de modernisering van de Landbouwstructuur. De financiële hulp was echter niet afdoend gezien de grote omvang van de gestelde problemen.

Beslissingen van 1975

In 1975 deed de Gemeenschap weer een stap vooruit door een regionaal beleid uit te werken nl. door de oprichting van het Regionaal Fonds en het Comité van regionale ontwikkeling.

Het Fonds verleent bijstand aan investeringen in de industriële sector en diensten, gesitueerd in de streken die te kampen hebben met economische ontwikkelingsproblemen. De aanvragen worden ingediend door de regeringen van de lid-staten. Het Fonds beschikte gedurende de periode 1975-1977 over een budget van ongeveer 65 miljard BF. Zo kreeg België van oktober 1975 tot april 1977 ongeveer 873.610.000 BF waarvan 503.120.000 BF voor de Vlaamse regio en 370.490.000 BF voor de Waalse regio. Deze bedragen werden aangewend ter financiering van 107 investeringsprojecten waarvan 64 projecten in Vlaanderen en 43 in Wallonië.

De middelen van het Fonds worden verdeeld rekening houdend met de relatieve ernst van de regionale problemen van de lid-staten :

Italië	40 %
Verenigd Koninkrijk	28 %
Frankrijk	15 %
Duitsland	6,4 %
Ierland	6,0 %
Nederland	1,7 %
België	1,5 %
Denemarken	1,3 %
Luxemburg	0,1 %

Het Comité van het regionaal beleid is het tweede instrument van het nieuw Europees regionaal beleid. Het werd in 1975 opgericht met als voornaamste opdracht de ontwikkeling van de regio's nauwlettend te volgen.

De Europese Gemeenschap en de sociale woningen in België

Onlangs verleende de Commissie van de Europese Gemeenschappen kredieten voor de bouw en verbetering van zestig sociale woningen in België.

Deze sociale woningen worden toegewezen aan het personeel van de kolen- en staalindustrie.

De verleende steun bedraagt in totaal 16.500.000 BF. Deze woningen bevinden zich te Châtelet (4 woningen), te Saint-Nicolas en Saint-Georges (Luik : 2 woningen), te Grivegnée (19 woningen), te Zutendaal (5 woningen) en te As (Limburg : 30 woningen).

Tot dus ver heeft de E.G.K.S. de bouw van 147.000 sociale woningen in de Gemeenschap helpen financieren en hiervan bevinden er zich 8.000 woningen in België.